

ULTIMA Oslo Contemporary Music Festival

08.-17.09.11

Morph

ULTIMA
Festivalmagasin
for Ultimafestivalen
8.-17. september 2011

REDAKTØR
Cathrine Nysæther

REDAKSJON
Ingrid Sande Larsen
Eirik Tofte

BIDRAGSYTERE
Thomas Berg
Emil Bernhardt
Martin Bjørnensen
Trude Elde
Sverre Gunnar Haga
Frode Haltli
Kurt Hansen
Ingrid Sande Larsen
Rolf-Erik Nystrom
Cathrine Nysæther
Stine Sørli
Håkon Thelin

FOTO
Rune Kongsro
www.kongsro.com

DESIGN
Node Berlin Oslo
www.nodeoslo.com

OVERSETTELSE
Brigid McCauley
John Holten
Torhild Øyen

KORREKTUR
Yngve Nordgård
Gerd Johnsen

ANNONSESALG
Torgny Amdam

FORSIDEFOTO
Rune Kongsro
Suzanne Carter, iStockphoto
Stan Fellerman, Alamy
Maciej Wojtkowiak
Alamy, NASA
Tea Potocnik, iStockphoto

TRYKK
Zum Grafisk AS

REDAKSJONEN AVSLUTTET
31. august 2011

Ultima Oslo Contemporary
Music Festival
Post- og besøksadresse:
Kongens gate 4, 0153 Oslo
Telefon: 22 40 18 90
E-post: info@ultima.no
Nett: www.ultima.no

Magasinet er utgitt med støtte
fra Fritt Ord.

H.K.H. Kronprins Haakon er
Ultima festivalens høye beskytter.

Ultima er støttet av
Kulturdepartementet
og Oslo kommune.

ULTIMAS MEDLEMMER
BIT20 Ensemble
Black Box Teater
Den Norske Opera & Ballett
Det Norske Kammerorkester
Det Norske Solistkor
Henie Onstad Kunstsenter
Institutt for musikkvitenskap
Kunsthøgskolen i Oslo
MIC Norsk musikkinformasjon
NICEM
Norges musikkhøgskole
Norsk Komponistforening
NOTAM
NRK, Kringkastingsorkestret
Ny Musikk
Oslo Domkor
Oslo-Filharmonien
Oslo Sinfonietta og Cikada

SCANDIC ER STOLT SPONSOR AV

ULTIMA 2011 – OSLO CONTEMPORARY MUSIC FESTIVAL

Bo godt under festivalen på Scandic Byporten,
Scandic Edderkoppen eller Scandic KNA:

Ultima Festival-pris:

Enkeltrom kr 890,-*

Dobbeltrum kr 1 090,-*

For rombooking, ring:

Scandic KNA ☎ +47 23 15 57 80

Scandic Edderkoppen ☎ +47 23 15 56 25

Scandic Byporten ☎ +47 23 15 55 54

*Prisen inkluderer
overnatting og stor,
økologisk frokost-
buffet!

Scandic
Stay smarter

Innhold

06	30	51	85
Velkommen	Vertigo room	Samtidsbalkan- feleflamenco	Et drivhus for lyd og lek
08	31	52	86
POING	Our picture is continuous fractions	53	87
09	32	54	88
SEKVENS	Notations and improvisations	55	89
10	33	56	90
PRIMA	Berio workshop	57	91
12	34	58	92
War sum Up	Dugurd II	60	93
13	35	66	
Dugurd I	Musikeren i verket	67	
14	36	68	
Elektroakustisk lounge I	Schnee	70	
15	37	72	
Fractured bones	Sanger fra livets jord	74	
16	38	77	
Freizeit-spektakel	Musikkbaren	78	
17	39	79	
Ultimaskinen	On and off and to and fro	82	
18	40	84	
Danmark-Norge på Grønland	Dugurd III		
19	41		
Sound of freedom	Kritikersalong		
20	42		
hospitality 5	Murmurs		
21	43		
Ultima +jazzscenen = sant	Jazzscenen II		
22	44		
Ultima på jazzscenen I	Ultima Dugurd IV		
23	45		
Preludium	Arcana		
24	46		
Naturlyd	Jazzscenen III		
25	47		
Oren ambarchi	Dugurd V		
26	48		
Elektroakustisk lounge II	Spunk i reir		
27	49		
Hospitality 3	Kork		
28	50		
Court-circuit	Kveldkonsert i mausoleet		
29			
Høyt oppe i fjellet			

Foto: Rune Kongaro, Chris Cheadle / Alamy, Bill Bachmann / Alamy, Charles Sturge / Alamy

Velkommen

Et stikkord for årets festival er morph, eller omforming. Det greske ordet morphé betyr rett og slett «form». I lingvistikken kjenner vi morfologi som læren om hvordan et ord er bygd opp av flere morfemer. I biologien som ulike former av et dyr eller en plante. Den moderne betydningen – et bilde som glir gradvis over i et annet – er også i slekt med ordet metamorfose.

Mye av vår hverdag, vår kultur- og samfunnsforståelse baseres på en visshet om at vi vet hvem vi er. Vi ser oss selv med utgangspunkt i hvordan vi er beskrevet i litteraturen og kunsten gjennom historien. Men vi vil også hevde at det alltid vil være vanskelig å beskrive tiden vi lever i, vanskelig å se oss selv utenfra. Under Ultima vil du få høre og se flere forsøk og innfallsvinkler.

Tilværelsen forandrer seg raskere i vår tid enn noen gang tidligere, og vi forandrer oss naturligvis med den. Klarer vi å henge med? Vet vi hvem vi er? På konserten med Telemark kammerorkester og POING spilles en Sinfonia av Carl Philipp Emanuel Bach mellom urfremførelser av Bent Sørensen og Olav Anton Thommesen. Vi er spent på virkningen – om vi fortsatt er de samme menneskene vi hører om og sammenligner oss med gjennom historien. Har evolusjonen forandret vår art til noe som sett fra nær fortid fremstår som fremmed og skremmende, uten at vi merker det selv? Har vi blitt mutert til monstre ved hjelp av vår digitale hverdag? Vokalisten Tone Åse bruker elektroniske virkemidler til å formidle nære og menneskelige historier, vi får oppleve flere elektroakustiske lounges – den ene sammenstiller arkivopptak med folkemusikk mot den klassiske EA-musikkens funne lydobjekter – og KORK spiller musikk av Tristan Murail for orkester og elektronikk.

Og hva med det kulturelle? Det er et faktum at dagens mennesker folkevandrer raskere og i større grad enn tidligere og skaper samfunn hvor endrede holdninger og verdier føder nye uttrykk. Sett i et historisk perspektiv vil vi få høre hvordan den eldgamle musikken fra nomader i Egypt oppleves i samspill med grekeren Iannis

Xenakis' higen etter å gjenskape den greske antikkens arkaiske og brutale uttrykk i Kassandra. Cellisten Tanja Ornings fremførelser av Helmut Lachenmann, nåtidens kanskje mest kjente komponist, settes i musiserende dialog med Zeng Xiaogang, som spiller tusenvis av år gamle stykker for guqin, et kinesisk strengeinstrument Konfucius skrev for! De politiske omveltningene i Midt-østen og Nord-Afrika inspirerte oss til å se spesielt i den retningen i årets program – det er utøvere og komponister fra Egypt, Palestina, Tadsjikistan og Kasakhstan, men også fra Kina, Japan, Hellas, Sameland, Russland, USA og hele Europa.

Da vi i POING føler oss hjemme når vi musiserer selv, lot vi oss inspirere av kammermusikkfestivalene og deltar selv aktivt i festivalen, i likhet med en rekke andre spennende utøvere som også vil høres gjennom flere konserter. Vi har gitt oss i kast med for oss nye og spennende konsepter med bl.a. Lars Lillo-Stenberg, Farangis Nurulla-Khoja, Lasse Marhaug, flamencoinspirert musikk og mye mer. Men selvsagt er vi minst like spent på alle de fantastiske artistene vi har invitert, og de mange urfremføringene under årets festival.

Det blir masse konserter, men også film, dans, akrobatikk, opera, performance, masterclass, installasjoner, foredrag og debatter. Vi sidestiller legender og verdensledende innenfor sine felt med dyktige studenter og indieartister. Festivalen foregår over hele byen, fra Operaen til Kunsthøgskolen, fra Gamle Logen til Taxi Take Away.

På vegne av Ultimafestivalen og alle våre stiftere ønsker vi dere velkommen til en av de mest utfordrende og spennende festivaler vi kan tenke oss.

Luca Francesconi og
POING

POING

Årets kunstneriske ledelse er 3/4 norsk: Trioen Frode Haltli, Rolf-Erik Nystrøm og Håkon Thelin utgjør POING på tolvte året. Frode Haltli (f. 1975) har traktert trekkspill siden syvårsalderen, har syv x NM-gull i solist-klassen. Han studerte senere akkordeon ved Norges musikkhøgskole og Det kgl. danske musikkonservatorium. Av meritter kan nevnes at han ble utropt til «Årets unge solist 2001» under Festspillene i Bergen og mottok Spellemannprisen 2002 i klassen for samtidsmusikk. Har som komponist senere også arbeidet med teater og radioteater. Han har turnert en rekke festivaler og konserter og vært solist med en rekke orkestre over hele verden. Rolf-Erik Nystrøm (f. 1975) er komponist og har saksofonen som sitt instrument. Han er diplomutdannet ved NMH, hvor han nå selv foreleser innen improvisasjonsbasert samtidsmusikk. Nystrøms nedslagsfelt spenner fra å være solist med Oslo- Filharmonien og en rekke andre nordiske og internasjonale ensembler til å motta spesialskrevet musikk fra komponister som Luca Francesconi og Georges Aperghis. Hans debutalbum som solist ble belønnet med en Spellemannpris-nominasjon i klassen samtidsmusikk i 2006. Som komponist har han blant annet skrevet musikk for scene, TV-dokumentarer og kammermusikk. Ble også nominert til Nordisk råds musikkpris 2011. Håkon Thelin (f. 1976) studerte ved Norges musikkhøgskole, hvor han i 2003 avsluttet hovedfagsstudiet med et arbeid om perkusjonsteknikker på kontrabassen. Var senere stipendiat med prosjektet «En ny klangverden – utvikling av utradisjonelle spilleteknikker på kontrabassen» samme sted. Underviser nå i samarbeid med Nystrøm ved Musikkhøgskolen. For øyeblikket deler han tiden sin mellom europeiske ensembler og trioen POING. Som hans viktigste gruppe gjennom mer enn ti år har POING tatt ham på turneer over hele verden, med premierer på mer enn 70 verk og samarbeid med musikere i nesten alle sjangre.

LUCA FRANCESCONI

Luca Francesconi er en av Europas ledende komponister. Han studerte piano ved konservatoriet i Milano og komposisjon med Azio Corghi, Karlheinz Stockhausen og Lucanio Berio. Mellom 1981 og 1984 arbeidet han også som Berios assistent. Francesconi har skrevet over sytti verker – for soloinstrumenter, vokal, kammermusikk, symfonisk musikk og en rekke operaer. Hans siste opera *Quartett* hadde urpremiere på *La Scala* i april 2011. I 1990 grunnla Francesconi musikkvitenskaps-senteret Agon Acustica Informica Musica i Milano og han har i en årrekke gitt masterclasses over hele verden. Francesconi er professor og leder av komposisjonsstudiene ved Musikkhøgskolan i Malmø og var mellom 2008 og 2011 kunstnerisk leder av musikkseksjonen ved Veneziabiennalen.

POING: Tre firedeler av Ultimas kunstneriske ledelse. Fra venstre Rolf-Erik Nystrøm, Håkon Thelin og Frode Haltli. Foto: Ellen Ugelstad

SEQUENCE ON CONFRONTATION AND REBELLION
The Italian composer Luciano Berio's (1925–2003) series of works entitled *Sequenzas* are something of a recurring theme in this year's Ultima festival. Berio was originally a pianist, but a hand injury incurred while serving as a soldier during the Second World War prevented him from pursuing a career as a professional pianist, and he became a composer instead. He worked on the *Sequenza* series from 1958 until 2002.

The *Sequenzas* were written for different instruments, such as piano, trombone, cello, and flute, and they explore the history, style and personality of individual instruments. According to Luca Francesconi, Ultima's artistic director and a former student of Berio, the idea behind the series was to move away from a serialism that was headed in the wrong direction. Serialism was developed in the German city of Darmstadt, where a community of composers such as Luigi Nono, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen and Luciano Berio had sprung up. "Arranging tones into numerical parameters was an attempt to avoid sentimentality and repetition in the music. The result was exciting because it was totally new, but once people began copying each other, serialism evolved into a form of pure mannerism which is still with us today. Berio began to write the *Sequenzas* in order to escape from this dead end, yet without betraying the ideas," says Francesconi.

SEKVENSS
Om oppgjør og opprør

Verkserien *Sequenzas* av Luciano Berio (1925–2003) er noe av et gjennomgangstema under årets Ultimafestival. Italieneren Berio var pianist, men en ødelagt hånd etter å ha tjent som soldat under andre verdenskrig satte en stopper for en videre karriere, og i stedet ble han komponist. Han jobbet med serien fra 1958 til 2002. *Sequenzas* er skrevet for forskjellige instrumenter, som piano, trombone, cello og fløyte, og utforsker historien, stilen og utstrålingen til hvert instrument. Målet med verkserien var, ifølge Luca Francesconi, Ultimas kunstneriske leder og tidligere elev av Berio, å komme seg vekk fra en serialisme som hadde kjørt seg inn på feil spor. – Europa etter andre verdenskrig var preget av et oppgjør med gamle verdier. Komponister hadde med skrekk sett hvordan nazistene misbrukte musikken til Beethoven, Strauss og Wagner, og ønsket derfor ikke å følge i romantikkens fotspor, sier Francesconi. Serialismen ble utviklet i den tyske byen Darmstadt, der det oppsto et miljø med komponister som Luigi Nono, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen og Luciano Berio. – Ved å organisere tonene etter tallparametre var den et forsøk på å unngå sentimentalitet og repetisjon i musikken. Resultatet var spennende, for dette var helt nytt, men etter at folk begynte å kopiere hverandre, utviklet serialismen seg til ren manierisme, som vi fremdeles har i dag. Berio begynte å skrive på *Sequenzas* for å komme seg ut av dette blindsporet uten å forråde ideene.

Resultatet ble en mer harmonisk musikk. – Noen ville kanskje si oi, nå høres den nye musikken ut som musikk det går an å høre på, mens andre mente det var noe Berio gjorde bare for å skaffe seg suksess. Det var det ikke. Francesconi trekker frem enkelheten og transparensen som grunnen til at han liker *Sequenzas* så godt. – En følelse jeg ofte får når jeg hører ny musikk som lyder komplisert, er at denne komponisten forsøker å skjule noe. Jeg mener den ekte kompleksiteten alltid er transparent. Det er det modigste. Berio blottstilte ideene bak de ulike musikkstykkene: Her er idéen, du kan følge den og samtidig avgjøre om du synes den er god eller ikke. Om det er noe Berio kan lære dagens komponister, er det nettopp denne gjennomsluktigheten.

GJENNOMSIKTIG: Berio lærer dagens komponister at de beste stykkene blottstiller sine ideer, mener kunstnerisk leder Luca Francesconi. Foto: G. Zucchiatti

PRIMA

Ultimas åpningsfestival Prima blir en folkefest av de sjeldne i Oslo sentrum. Fem korps vil komme marsjerende inn fra hver sin kant mens de spiller hver sin melodi, for så å møtes på Operataket. Et sted oppe i høyden gjør balansekunstneren Eskil Rønningsbakken sine spektakulære ting både alene og sammen med dansegruppen FRIKAR dance company, som på sin side vil ta i bruk Operaens både vegger og tak.

Det blir et møte mellom natur og eldgammel kultur når joikeren Johan Sara jr. tar med seg egyptere som synger og spiller på oud, perkusjon, fløyte og tambur. Av dette blir det noe nytt og ganske sikkert annerledes når to så pass ulike folkemusikkulturer opptrer sammen. Sara jr. har tidligere musisert med dem i deres hjemland, sør i Egypt.

Til stede vil også Petr Svarovskys installasjon og performance *I Walk The Line* være. Den består av syv kunstverk signert forskjellige kunstnere. Sammen påtar de seg å utforske rom: fysiske, virtuelle, kulturelle, teknologiske og sosiale, med søkelyset rettet mot lyd.

Trombonisten Marius Hesby skal spille *Sequenza V* av Luciano Berio, et intenst, rytmisk krevende stykke som ender i et crescendo uten hvileskjær. Resultatet er både komisk, skremmende og trist. Berios serie for forskjellige instrumenter, *Sequenzas*, blir behørig presentert gjennom hele årets Ultimafestival.

Hesby skal deretter spille *Keren* av Iannis Xenakis, en annen komponist som er godt representert under årets festival. Det er et

høytidelig, rituelt stykke, intenst, men tøylet. Sangeren Halvor Fostervoll Melien og perkusjonisten Hans-Kristian Kjos Sørensen skal også fremføre et stykke av Xenakis, *Kassandra*, for vokal og perkusjon. Kjos Sørensen skal i tillegg improvisere sammen med trompetisten Eivind Norset Lønning.

Den italienske pianisten Marino Formenti skal spille *Sequenza IV* for piano av Berio mens publikum trekker mot Operaens scene 2, der *War Sum Up* står på plakaten.

PRIMA
Sted: Den Norske Opera og Ballett
Tid: 18.00

PRIMA
Ultima's opening performance will be a celebration the size of which is rarely seen in downtown Oslo. Five marching bands will converge on the roof of the Opera House while playing their respective melodies. Balancing performer Eskil Rønningsbakken will perform his spectacular stunts, both solo and with the FRIKAR dance company. Nature meets ancient culture when Sámi singer Johan Sara Jr. is joined by Egyptian musicians singing and playing the oud, percussion and flute. Petr Svarovsky's *I Walk The Line* comprises seven works of arts by different artists, all of which are studies of space. Trombonist Marius Herby will play Luciano Berio's *Sequenza V*, an intense, rhythmically demanding work that ends in an unbroken crescendo and dissolves into a sigh. Hesby will also play *Keren* by Iannis Xenakis. Singer Halvor Fostervoll Melien and percussionist Hans-Kristian Kjos Sørensen will perform Xenakis' *Kassandra*, written for voice and percussion. Kjos Sørensen will also improvise with trumpet player Eivind Norset Lønning. The Italian pianist Marino Formenti will perform *Sequenza IV* for piano by Luciano Berio just before the audience enters Stage 2 in the Opera House, where *War Sum Up* is performed.

TIL OPERAEN: Balansekunstner Eskil Rønningsbakken er med på å åpne Ultima. Foto: Sindre Lundvold

WAR SUM UP

War Sum Up er et møte mellom tegneserie og opera, popmusikk og samtidsmusikk. Den danske regissøren Kirsten Dehlholm har alltid gått på tvers av sjangre, og fortsetter som hun stevner i denne oppsetningen, som hun kaller en «mangaopera».

Oppsetningen henter inspirasjon fra både moderne japanske tegneserier – manga – og gamle japanske tekster fra *no*-teateret, og den har ny musikk komponert av en latvisk samtidskomponist og en britisk popkomponist. Disse fire kraftfulle elementene burde i seg selv være nok til å understreke de mange kontrastene denne forestillingen byr på.

War Sum Up omhandler som navnet tilsier det tidløse temaet krig. Det spinner rundt tre historier, om krigeren som blir et spøkelse, om spionen, som for å slippe unna fangenskap blir en fantasy-inspirert superhelt, og om soldaten som kommer hjem

MANGAKRIG: Det visuelle uttrykket i War Sum Up er inspirert av japanske tegneserier. Foto: Hotel Pro Forma

fra krigen med posttraumatisk stress-syndrom.

Musikken er skrevet av den latviske samtidskomponisten Santa Ratniece, franske Gilbert Nouno og den britiske popmusikeren Jamie McDermott og bandet hans The Irrepressibles, hvor han selv spiller gitar. Irrepressibles har for øvrig den ikke helt typiske popband-besetningen bestående av fiolin, bratsj, cello, kontrabass, obo, fløyte, klarinett og perkusjon.

Produksjonen er ved Hotel Pro Forma, et internasjonalt, anerkjent laboratorium for scenekunst og installasjoner med tilholdssted i København siden 1985.

Kostymene er laget av den prisbelønte danske avantgarde-designeren Henrik Vibskov (med egen butikk i Oslo), mangategningene av Hikaru Hayashi.

War Sum Up uroppføres på Nasjonaloperaen i Riga 2. september i år.

En uke senere er den en del Ultimafestivalen.

WAR SUM UP
The Danish director Kirsten Dehlholm has always cut across genres. *War Sum Up* draws on inspiration from both modern Japanese comics (*manga*) and ancient Japanese texts from the Japanese *nô* theatre. The opera revolves around three stories: the warrior who turns into a ghost; the spy who becomes a superhero; and the soldier suffering from post-traumatic stress syndrome. The music has been written by the Latvian contemporary composer Santa Ratniece, the French composer Gilbert Nouno, and the British band The Irrepressibles. The production is by Hotel Pro Forma, a renowned laboratory for performing arts and installations based in Copenhagen. The costumes are by the award-winning Danish avant-garde designer Henrik Vibskov, the manga cartoons by Hikaru Hayashi.

ULTIMA DUGURD I

The Bells of Vineta tar utgangspunkt i et svensk sagn om byen Vineta. Det hviler en forbanelse over den vakre byen, som gjør at den bare viser seg ute i Østersjøen én gang hvert hundrede år før den igjen synker ned i havet. Sørensen har latt seg inspirere av ideen om kirkeklokker som klemter idet de er i ferd med å forsvinne under vann, uten at stykket kan sies å være programmusikk.

Etter å ha spilt stykket mange ganger, mener trombonist Hesby at det innehar en helt egen klangverden – i likhet med mye annet skrevet av Bent Sørensen. *Contortions I* er et stykke Adderley skrev på bestilling fra Hesby i 2003. Sammen med pianisten Einar Henning Smebye har han fremført det bare to ganger tidligere, ettersom det er et både omfattende og teknisk krevende, men også et rikt og sjenerøst stykke musikk.

ULTIMA DUGURD I
In *The Bells of Vineta*, a Swedish myth inspired Bent Sørensen, recreating the sound of church bells of a cursed city ringing as they disappear into the sea. Trombonist Marius Hesby finds this piece, like a lot of Bent Sørensen's work, to occupy its own particular world of sounds. *Contortions I* by Mark Adderley is both comprehensive and technically demanding, though at the same time rich and magnanimous. Performed by Hesby and pianist Einar Henning Smebye.

NY KLANGVERDEN: Marius Hesby gjengir lyden av kirkeklokker idet en by forsvinner i sjøen. Foto: Timefotografene

ELEKTROAKUSTISK LOUNGE I

Avslappet stemning, tradisjonell norsk mat og drikke og godstoler er stikkord for den første av fire elektroakustiske lounges. Temaet er forholdet mellom elektronisk musikk og funnede lydobjekter fra naturen. Komponisten og slagverkeren Kjell Samkopfs unike «sonografiske» lydarbeider står i sentrum denne kvelden. Konserten fungerer også som slippfest for den nye utgivelsen med Samkopfs musikk – Burragorangian Stones – utgitt på Mere Records.

Følgende stykker vil bli spilt: *Mårådalen Walk* (1993), *Taormina Sketches* (2002) og *Burragorangian Stones* (2003).

Sistnevnte ble til mens Samkopf deltok på et kunstseminar i New South Wales, Australia, i 2003. Stykket består av hans opptak av landskapet i Burragorang.

De reflekterer de naturlige variasjonene i lydbildet dag og

KURATOR: Asbjørn Blokkum Flø inviterer til elektroakustisk musikk i bekvemme omgivelser, med servering, på Ultima. Foto: Ivan Brodey

natt, morgen og kveld, med vind, sol og regn. Ren natur som interagerer med lyden av fly som passerer, motorsykler i det fjerne og stemmene til de andre som deltok på kunstseminaret.

Før og etter konserten er det mulighet for å høre installasjonen Mårådalen Fragments fra 1993. Det er et verk for fem båndsløyfer. Alle lydene er tatt opp under et ti dagers opphold i en teltleir i Mårådalen i Sjøk, og inkluderer lyd av skritt i forskjellig vegetasjon, lyd av vann, av stein, tre, vind og teltleiren. Båndsløyfene har ulik lengde, slik at lydbildet stadig forandres på detaljplanet.

Det vil også bli servering av tradisjonell norsk (na)turmat og drikke som bær, grutkaffe, spekemat m/flatbrød og rømme, grillet sopp (John Cage var soppeskper) og solbærtoddy med og uten alkohol.

ELEKTROAKUSTISK LOUNGE I
(Funnede lydobjekter)
Sted: Riksscenen
Tid: kl. 18.00

ELECTROACOUSTIC LOUNGE I
A relaxed atmosphere and comfy chairs are keywords for the first of four electroacoustic lounges. Composer and percussionist Kjell Samkopf's unique 'sonographic' works are the main focus this evening. The concert also serves as a release party for his new CD *Burragorangian Stones*. The works *Mårådalen Walk* (1993), *Taormina Sketches* (2002) and *Burragorangian Stones* (2003) will be performed. The latter of these came about while Samkopf attended an art seminar in New South Wales, Australia in 2003, and consists of his recordings of the Burragorang landscape. Before and after the concert there will be an opportunity to hear *Mårådalen Fragments*, a work for five loops from 1993. Traditional Norwegian fare such as berries, ground coffee, cured meats, grilled mushrooms (John Cage was a mushroom specialist) and blackcurrant toddy will be served.

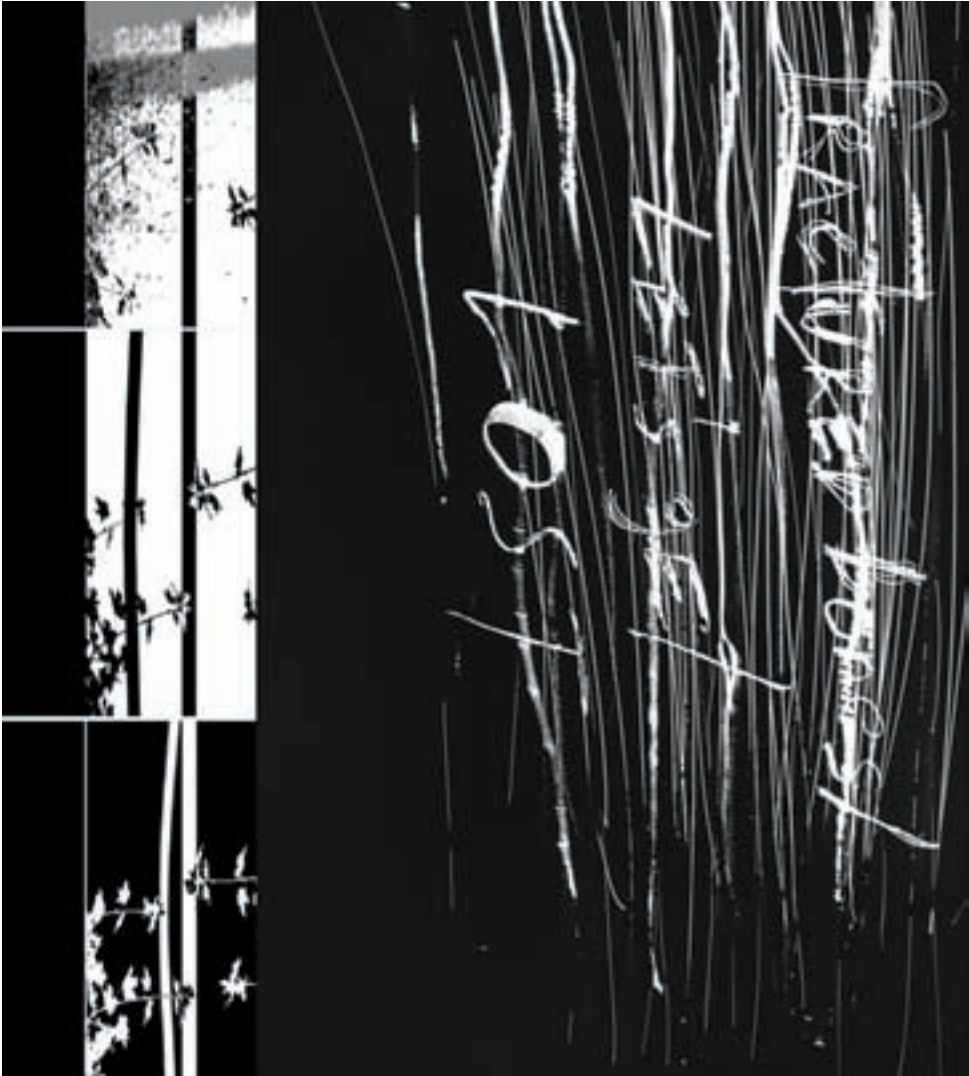
FRACTURED BONES/ LET'S GET LOST

fractured bones / let's get lost henter impulser fra forsvinning og beveger seg forbi teater, dans, livemusikk og videoinstallasjon med et slørete blikk på futurismen.

Med teater- og videokunstner Iver Findlay, koreograf/danser Marit Sandmark og musiker/komponist Pål Asle Pettersen tar forestillingen utgangspunkt i en lignelse fra Dashiell Hammetts klassiske krimfortelling *Malteserfalken*, der en mann forsøker å

forsvinne. Gjennom dette søket omhandler forestillingen idéen om «object permanence and performance» – spørsmålet om hvorvidt ting fortsetter å eksistere når ingen er der for å betrakte dem. Forestillingen finner sted i et landskap der videoprojeksjoner og monitorer hentet fra søppeldynga skaper en ramme for refleksjon rundt det naturlige og det syntetiske. Skapt i samarbeid med utøver Eric Dyer (Radiohole) og videospill-modder og utøver Victor E. Morales.

FRACTURED BONES/ LET'S GET LOST
fractured bones/ let's get lost draws on 'disappearance' impulses to create a performance that brushes across theater/dance/live music/and video installation to make a nebulous take on futurism. With the constellation of theater/video artist Iver Findlay, choreographer/dancer Marit Sandmark, and musician/composer Pål Asle Pettersen, the performance will take shape from an exploration of the Flitcraft parable in Dashiell Hammet's classic crime novel *The Maltese Falcon*. In collaboration with performer Eric Dyer and performer/video game modder Victor E. Morales.

FORSVINNING: Forestillingen til Marit Sandmark og Iver Findlay kaster et sløret blikk på futurismen.

FREIZEITSPEKTAKEL

Med rundt tjue urfremføringer i året har tyske Neue Vocalsolisten siden 1984 vært tungt involvert i utviklingen av moderne scenisk repertoar og stemmeteknikker. Til sammen byr kvelden på fire musikalske og teatraliske perspektiver på kultur og dagligliv fra vidt forskjellige verdenshjørner – hvilket det kan bli både fest og bråk av.

Det tyske ordet «spektakel» tar opp i seg begge disse betydningene, som er grunnlaget for kveldens hovedverk, *Freizeitspetakel* av Hannes Seidl og Daniel Kötter. Her utforsker Neue Vocalsolisten skillet mellom jobb og fritid, hvor sangerne på scenen interagerer med videobilder av seg selv.

Vokalensemblet fremfører også verk av den greske komponisten Georges Aperghis som bor i Paris,

og den palestinsk-israelske komponisten Samir Odeh-Tamimi, bosatt i Berlin. Sistnevnte beskjeftiger seg særlig med arabisk kultur, religion og musikk, mens Aperghis har jobbet aktivt innen musikkteater siden midten av 70-tallet. *Wölflí Kantata* er basert på Adolf Wölflis tekster, mens Odeh-Tamimis *Garten der Erkenntnis* tar utgangspunkt i et arabisk dikt skrevet av den persiske mystikeren Mansur al-Hallaj som ble henrettet i Bagdad i år 922 etter beskyldninger om kjetteri og magi.

Det blir finslipt kultur etterfulgt av uslepen natur når joikeren Johan Sara jr. overtar Riksscenen i et nytt musikalsk møte med beduinske musikere fra Sør-Egypt i *Nachspielspektakel* på Lillescenen kl 22.00.

FREIZEIT- SPEKTAKEL
Sted: Riksscenen
Tid: 21.00

NACHSPIEL-SPEKTAKEL
Sted: Riksscenen, Lillescenen
Tid: 22.00

FREIZEITSPEKTAKEL
The German ensemble Neue Vocalsolisten has been heavily involved in the development of modern scenic repertoire and vocal technique since 1984. The German word *spektakel*, meaning either a party or a brawl, serves as the basis for this evening’s main work by Hannes Seidl and Daniel Kötter. The work explores the distinction between work and leisure, with the singers on the stage interacting with video images of themselves. The vocal ensemble will also perform works by the Greek composer Georges Aperghis and the Palestinian–Israeli composer Samir Odeh-Tamimi. Refined culture joins unrefined nature when Sámi singer Johan Sara Jr. takes over Riksscenen in a new musical gathering of nomadic musicians from southern Egypt.

PÅ SKJERMEN: Neue Vocalsolisten møter seg selv i døra når de framfører Freizeitspektakel. Foto: Roberto Bulgrik

ULTIMASKINEN

For tredje år på rad arrangerer Drivhuset komposisjonsverksted konsert på Teknisk museum i tilknytning til utstillingen *Musikk-maskiner*, der en rekke historier om forholdet mellom musikk og teknologi gjennom de siste par hundre år får utspille seg. Her finnes bl.a. avanserte spilledåser, sjeldne musikkautomater og Norges første lydopptak, og man kan følge utviklingen fra de første elektroniske instrumentene, som theremin, videre til ekkomaskiner og mellotroner, fram til datamaskinen a-ha brukte på *Take on Me*.

Oppi alt dette møter musikerne og komponistene Bjarne Kvinnsland og Jon Halvor Bjørnseth grupper med barn og unge, som selv får skape og fremføre egen musikk og erfare hvordan lyd lekent kan flyttes mellom ulike instrumenter og teknologier.

THE ULTIMACHINE
For the third year in a row, Drivhuset runs composing workshop concert at the Norwegian Museum of Science and Technology, in the exhibition entitled *Music Machines*. Here, stories about the relationship between music and technology during the past two centuries will be played out. The exhibition features state-of-the-art music boxes, rare jukeboxes, and Norway’s first sound recording. Musicians and composers Bjarne Kvinnsland and Jon Halvor Bjørnseth will be showing groups of children how to create and perform their own music and how to play around with sounds by moving them between different instruments and technologies. The group work will be followed by a concert at which the audience will hear the results of the young musicians’ and composers’ experiments.

LYDLEK: Store og små kan utforske musikkmaskiner. Foto: Teknisk museum

DANMARK-NORGE
PÅ GRØNLAND

Strykerens klang og gestikk står i fokus for Telemark kammerorkester på denne konserten, som i hovedsak er viet nyskrevet musikk av norske og danske komponister. Frode Haltli tok selv initiativet til en konsert for akkordeon og strykere etter samarbeidet med Bent Sørensen om solostykket Looking on Darkness i 2000. I kontrast til den tradisjonelle solist-rollen, innlemmes akkordeonet her i strykerkroppens rike klangfarger, og orkesteret blir nærmest en utvidelse av solo-instrumentet. Simon Steen-Andersen, en av Danmarks mest fremadstormende unge komponister, har utvidet sin Study for String Instrument #1 til en versjon for strykeorkester som urfremføres på denne konserten. Verket Rapid

URPREMIERE: Den anerkjente danske komponisten Bent Sørensen har skrevet et verk som nærmest gjør orkesteret til en utvidelse av akkordeonet.

Clouds av Olav Anton Thommessen omtales av komponisten selv som en pastell hvor det harmoniske oppløses inn i det melodiske. I denne prosessen oppstår det konturer der også hurtige figurasjoner bidrar til stykkets langsomhet. Også i verket Light av Håkon Thelin utforskes strykeinstrumentenes fysikk på en måte som samtidig er billedskapende og inspirert av naturlige fenomener. I historisk, men ikke nødvendigvis idémessig kontrast, fremfører Telemark kammerorkester dessuten en av de såkalte strykesymfoniene til den virtuose Bach-sønnen Carl Philipp Emanuel. Disse ble skrevet i 1773 og bestilt av Baron Gottfried van Swieten, som senere skulle spille en viktig rolle for komponister som Haydn og Beethoven.

LUNSJSAMTALE PÅ LOMPA
Sted: Olympen mat&vinhus
Tid: 13.00

DANMARK-NORGE
PÅ GRØNLAND
Sted: Grønland kirke
Tid: 15.00

DENMARK-NORWAY IN
GREENLAND
The string player's sound and gestures are what the Telemark Chamber Orchestra (TCO) will be focusing on in this concert. Frode Haltli took the initiative to commission a new concert for accordion and string orchestra after collaborating with Bent Sørensen in 2000. Simon Steen-Andersen, one of Denmark's up and coming composers, has expanded his *Study for String Instrument #1* to a version for string orchestra. Olav Anton Thommessen's *Rapid Clouds* is described by the composer himself as a pastel in which harmony dissolves into melody. In *Light*, Håkon Thelin explores the physics of the stringed instruments. As a historical, not necessarily a conceptual, contrast, the TCO will also perform one of the so-called *string symphonies* by Carl Philipp Emanuel Bach.

SOUND OF FREEDOM

Sound of Freedom er et performance-foredrag om lydens fysikk, norsk våpeneksport, krigens evne til å skape mening, akustiske våpen og barnesanger brukt som tortur.

Som major Hilding Runar sier det: «Musikk kan forandre folks liv.» Eller som sersjant Mark Hadsell sier det: «Hvis vi spiller heavy rock for deg 24 timer i strekk, begynner hjerne- og kroppsfunksjonene dine å svikte, tankerekene går saktere, og viljen din brytes. Det er da vi kommer inn og snakker med deg.» Eller som forsvarsminister Grete Faremo

sier det: «Det er med glede jeg kan konstatere at eksporten av norsk militært materiell til utlandet har opplevd en kraftig vekst de siste årene.» Eller sagt med norske soldater i Afghanistan: «Å være i kamp er verd de tre månedene uten sex ... det er bedre enn puling!»

Amund Sjølie Sveen fortsetter sin dissekering av det norske selvbildet og egen kunstnerisk virksomhet. Etter oljenasjonen Norge i *The Norwegian Way* er det nå fredsnasjonen Norge det gjelder, i tillegg til lydens og musikkens evne til å påvirke mennesker.

SOUND OF FREEDOM
“Music can change people's lives.” (Major Hilding Runar). If you play it for 24 hours, your brain and body functions start to slide, your train of thought slows down and your will is broken. That's when we come in and talk to them.” (Sergeant Mark Hadsell) With *The Sound of Freedom*, Amund Sjølie Sveen continues his dissection of the Norwegian self-image and his own artistic projects. This performance lecture revolves around the physics of sound, Norwegian weapons exports, the ability of war to create meaning, and the use of nursery rhymes as weapons of torture.

KRIGSPERFORMANCE: Amund Sjølie Sveen dissekerer det norske selvbildet. Foto: Trygve Solheim

«HOSPITALITY 5» THE
DJ WHO GAVE TOO
MUCH INFORMATION

På sitt mektigste kan musikk påvirke vår forståelse av kjærlighet, arbeid og hvordan vi mener samfunnet rundt oss bør fungere. «Hospitality 5» The DJ who gave too much information utforsker hvordan musikken infiltrerer våre personlige og sosiale liv. Publikum møtes av en stabel med plater og en platespiller. For hver plate har PME-ART en historie å fortelle og hver forestilling spiller nye album og forteller nye historier i ulik rekkefølge.

MUSIKKMAKT: PME-ART viser hvordan musikk påvirker oss. Foto: David Jacques

Laget og fremført av: Caroline Dubois, Claudia Fancello og Jacob Wren. Lyd: Radwan Ghazi Moumneh. Teknisk direksjon: Mathieu Chartrand. Produsenter: Richard Ducharme, Sylvie Lachance og Jacob Wren. Co-produksjon: FFT (Düsseldorf) og Studio 303 (Montréal). Støttet av: The Conseil des arts et des lettres du Québec, The Conseil des arts de Montréal og The Kunststiftung NRW (Arts Foundation of North Rhine-Westphalia, Germany).

«HOSPITALITY 5» THE DJ WHO
GAVE TOO MUCH INFORMATION
Sted: Black Box Teater
Tid: 19.00

HOSPITALITY 5

A pile of records and a record player. For every record PME-ART have one story at the ready. For each performance they will play different records in a different order and tell the stories that go with them. Part five of the HOSPITALITÉ-HOSPITALITY Project explores the way music infiltrates our personal and social lives, affecting our ongoing understanding of love, work and how we think society should operate.

ULTIMA + JAZZSCENEN =
SANT

Gjennom sine 20 år har Ultima-festivalen tatt i bruk mange alternative spillesteder utover de klassiske konsertsalene. Da klubben Blå åpnet i 1998, var Ultima raskt på banen for å ta i bruk denne. Også Parkteatret var en viktig scene for festivalen.

Som en naturlig forlengelse av dette fremstår Nasjonal jazzscene under årets festival som en ny og viktig samarbeidspartner. Årets kunstneriske ledelse POING har kuratert en hel konsertserie på nettopp denne scenen.

De kaller serien «Ultima på jazz-scenen» med et glimt i øyet. Den norske jazzscenen er nemlig blitt så vidtfavnende og eksperimentell at det slett ikke er uvanlig at de samme artistene og komponistene presenteres på både jazz- og samtidsfestivaler.

De fleste undersjangre av den eksperimentelle musikken er en naturlig del av Ultima.

ULTIMA + JAZZ SCENE
= LOVE
Throughout its twenty-year history, the Ultima festival has made use of many venues other than conventional concert halls. It is therefore only natural that the Nasjonal jazzscene should be an important partner for this year's festival.

This year's artistic management, POING, has curated an entire concert series at this venue, a series that has been given the (slightly tongue-in-cheek) title of "Ultima on the jazz scene". The story behind this is that the Norwegian jazz scene has become so all-embracing and experimental that it is not in the least bit unusual for the same artists and composers to be presented at both jazz and contemporary music festivals. Perhaps this openness is due to our short musical history. With a relatively new opera house (235 years after Sweden) and a relatively young music academy (106 years after Denmark), it goes perhaps without saying that we have no strong traditions in classical music to boast of here in Norway. POING's theory is that the contemporary music community in Norway has managed to turn this apparent slowness to its advantage.

Kanskje skyldes denne sjanger-åpenheten vår korte musikkhistorie. Med et forholdsvis nyåpnet operabygg (235 år etter Sverige) og en faktisk ganske fersk musikkhøgskole (106 år etter Danmark) sier det seg kanskje selv at vi ikke har de største tradisjonene innenfor klassisk musikk å forsvare her på berget.

Som i sin tur muligens medfører større åpenhet overfor andre uttrykk enn for eksempel i Sentral-Europa, der improvisert og komponert musikk ofte spilles på helt forskjellige scener og konservatismen i større grad råder.

POINGs tese blir dermed at samtidsmusikkmiljøet i Norge har greid å snu en tilsynelatende treghet til sin fordel, og at Ultima nå står i spissen for å presentere den musikken som setter seg selv i sentrum, ikke konvensjoner fra den ene eller andre sjangeren.

That's jazz!

ULTIMA PÅ JAZZ-SCENEN I

Fra 1825 til 1849 skrev den polske komponisten Frédéric Chopin minst 69 masurkaer – en polsk folkedans i 3/4-takt. I 2010 mottok organist og komponist Nils Henrik Asheim Spellemannsprisen for Årets samtidskomponist for sin plate *Mazurka. Remaking Chopin*. Som tittelen tilsier, hadde han der omskrevet nettopp Chopins masurkaer. Denne kvelden stiller Asheim sammen med Gjertruds sigøynerorkester for å gi oss masurkaene i en annen versjon enn vi vanligvis hører dem.

Garth Knox, en annen musikanter som svinger elegant mellom sjangere, fra middelalder- og barokkmusikk til teknisk kompliserte nye verker med innslag av teknologi,

tar oss videre gjennom Luciano Berios sequenzaer. Han skal fremføre den halsbrekkende og intense *Sequenza VI* for bratsj fra 1967.

«Personlig og uvanlig vakkert,» skrev Bergens Tidende etter at BIT20 Jugband hadde urfremført Erlend Skomsvolls bestillingsverk til Nattjazz 2010 i Bergen, og la til: «Suverent skrangleband i spennende urfremføring.» BIT20 Jugband har hentet navnet sitt fra stilretninger i New Orleans og Mississippi, der fattigdom førte til fantasifulle valg av instrumenter: vaskebrett, skjeer, hermetikk-bokser og kanner. Per Zanussi og Øyvind Torvund har skrevet musikk som urfremføres på årets Ultimafestival, og som har blitt til i samarbeid med BIT20. Samtidsmusikk, impro og jazz møtes, og sjangergrensene utfordres.

ULTIMA PÅ JAZZSCENEN I
Sted: Nasjonal Jazzscene, Victoria
Tid: 21.00

ULTIMA ON THE JAZZ SCENE I
Nils Henrik Asheim’s award winning CD *Mazurka. Remaking Chopin* does exactly what the title implies. Asheim joins forces with Gjertruds sigøynerorkester with versions that differ from we are used to hearing. Garth Knox moves effortlessly between musical genres. He takes us further into Luciano Berio’s series of Sequenzas with the neck-breaking and intense *Sequenza VI* for viola from 1967. The BIT20 Jugband gets its name from the musical styles from Mississippi, where poverty led to creativity in musical instruments: washboards, spoons, tin cans and pots. Per Zanussi, Christian Wallumrød, Erlend Skomsvoll and Øyvind Torvund have written music for this band. Skomsvoll’s work was critically acclaimed when first performed in Bergen last year.

SPELLEMANN: Nils Henrik Asheim er belønnet med platebransjens pris for sitt samarbeid med Gjertruds sigøynerorkester. Foto: Lisbeth Risnes

PRELUDIUM

Den afro-amerikanske multimediekunstneren Camille Norment (f. 1970) hadde base i New York fram til hun flyttet til Europa i 2004. Hun har vært professor i kunst og teknologi ved universitetet i Malmö, og i de siste årene vært bosatt i Oslo. Hennes kunst har gjort seg internasjonalt bemerket, og flere kjente museer og kunstmagasiner har viet henne plass.

Norment er opptatt av spenningen som skapes mellom motstridende sanseuttrykk. Det kan handle om å se speil som mangler speilbilde, eller å reagere på lyd som om det var et syns- eller sanseinntrykk.

På Henie Onstad Kunstsenter presenteres to av hennes arbeider i form av en 8-kanals lydskulptur utendørs i skulpturparken, og urpremieren på *Within the Toll*. Begge verk tar utgangspunkt i

PRELUDE
The multimedia artist Camille Norment (b. 1970) was based in New York until moving to Europe in 2004, now living in Oslo Two of her works will presented, an eight-channel sound sculpture in the sculpture park and the first performance of *Within the Toll*. Inspiration for both works came from the glass armonica, which was invented by Benjamin Franklin in 1763. The tones are created when moistened fingers rub the rims of differently tuned bell jars that are fixed to a pedal-powered axle. Norment will play the glass armonica, accompanied by Håvard Skaset on electric guitar and Vegar Vårdal on Hardanger fiddle.

PÅ GLASS: Camille Norment utforsker nye instrumenter og lager en lydskulptur på Henie Onstad Kunstsenter.

instrumentet glassharmonica, som ble oppfunnet av statsmannen Benjamin Franklin i 1763. I likhet med å spille på drikkeglass, blir tonene skapt gjennom at musikeren med fuktige fingre berører kanten på ulike stemte glassklokker festet i en pedaldrevet aksling. Både Mozart og Beethoven komponerte for instrumentet som fram til nyere tid har vært en bortglemt kuriositet.

I dagens live performance spiller Norment selv på glassharmonica, i en trio med Stian Westerhus på elgitar og Vegar Vårdal på hardingfele. Verket utforsker de kulturelle kodene som ligger i instrumentene, blant annet med referanser til rock og folkemusikk. Det harmoniske rammeverket er hentet fra *Fratres* av Arvo Pärt.

NATURLYD

Påstanden om en glidende overgang mellom kunst- og folke-musikk kan utforskes i alle dens nyanser på denne konserten. Kan-skje er det til og med snakk om en gjensidig påvirkning? Slåtte-musikk fra Setesdal fremført av den svenske spellemannen Daniel Sandén-Warg kombineres med verk av Giacinto Scelsi, Iannis Xenakis og Salvatore Sciarrino fremført av bratsjisten Garth Knox og det unge norske Ensemble Allegria under ledelse av dirigenten Marino Formenti. Daniel Sandén-Warg er opprinnelig fra Karlstad i Sverige, men ble som 14-åring nærmest slått i bakken da han kom over en kassetts med felespilleren Hallvard T. Bjørgum. År med intens pendling mellom Stockholm og Setesdal fulgte, før

NATURLYD: Spelemannen Daniel Sanden-Warg spiller med Garth Knox og Ensemble Allegria under ledelse av Marino Formenti. Foto: Frode Inge Helland

Sandén-Warg for 12 år siden slo seg ned i Setesdal for godt. Nå er han solid etablert spellemann med flere hundre slåtter på repertoa-ret. Bratsjisten Garth Knox har på sin side en sentral posisjon på den internasjonale samtidsmusikk-scenen, med bakgrunn fra både Arditti-kvartetten og Ensemble Intercontemporain. De siste årene har han også interessert seg for eldre medlemmer av bratsj-famili-en, som eksempelvis viola d’amore. I tillegg til å fremføre eldre kunst-musikk fra middelalder og barokk, er han også en ivrig utøver av irsk og keltisk folkemusikk. Ensemble Allegria består av unge norske strykere med bakgrunn fra Norges musikkhøgskole og Barratt Due’s musikkinstitut.

SOUNDS OF NATURE
Sted: Henie Onstad Kunstsenter
Tid: 15.00

SOUNDS OF NATURE
At this concert, the assertion that there is a gradual transition between art music and folk music can be explored in all its nuances. Perhaps it is even a case of reciprocal influence? Slåttemusikk, traditional Norwegian folk music, from the valley of Setesdal, performed by the Swedish fiddle player Daniel Sandén-Warg, is combined with works by Giacinto Scelsi, Iannis Xenakis and Salvatore Sciarrino, and performed by violist Garth Knox and the young Norwegian Ensemble Allegria under the direction of conductor Marino Formenti. Violist Garth Knox is a prominent figure on the international contemporary music scene, with a background from both the Arditti Quartet and Ensemble Intercontemporain. Ensemble Allegria consists of young Norwegian string players with backgrounds in the Norwegian Academy of Music and the Barratt Due Institute of Music.

OREN AMBARCHI

De to australske komponistene og multiinstrumentalistene Oren Ambarchi og James Rushford har sammen komponert verket *Wreckage*, som urfremføres av Ensemble neoN med Oren Ambarchi selv på gitar. Som man kan høre på flere av hans album har Ambarchi siden slutten av 1990-tallet særlig utforsket de abstrakte lyd-kvalitetene ved gitaren, og skapt en personlig lydverden der instrumentet tar på seg en helt ny identitet. I verket *Wreckage* vil noe av gitarstemmen være spilt inn på forhånd, samtidig som han vil supplere live med både komponert og improvisert gitarstoff. Med seg på scenen har han seks musikere fra ensemble neoN, som består av unge musikere med bakgrunn fra Norges Musikkhøgskole.

OREN AMBARCHI OG
ENSEMBLE NEON
Sted: Henie Onstad Kunstsenter
Tid: 15.00

OREN AMBARCHI AND
ENSEMBLE NEON
The two Australian composers and multi-instrumentalists Oren Ambarchi and James Rushford have collaborated on *Wreckage*, which will be performed for the first time by Ensemble neoN, with Oren Ambarchi on guitar. Ambarchi has been exploring the abstract sound qualities of the guitar since the end of the 1990s. He has collaborated with improvising musicians such as Evan Parker, John Zorn and Jim O’Rourke, and noise artists such as Otomo Yoshihide and Merzbow. *Wreckage* tends towards avant-garde and avant-pop, and the music is inspired by composers such as Morton Feldman, Luciano Cilio and Luigi Nono. Accompanying him on stage will be six musicians from Ensemble neoN, which comprises young musicians with backgrounds from the Norwegian Academy of Music.

IMPROVISASJON: Oren Ambarchi har jobbet med Merzbow og Jim O’Rourke og undersøker de abstrakte lyd-kvalitetene ved gitaren. Foto: orenambarchi.com

Både Ambarchi og den unge komponisten Rushford har felles musikalske referanser i improvisasjon, elektronika, minimalisme, rock og støy, og de har samarbeidet med diverse musikere innenfor disse sjangrene. Blant Ambarchis samarbeidspartnere fins eksempelvis improvisasjons-musikere som Evan Parker, John Zorn og Jim O’Rourke, og støyartister som Otomo Yoshihide og Merzbow. *Wreckage* er en studie i det feilplasserte. Musikken sirkulerer gjennom asymmetriske harmoniske og rytmiske mønstre i minimalistisk stil, men materialet endrer seg likevel på uforutsigbare måter. Verket lener seg både mot avantgarde og avantpop, og musikken er inspirert av komponister som Morton Feldman, Luciano Cilio and Luigi Nono.

ELEKTROAKUSTISK LOUNGE II

Denne kvelden preges av Norges største komponist etter Grieg: Arne Nordheim, med eksempler fra både hans elektroniske og akustiske musikk.

Først på programmet står *Solitaire* fra 1968, et verk Nordheim skrev til åpningen av Henie Onstad Kunstsenter. Inspirert av Baudelaires dikt *Les bijoux* om diamanter er dette musikk som funkler.

Deretter får vi høre *Poly-Poly* fra 1970, ifølge Nordheim selv «et kaleidoskop av lyd», og et verk som består av lydbånd av forskjellige lengder. Verket ble først presentert på den norske paviljongen ved verdensutstillingen i Osaka samme år. Kveldens versjon ble remikset til åpningen av Musikkhøgskolens nye bygg i 2007.

Neste par ut er Eldbjørg Hemsing på fiolin og Asbjørn Blokkum Flø på elektronikk med *Partita für Paul*. For fiolin og elektronikk fra

LOUNGE: Hør Nordheims musikk i behagelige omgivelser med matservering Foto: Jan Erik Olsen.

1985. Nordheim skrev stykket til en utstilling med Paul Klee, inspirert av fem av hans bilder. Elektronikken gjør at fiolinisten kan spille opp mot en forsinket innspilling av sin egen fremføring i de to siste satsene.

Pace er et elektronisk stykke som polsk radio bestilte av Nordheim i 1970. Her brukte han stemmer som råmateriale, nærmere bestemt stemmer som leste fra Menneskerettighetserklæringen.

Til slutt får vi høre *Vevnad* fra 1993. Stykket er en hyllest til teatilkunstneren Hannah Ryggen, og fremføres av Hans Josef Groh på cello, Sverre Riise på trombone og Flø på datastyrt piano.

Det vil bli servering av typisk «Nordheim-cuisine», som champagne, bouillabaisse, vin, snitter/kanapeer med reker, roastbiff, laks og egg.

Loungen er et samarbeid med Notam – norsk senter for teknologi i musikk og kunst.

ELEKTROAKUSTISK LOUNGE II
Arne Nordheim
Sted: Riksscenen
Tid: 17.30

ELECTROACOUSTIC LOUNGE II
This evening is dedicated to Arne Nordheim, Norway's greatest composer after Grieg, starting with *Solitaire* from 1968. Next up is *Poly-Poly* from 1970 which, according to Nordheim himself, is "a kaleidoscope of sound". This work was first presented at the Norwegian pavilion at the World Exhibition in Osaka. Then Eldbjørg Hemsing on violin and Asbjørn Blokkum Flø on electronics perform *Partita für Paul* from 1985, for a Paul Klee exhibition. *Pace* is an electronic work commissioned by Polish Radio in 1970. Finally, we will hear *Vevnad* from 1993, a tribute to the textile artist Hannah Ryggen.
Nordheim-style cuisine will be served.

«HOSPITALITY 3: INDIVIDUALISM WAS A MISTAKE»
Sted: Black Box Teater
Tid: 18.30 og 21.30

«HOSPITALITY 3»: INDIVIDUALISM WAS A MISTAKE

Er vår moderne tid overfokuset på individualisme? «*Hospitality 3*» – *Individualism was a mistake* inviterer publikum til å reflektere rundt hva det vil si å samarbeide med hverandre. Det første som møter publikum er å måtte svare på en rekke tankevekkende spørsmål. Utøverne på scenen spiller musikk, forteller historier og plasserer seg selv i merkelige forhold til instrumenter og hverandre for å vise oss den kompliserte balansen som ligger i ethvert nært samarbeid.

PME-ART har gjennom en årrekke presentert sine arbeidere flere steder i Canada, Europa, Japan og USA. *Hospitality 5* og *Hospitality 3* er begge deler av prosjektet «*Hospitalité-Hospitality*» som

ble startet i 2007. Sist de gjestet Oslo og Black Box Teater var med *Unrehearsed Beauty* høsten 2003.

Laget og fremført av: Caroline Dubois, Claudia Fancello og Jacob Wren. Lyd: Radwan Gazhi Moumneh. Lys: Philippe Dupeyroux. Teknisk direksjon: Mathieu Chartrand. Co-produksjon: PME-ART, Usine C (Montréal) og FFT (Düsseldorf). I samarbeid med: Harbourfront Centre (Toronto). Støttet av: CAC, CALQ, CAM, & Kunststiftung NRW (Allemagne).

LEKENT: PME-ART fra Canada inviterer publikum inn til humor og alvor. Foto: David Jacques

ENSEMBLE COURT-CIRCUIT

Det Paris-baserte ensemblet Court-Circuit (som på norsk betyr kortslutning) ble dannet i 1991 av den franske komponisten Philippe Hurel og den franske dirigenten Pierre-André Valade. Ensemblet har de siste årene satset på prosjekter på tvers av ulike disipliner, og blant annet vært involvert i flere operaproduksjoner. Ensemblets erfaring med sceniske elementer og avensert elektronikk vil komme til uttrykk i den italienske komponisten Mauro Lanzas verk *Le nubi non scoppiano per il peso*, som urfremføres på denne konserten. Ellers urfremføres også verket *Parhélies* av den italienske komponisten Lara Morciano. Hun har her tatt utgangspunkt i hvordan

ulike lag av atmosfæren påvirker synsinntrykket for oss som ser mot himmelen, hvordan ulike figurer dannes og påvirkes som resultat av den romlige avstanden. Det foranderlige og dynamiske er også til stede som en grunnidé i verket *Pri em hru* av den spanske komponisten Albert Posadas. Tittelen, som er hentet fra den gamlegyptiske dødeboken, viser til de dødes makt til å unnsnippe stillstanden. Materialet i Posadas stykke veksler mellom seksjoner av bevegelse og stillstand. Ved nærmere ettersyn viser det seg imidlertid at seksjonenes egenskaper like gjerne kan byttes om: Slik det tilsynelatende dynamiske viser seg å være statisk, rommer det tilsynelatende statiske elementer av bevegelighet.

ENSEMBLE COURT-CIRCUIT
Sted: Riksscenen
Tid: 19.30

FRANSKE STJERNER: Court-Circuit har et internasjonalt repertoar å presentere. Foto: Slawomir Przerwa (takktil Wrocław filharmoniske orkester)

ENSEMBLE COURT-CIRCUIT
Ensemble Court-Circuit (‘short circuit’) was formed in 1991 by composer Philippe Hurel and conductor Pierre-André Valade in Paris. The ensemble’s experience with scenic elements and cutting-edge electronics will find its expression in the Italian composer Mauro Lanza’s work *Le nubi non scoppiano per il peso*. This is a world premiere, as is *Parhélies* by the Italian composer Lara Morciano, who has been inspired by how different layers of the atmosphere affect the visual impression we get when we look up at the sky. The inconstant and the dynamic are fundamental ideas behind *Pri em hru* by the Spanish composer Alberto Posadas. The title is taken from the ancient Egyptian *Book of the Dead*.

HØYT OPPE I FJELLET

I Nationaltheatrets publikumfoajé finnes et telt. Om du hører etter, vil du kanskje høre en munnharpe som lokker deg inn i teltet. Her møter du en forteller som gjennom musikk, lyder og bevegelse vil fortelle deg om en eventyrreise. Reisen fører opp i de høye fjellene hvor du møter dyr og kan høre fossen som bruser. Forestillingen Høyt oppe i fjellet er laget av Hanne Dieserud og Christina Lindgren. De har hatt med seg Maja Solveig Kjelstrup Ratkje som har ansvaret for komposisjon og klangregi. Forestillingen passer for barn mellom 0 og 3 år. Fortellingen henvender seg til

alle sansene samtidig. Dieserud og Lindgren har også tidligere jobbet med forestillinger for de minste, som i 2006 da de samarbeidet med Cecilie Bertran de Lis i forestillingen Inni min klode, og i 2009 da de samarbeidet med komponisten Maja Solveig Kjelstrup Ratkje i forestillingen Korall koral – en babyopera. Forestillingen Høyt oppe i fjellet varer i 20 minutter, og det inviteres til lek i teltet etterpå.

HØYT OPPE I FJELLET
Sted: Nationaltheatret, publikumsfoajéen
Tid: 10.30, 11.30 og 13.00

Spilles også: 13.09.

UP IN THE MOUNTAIN
In a tent in the National Theatre foyer, we meet a storyteller who, by means of music, sound and movement, will tell a story of an adventurous journey. *Høyt oppe i fjellet (Up in the Mountain)* is created by Hanne Dieserud and Christina Lindgren in collaboration with composer and sound director Maja Solveig Kjelstrup Ratkje. The performance is appropriate for children up to the age of three. The children are invited to play in the tent after the performance.

INN I TELT: Høyt oppe i fjellet kan barna krabbe inn og bli tatt med på en eventyrlig reise.

VERTIGO ROOM

Det svimlende, det flimrende og det skimrende. Dette er musikal-ske stikkord for kveldens konsert med Cikada Strykekvartett, en konsert der roller og perspektiver byttes enten publikum sitter rundt musikerne, eller musikerne sitter rundt publikum.

Det antydes at det særlig kan gå rundt for oss når Kulturkirken Jakob omskapes til «det svimle rommet» i urpremieren på Knut Olaf Sundes Vertigo Room. Verket er skrevet for strykekvartett og elektronikk, og komponisten forteller at han gradvis har arbeidet med verket over en periode på tre år. «Er du heldig, blir du svimmel av høyttalerne som kretser om deg og hakker lyden opp i flimmer,» kommenterer Sunde, og oppfordrer publikum til å forestille seg

skjøre, glassaktige lydbilder som lyttes til gjennom et mikroskop.

Det skjøre og det glassaktige er også stikkord for Ragnhild Berstads musikk og urpremieren på hennes verk tela, der gitaristen Thomas Kjekstad er solist og berører strengene med fingerbøl av glass. Berstad beskriver hvordan det skimrende i de lyseste tonene får sin egen resonans i de dypere strengene på gitaren. Tittelen tela betyr vev på latin, og Berstad omtaler gitarstemmen som «en sølv-skimrende tråd i den tette veven av strykere».

En homogen vev var også Haas’ første idé bak Strykekvartett nr 5 – før også han valgte å skifte perspektiv, fra det integrerte til det separerte, ved å spre instrumentene rundt i rommet.

VERTIGO ROOM
Sted: Kulturkirken Jakob
Tid: 18.00

SVIMLENDE: Er du heldig, blir du svimmel, sier Knut Olaf Sunde om Vertigo Room. Foto: Rune Kongsro

VERTIGO ROOM

In this concert, roles and perspectives are exchanged, whether the audience sits around the musicians or the musicians sit around the audience. “If you are lucky, you will become dizzy from the loudspeakers that circle around you and chop up the sound into flickers,” says Knut Olaf Sunde about *Vertigo Room*. In the first performance of *tela* by Ragnhild Berstad, guitarist Thomas Kjekstad strums the strings with thimbles made of glass. The *tela* comes from the Latin for *web*, and a homogeneous web was Georg Fr. Haas’ first idea behind *String Quartet no. 5* before he, too, decided to shift perspective by spreading the instruments around the room.

OUR PICTURE IS CONTINUOUS FRACTIONS

Hva skjer hvis vi tar et skritt tilbake og betrakter livet som et eneste stort bilde bygget opp av en rekke fragmenter av mindre hendelser? Gjennom bevegelse og stillstand – musikk, dans og scenisk installasjon – utforskes dette drømmeaktige landskapet i det kunstneriske samarbeidet mellom komponist Erik Dæhlin, koreograf Therese Markhus og scenograf Christina Lindgren.

Komponist Erik Dæhlin forteller at han har vært oppatt av hvordan fotografiet har påvirket oss mentalt, som et konsept – hvor vi selv på mange måter kryssklipper eget liv, oppfattelsen av det, samt minnet av hendelsene det består av. Han sammenlikner en slik erfaringsmåte med feedback, noe

OUR PICTURE IS CONTINUOUS FRACTIONS

What happens if we take a step back and view life as one big, solitary picture composed of a series of fragments of minor incidents? Through movement and standstill – music, dance and scenic installation – this dream-like landscape is explored by composer Erik Dæhlin, choreographer Therese Markhus and scenographer Christina Lindgren. Dæhlin has been occupied with the way photography has influenced us mentally, as a concept, where in many ways we crosscut our own life, our understanding of it, and our memory of the events it consists of. Inspired by the expression *tableau vivant*, this image is conveyed through live dance and music by dancer Kristin Søetorp and the music ensemble Ning: Amund Sjølie Sveen, Rasmus Jørgensen and Tora Ferner Lange.

DRØMMELANDSKAP: Ensemble Ning fortsetter å utforske rommet mellom dans, teater og musikk. Foto: Malin Håvarstein Nilsen

som både tematisk og dramaturgisk står sentralt i forestillingen: «Feedback er jo et prinsipp som *forhandler* tid nettopp ved å opprettholde balansen mellom fortid, fremtid og nåtid. Fenomenet kan som lyd også gi en opplevelse av noe frosset – den tiden som tiden tar for å komme til en ende.»

Inspirert av uttrykket *tableau vivant* formidles dette bildet gjennom levende dans og musikk fremført av danseren Kristina Søetorp og ensemblet Ning: Amund Sjølie Sveen, Rasmus Jørgensen og Tora Ferner Lange. Ning jobber tett opp mot dans, teater og performance, og har siden 1997 turnert aktivt over hele Norge med sine tverrkunstneriske produksjoner. Denne forestillingen inngår i Dæhlins arbeid med en trilogi basert på teksten *Bildebeskrivelse* av Heiner Müller.

NOTATIONS AND IMPROVISATIONS

Christian Wolff (f. 1934) er den siste gjenlevende fra New York-skolen. I spissen for denne stod John Cage som ble en slags mentor for den ellers selv lærte Wolff – samt Earl Brown og Morton Feldman. På 60-tallet eksperimenterte de fram verker i såkalt «åpen form», der partituret – gjerne utformet grafisk eller tekstlig – ofte gir utøverne veldig frie tøyler til å utforme det musikalske innholdet improvisatorisk.

Det blir et musikalsk mestermøte med historisk sus når Christian Wolff entrer pianokrakken og tolker egen musikk vis-a-vis den jevnaldrende britiske pianisten John Tilbury og hans trio. Trioens øvrige medlemmer er Rhodri Davies på harpe og norske Michael Duch på kontrabass.

HELE SPEKTERET: Legenden Christian Wolff fra New York-skolen i samspill med John Tilbury, Rhodri Davies og Michael Duch. Foto: November Musik

Tilbury knyttet tidlig musikalske og ideologiske bånd med New York-skolen gjennom komponistvennen Cornelius Cardew. Tilbury er kjent for sine tolkninger av det avantgardistiske repertoaret, og for å være en helhetlig musiker som behersker hele spekteret fra notasjon til improvisasjon, og hele klaverets lydspekter fra innsiden til utsiden av instrumentet.

På konserten får vi høre noen av Wolffs aller nyeste verk, blant annet en klavérdueett der Wolff og Tilbury fremfører *Nocturnes* (2007) en hyllest til Cage og Satie. *Spring Three* og *Exercises 29 and 30* er begge fra 2011, hvor det åpne materialet antyder et springende og uforutsigbart uttrykk, mens *Excercise 18* for minst fire musikere går tilbake til 1975.

NOTATIONS AND IMPROVISATIONS
Sted: Kulturkirken Jakob
Tid: 21.00

NOTATIONS AND IMPROVISATIONS
Christian Wolff (b. 1934) is the last surviving member of the New York School, headed by John Cage – who became a kind of mentor for the otherwise self-taught Wolff – along with Earl Brown and Morton Feldman. In the 1960s they experimented with works in the so-called *open form*, where the score often gives the musicians a free rein to improvise the musical content. It will be a musical master session when Christian Wolff takes his seat at the piano with the British pianist John Tilbury and his trio, Rhodri Davies on harp and Norwegian Michael Duch on double bass. At this concert we will hear some of Wolff’s newest pieces, including a piano duet where Wolff and Tilbury will perform *Nocturnes* (2007), a tribute to Cage and Satie. *Spring Three* and *Exercises 29 and 30* are both from 2011, while *Exercises 18* dates back to 1975.

LUCIANO BERIO: SEQUENZAER

Luciano Berios i alt 14 sequenzaer er solo-verk som hver for seg undersøker, benytter og utfordrer mulighetene til ett bestemt instrument. Sequenzaene tilhører i dag samtidsmusikkens absolutte kjernerepertoar, samtidig danner de en stamme i komponistens produksjon, både tematisk og i tid: Den første (for fløyte) ble skrevet i 1958, den siste (for cello) i 2002. Sequenzaene angir også Berios kanskje viktigste musikalske orienteringspunkter: På den ene siden nærheten til og dialogen med musikeren, den konkrete fremføringssituasjonen og instrumentet, på den annen side arven fra den polyfone (flerstemmige) tradisjonen. Berios musiker- og instrumentfokus kan

MURMURS
“The individual performances hold a high quality, of course. But what is most impressive is the interaction; it is so thoroughly prepared and tested that one forgets that this is music of an extremely high level of difficulty,” wrote *Aftenposten* newspaper when Ensemble Recherche performed at Ultima in 1999. As well as being a composer, Frenchman Hughes Dufourt is also a philosopher, and is associated with the Spectral school. The inspiration for *L’Afrique d’après Tiepolo* (2010) came from a ceiling fresco in the Würzburg Residenz palace painted by Giovanni Battista Tiepolo in the 1750s. Hector Parra is a young Catalanian composer who has studied with Brian Ferneyhough and Jonathan Harvey, among others. Åse Hedstrøm headed the Ultima festival from 1994 to 1998, and was awarded the Norwegian Society of Composers’ Work of the Year Award in 1985 for this evening’s piece entitled *Right After*. Rebecca Saunders’ piece *Murmurs* from 2009 is a quiet, fragile collage composition in which Saunders makes use of the distance between the musicians in the ensemble in the room in which the piece is performed in order to create new sounds.

KJERNEREPERTOAR: Luciano Berios sequenzaer er fjorten signaturverker i samtidsmusikken. Foto: Archivo Eredi Berio

ULTIMA DUGURD II

Velkommen til lunsjkoncert med et ensemble bestående av noen av de mest talentfulle unge musikerne og komponister innen sin generasjon når det gjelder samtidsmusikk og improvisert musikk. Ensemble Aksiom teller ni medlemmer og har sitt opphav i Musikkhøgskolens samtidsmusikkmiljø. Siden begynnelsen av 2010 har de hatt som mål å gjennom tett og nært samarbeid over tid i ulike prosjekter og arbeidsgrupper,

skape en unik sound i norsk og internasjonal samtidsmusikk. Deres versjon av Debussys *En fauns ettermiddag* er en del av prosjektet *Radbrekk*, der klassikere presenteres i ny drakt, mens *Irrganger* er et nytt verk av komposisjonsstudent Martin Rane Bauck. Den unge danske komponisten Simon Steen-Andersen har allerede gjort seg bemerket i både Danmark og internasjonalt.

ULTIMA DUGURD II
Sted: Norges musikkhøgskole, Levinsalen
Tid: 13.00

NYE KREFTER: Ensemble Aksiom er et av Norges nyeste og yngste ensembler. Foto: Martin Rane Bauck

ULTIMA NOON II
Founded in early 2010, Ensemble Aksiom comprises nine members from the contemporary music community at the Norwegian Academy of Music. The ensemble’s version of Debussy’s *Prelude to the Afternoon of a Faun* is part of a project called *Radbrekk*, where classics are presented in new forms, similar to what Lutosławski did in his *Variations over a theme by Paganini*, while *Irrganger* is a new piece written by student composer Martin Rane Bauck.

PANELDISKUSJON:
MUSIKEREN I VERKET

Forholdet mellom komponisten og utøveren har vært under kontinuerlig debatt gjennom hele musikkhistorien. Snakker vi om et herre/knekt-forhold, eller representerer rollene snarere to, hver for seg like essensielle sider av fenomenet musikk? Spørsmålene har fått ulike svar gjennom historien. Fra komponistens synspunkt var barokken først og fremst preget av håndverk og flid, senere, i romantikken, oppsto genibegrepet, som på sin side også ble brukt om enestående utøvere. I modernismen ble utøverens etablerte teknikker utfordret til det ytterste, og enkelte verk skulle få rykte på seg som uspillelige. Dagens fokus på dialog kan kanskje

forstås som et motsvar til denne tendensen, men sannheten er vel snarere at samarbeidet har en lang tradisjon. Enkeltmusikeres særegne kvaliteter har til alle tider inspirert komponister, og selv om man tidvis kan få inntrykk av mesterverket som sprunget ut av én unik fantasi, er det derimot ikke sjeldent et vellykket samarbeid som ligger bak. Når komponister i dag også lar enkeltutøverens tilnærming inngå i verkets idémessige grunnlag, skjer det ut fra tanken om utøveren og komponistens gjensidige avhengighet, og ikke minst fra erkjennelsen av potensialet som ligger i dette forholdet. Men kanskje er det som med relasjoner flest, at det er i konfrontasjonen og skjerpingen av motsetningene utviklingens neste skritt skjuler seg?

INSTRUMENTAL RELATIONS:
THE MUSICIAN’S ROLE
IN THE COMPOSITIONAL
PROCESS

Throughout the history of music, the relationship between composer and musician has always been a subject of debate. From the composer’s perspective, the baroque period was characterised by craftsmanship and hard work. In the Romantic period, the concept of genius emerged. During the modernist era, the musician’s established techniques were challenged to the extreme. Today’s focus on dialogue may be understood as a response to this trend, but collaboration has long traditions. One can sometimes get the impression that a masterpiece has originated from one, unique imagination. More often, it is the result of successful collaboration.

MUSIKER OG VERK: Komponisten Eivind Buene deltar i debatten. Foto: Rune Kongsro

KONSERTPRAT
OG SCHNEE

«Tidlig på 1990-tallet arranger-
te jeg noen av Johann Sebastian
Bachs kanoner for ensemble, i alt
sju enkeltverker fra hele hans leve-
tid. Jeg ble helt oppslukt av denne
musikken og arrangerte dem på
en slik måte at musikken skulle
gjentas mange, mange ganger,
som en slags minimalistisk musikk.
Jeg ante selvsagt ikke hva slags
varighet Bach hadde sett for seg,
men ved å lytte til hans kanoner
på denne måten, åpnet en helt ny,
bevegende verden av sirkulær tid
seg for meg.» Dette skriver Hans
Abrahamsen i sin egen program-
tekst til Schnee, tysk for snø.

Stykket består av ti satser, for-
delt på to kanoner. Disse er skre-
vet spesielt for kveldens musikere,
Ensemble Recherche, som også
framførte stykket for første gang

på kammermusikkfestivalen i Wit-
ten i 2008.

Abrahamsen begynte tidlig
å spille valthorn, men viste et-
ter hvert talent for komposisjon.
Han studerte blant annet under
György Ligeti. Tidlig i karrieren
var han en sentral figur i den dan-
ske «New Simplicity»-bevegelsen,
som var en motreaksjon mot det
komplekse i Darmstadt-skolen.

Forfatteren Erland Kiøsterud
samtaler med komponist Hans
Abrahamsen før konserten. De
vil utforske eventuelle likheter
mellom musikalsk og litterær kom-
posisjon, hvorfor bruke klassiske
virkemidler i moderne verk, histori-
ens betydning, og om livet selv har
påvirket måten de skriver på.

Les mer i Erland Kiøsteruds es-
say på side 76.

KONSERTPRAT
Sted: Norges musikkhøgskole,
Glassbaren
Tid: 17.00

Forfatter Erland Kiøsterud i
samtale med komponist Hans
Abrahamsen (DK)

Entré: Gratis

PRE-CONCERT TALK AND
SCHNEE

Schnee by Danish com-
poser Hans Abraham-
sen comprises ten move-
ments, divided into two
canons. They were writ-
ten specially for this
evening’s ensemble, En-
semble Recherche, which
also performed this work
for the first time at the
Chamber Music Festival
in Witten in 2008.

Abrahamsen began to
play the French horn at
a young age, but gradu-
ally began to show a ta-
lent for composition.
He studied with György
Ligeti, among others. In
his early career he was
a key figure in the Da-
nish New Simplicity move-
ment, which was a formed
as a reaction to the com-
plexity of the Darmstadt
school.

The writer Erland
Kiøsterud talks to compo-
ser Hans Abrahamsen befo-
re the concert. Read more
in Kiøsterud’s essay on
page 76.

SANGER FRA
LIVETS JORD

Den gamle kinesiske poesien
formidling av forholdet til naturen
og det enkle kan virke lindrende i
møte med en samtid preget av et
stadig mer påtrengende eksisten-
sielt alvor. Denne erfaringen ligger
til grunn for Gustav Mahlers bredt
anlagte symfoniske sangsyklus
Das Lied von der Erde, og føres
videre av Helge Iberg i verket
Sanger fra livets jord. Mahlers me-
lankolske verk ble til i en vanskelig
og turbulent fase av komponistens
liv. Han skulle hente støtte i Hans
Bethges antologi *Die chinesische
Flöte*, en samling oversatte kine-
siske dikt. Men der Mahler langt
på vei tilpasset de kinesiske dik-
tene sitt eget senromantiske sin-
nelag, blir det særegent kinesiske
forholdet mellom språk og natur
interessant og relevant for Iberg,

som også har oppsøkt de kinesiske
originalene. Der Mahler ville kom-
binere symfonien og lieden, tar
Iberg utvidelsen av det musikalske
formatet ennå et stykke. Foruten
sanger, inneholder Ibergs verk
også konsertante innslag for fiolin
og klaver, i tillegg til tekstprojek-
sjon på ulike språk, samt resita-
sjon av de kinesiske originalene,
fremført av en kinesisk skuespiller.
Mahlers verk, som ble skrevet i
årene 1908–09, er opprinnelig for
stort orkester, alt- og tenorsolist,
men fremføres her i Arnold Schön-
bergs arrangement for kammeror-
kester. Denne besetningen utgjør
også kjernen i Helge Ibergs verk.

Kveldens solister er sopranen
Marianne Beate Kielland og pia-
nisten Christian Ihle Hadland.

SANGER FRA LIVETS JORD
Ancient Chinese

poetry’s description of
the relationship between
nature and simplicity may
have a calming effect in
the face of a contempora-
ry life that is characte-
rised by an increasing-
ly insistent existential
urgency. This experience
lies at the core of Gus-
tav Mahler’s large-scale
symphonic song cycle *Das
Lied von der Erde* and is pic-
ked up by Helge Iberg in
Sanger fra livets jord. Where
Mahler wanted to combine
symphony and *lied*, Iberg’s
work also contains con-
certante interludes for
violin and piano, as well
as text projections and
poerty recitals by a Chi-
nese actor. Mahler’s
work was originally in-
tended for a large or-
chestra and alto and te-
nor soloist, but will be
performed here in Arnold
Schönberg’s arrangement
for chamber orchestra.

SOLIST: Fiolinsten Terje Tønnessen står i spissen for Det norske kammerorkester når det spiller Mahler og Iberg. Foto: Det norske kammerorkester

KANONVERK: Hans Abrahamsens
Schnee er inspirert av Bachs kanoner
og skrevet spesielt for Ensemble
Recherche. Foto: Tine Harden

MUSIKKBAREN

Studentutvalget ved Musikkhøgskolen samarbeider med Ultima om å servere klassisk dansk mat og drikke for å ramme inn konserten med musikk av Hans Abrahamsen og Simon Steen-Andersen. I en uformell setting kan publikum bli kjent med noe av det mest spennende som skapes av unge komponister og utøvere ved skolen.

Så fortsetter vi med Luciano Berios sequenzaer: Rolf Borch fremfører *Sequenza IXc* for bassklarinet. Deretter får vi høre *Nexus* for kvarttonemarimba skrevet av komponiststudent Clemet Rotevatn. Daniel Paulsen trakterer marimba. Så blir spilles Pia Johansens *Himmelfall*. Etterpå spiller en strykekvartett

NMH-BAR: Rolf Borch inntar Musikkhøgskolens bar sammen med noe av det mest spennende skolens studenter har å by på. Foto: Jan Alsaker

fra Musikkhøgskolen *Glimmer* av komponiststudent David Stephen Grant.

Etter konserten i Levinsalen skal ensemblet Intuitive People fra faget improvisasjonsbasert samtidsmusikk, ledet av Håkon Thelin, spille verker av Christian Wolff. De er skrevet i en åpen form med mye rom for improvisasjon. Duo'en Vilde & Inga, også studenter fra skolen, dreier skruen enda noen hakk rundt ved blant annet å improvisere over det Intuitive People fremfører. Vilde & Inga spiller kontrabass og fiolin, og driver bare med improvisasjon. Mer uforutsigbart blir det neppe.

MUSIKKBAREN I
Sted: Norges musikkhøgskole, kantinen
Tid: 19.30

MUSIC BAR
Rolf Borch will perform Luciano Berio's *Sequenza IXc* for bass clarinet, followed by *Nexus* by Clemet Rotevatn, with Daniel Paulsen on marimba and Pia Johansen's *Himmelfall*. A string quartet from the Academy will then perform *Glimmer* by David Stephen Grant. Serving of traditional Danish food and drink will provide the appropriate atmosphere for the concert in the Levin Hall with works by composers Simon Steen-Andersen and Hans Abrahamsen. Intuitive People, a student ensemble led by Håkon Thelin, will play works by Christian Wolff, followed by Vilde & Inga. They play double bass and violin and work exclusively on improvisation.

ON AND OFF AND TO AND FRO

Preposisjoner – til og fra, foran og bak, ved siden av osv. – danner utgangspunkt for mange av titlene til Simon Steen-Andersen, en av Danmarks mest fremadstormende unge komponister. Om hans utforskninger for en stor del gjør seg gjeldende i rommet, blir også det tidslige innlemmet med Eivind Buenes verk *Johannes Brahms: Klarinettentrio*. Felles for de to er et intenst og pågående arbeid – Buene kaller det intervensjon – med allerede eksisterende materiale, tradisjoner og situasjoner, enten det nå er generert av komponisten selv, som hos Steen-Andersen, eller er historisk forankret, som hos Buene. De har også til felles en interesse

ON AND OFF AND TO AND FRO
Prepositions – to, from, in front of, behind, beside, etc – form the basis for many of the titles of the works of Simon Steen-Andersen, one of Denmark's most promising young composers. If his explorations mostly apply in terms of space, they are also incorporated in time with Eivind Buene's work Johannes Brahms: Klarinettentrio. Another feature they have in common is an interest in how technological tools make it possible to articulate and manifest the transformations and adaptations to which the material is subjected as something in their own right. For Buene, critical intervention will not only be a parasite of something which originally was stable, but will instead emerge as an independent part of the work. Something similar happens with Steen-Andersen, when the megaphone is transformed from a technical tool for an externally produced sound into an independent object with a life of its own.

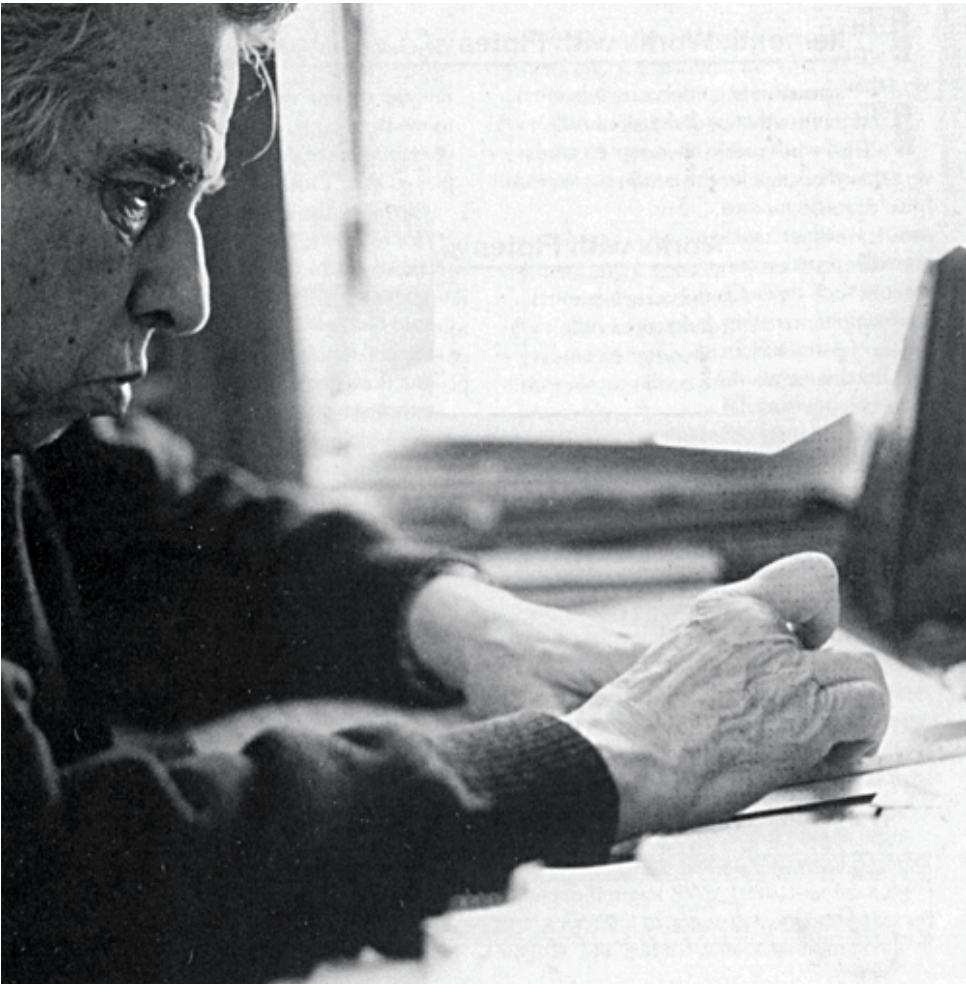
for hvordan teknologiske hjelpemidler gjør det mulig å artikulere og manifestere som noe i seg selv de transformasjoner og bearbejdelser materialet utsettes for. Hos Buene vil det kritiske inngrepet ikke bare være en parasitt på noe opprinnelig stabilt, men tvert imot vende tilbake som en selvstendig del av verket. Noe beslektet skjer hos Steen-Andersen idet megafonen forvandles fra å være et teknisk hjelpemiddel for en eksternt produsert lyd til bli et selvstendig objekt med sitt eget liv. I tillegg preges komponistenes arbeid av en særegen holistisk tilnærming: Det er ikke bare lyden, musikken eller verket som er sentralt, snarere omgjøres hele den sceniske situasjonen til materiale for kompositorisk utforskning.

ASAMISIMASA: Fra venstre Rolf Borch, Janne Berglund, Tanja Orning, Anders Førisdal, Håkon Stene og Ellen Ugelvik. Foto: Nicki Twang

ULTIMA DUGURD III

Ensemble Recherche er en ganske så anerkjent samling musikere som vanligvis spiller i større lokaler enn dette, så denne konserten er en sjelden anledning til å oppleve dem i en mer intim setting. Ensemblet har siden oppstarten i 1985 hatt stor betydning for utviklingen av samtidskammermusikk. De har spilt inn over femti plater, hvorav mange har vunnet internasjonale priser. Oboisten Jaime Gonzáles skal fremføre Luciano Berios stykke for dette instrumentet, mens fløytisten Martin Fahlenbock fremfører den aller første sequenzaen.

HYLLEST: Aldo Clementi døde i mars i år. Ensemble Recherche vil fortelle om sitt samarbeid med ham og spille hans musikk.

Som en del av denne konserten, vil de fortelle om sitt forhold til den italienske komponisten Aldo Clementi som døde tidligere i år. Sammen med folk som Pierre Boulez og Karlheinz Stockhausen var han en del av Darmstadt-skolen som utviklet en musikk der stillheten var forbildet. Samtidig lot han seg inspirere av sin barnoms helter Bach, Schubert, Schumann og Mendelssohn, og lot temaer fra disse dukke opp i sine egne stykker i en noe annen form enn den opprinnelige. *Etwas* skrev han i 1997 for fløyte, obo, klarinett, bratsj, fiolin og cello.

ULTIMA DUGURD III
Sted: Ny Musikk
Tid: 12.00

ULTIMA NOON III
This is a rare opportunity to experience the highly acclaimed Ensemble Recherche in a more intimate setting. Oboist Jaime Gonzáles will perform Luciano Berio’s *Sequenza* for this instrument, while flutist Martin Fahlenbock will perform the very first *Sequenza*. The members will talk about their relationship with the Italian composer Aldo Clementi, who died earlier this year. He wrote *Etwas* in 1997 for the flute, oboe, clarinet, viola, violin, and cello.

KRITIKERSALONG:
SAMTID I SAMTIDSMUSIKKEN

Da han tiltrådte stillingen som kunstnerisk leder for Ultima, sa Luca Francesconi at han mener man i større grad enn før bør forsøke å forstå sin egen samtid gjennom musikk. I denne samtalen utfordres paneldeltakerne til å drøfte om utviklingen av musikalske uttrykk er i

takt med sin egen samtid. Man vil ta for seg ulike måter musikken allerede belyser samtiden på, og det blir stilt spørsmål ved Franscesconis synspunkt. Ønsker vi at musikken skal ta opp i seg samfunnsmessige spørsmål; er det like gjerne snakk om hvilken kontekst musikken plasseres i, eller er dette en utfordring til lyttere og arrangører? Samtalen foregår på engelsk.

KRITIKERSALONGEN
Sted: Gamle Logen
Tid: 17.30

PANELDISKUSJON
Samtid i samtidsmusikken

DELTAKERE
Luca Francesconi (kunstnerisk leder Ultima 2011), Alwynne Pritchard (kunstnerisk leder Borealis), Arild Pedersen (filosof), og Marino Formenti (kunstner)

MODERATOR
Ida Habbestad

IANNIS XENAKIS
Charisma (1971)

LUCIANO BERIO
Sequenza XIVb-Versione per Contrabasso di Stefano Scodanibbio (2004)

KONTRABASS
Håkon Thelin

ALTSAKSOFON
Rolf-Erik Nystrom

Entré: Gratis

CRITICS’ SALON: CONTEMPORARY MUSIC IN THE PRESENT
When he took over as artistic director for Ultima, Luca Francesconi expressed his belief that, now more than ever before, one should try to understand one’s own time through music. In this salon the panel members are asked to discuss whether the development of musical expression is in time with its own time. They will discuss the different ways in which music already explains our time, and will raise questions about Francesconi’s viewpoint. Do we want music to raise social issues; is it just as much a question of what context the music is placed in, or is this a challenge for the listeners and music arrangers? The discussion will be conducted in English.

TIL SALONGEN: Alwynne Pritchard leder Borealisfestivalen i Bergen og kommer til Gamle Logen for å diskutere samtid i samtidsmusikken. Foto: Sandra Jecmenica

MURMURS

«De individuelle prestasjonene er selvsagt av topp kvalitet. Men det er samspillet som imponerer mest; det er så gjennomarbeidet og utprøvet at man glemmer at dette er musikk av meget høy vanskelighetsgrad,» skrev Aftenposten da Ensemble Recherche gjestet Ultima i 1999. De ni musikerne har vært tilbake flere ganger siden.

Franskmannen Hugues Dufourt er filosof i tillegg til komponist og forbindes med spektralskolen. Inspirasjonen for *L’Afrique d’après Tiepolo* (2010) er et takmaleri i Residenz-palasset i Würzburg, malt på 1750-tallet av Giovanni Battista Tiepolo. Dufourt skrev ned sine inntrykk av maleriet før han overførte tankene til musikk. Stykket er perkusjonstungt og fargerikt og kjennetegnes av en utvisking mellom harmoni og klang.

Hector Parra er en ung, katalansk komponist som har studert med blant andre Brian Ferneyhough og Jonathan Harvey. En annen komponist, Michael Jarrell,

TILBAKE: De ni medlemmene i det kritikerroste Ensemble Recherche spiller på Ultima igjen.

sa etter en konsert med Parras verker framført av Ensemble Intercontemporain: «Blandingen av komplekse tanker og en sterk ‘lyrisk’ uttrykksform tiltalte meg straks». Kveldens verk heter *Early Life*.

Åse Hedstrøm ledet Ultima-festivalen fra 1994 til 1998. For kveldens verk *Right After* ble hun tildelt prisen «Årets verk» fra Norsk komponistforening i 1985. «Musikken til Hedstrøm er basert på flytende klanger og ofte kjappe nervøse melodiske bevegelser. (...) Hun liker å presse musikken opp i høyden og holde den der. Men den begynner straks å streife omkring igjen,» skrev Dagens Næringslivs anmelder i 1998, da en CD med hennes verker kom ut.

Rebecca Saunders har en doktorgrad i komposisjon fra Edinburgh University. Hennes *Murmurs* fra 2009 er en stillferdig, skjør collagekomposisjon. Her benytter Saunders, som i mange andre stykker, seg av avstanden mellom musikerene i ensemblet i rommet der stykket framføres for å skape nye klanger.

MURMURS
Sted: Gamle Logen
Tid: 19.30

MURMURS
“The individual performances hold a high quality, of course. But what is most impressive is the interaction; it is so thoroughly prepared and tested that one forgets that this is music of an extremely high level of difficulty,” wrote *Aftenposten* newspaper when Ensemble Recherche performed at Ultima in 1999. As well as being a composer, Frenchman Hughes Dufourt is also a philosopher, and is associated with the Spectral school. The inspiration for *L’Afrique d’après Tiepolo* (2010) came from a ceiling fresco in the Würzburg Residenz palace painted by Giovanni Battista Tiepolo in the 1750s. Hector Parra is a young Catalanian composer who has studied with Brian Ferneyhough and Jonathan Harvey, among others. Åse Hedstrøm headed the Ultima festival from 1994 to 1998, and was awarded the Norwegian Society of Composers’ Work of the Year Award in 1985 for this evening’s piece entitled *Right After*. Rebecca Saunders’ piece *Murmurs* from 2009 is a quiet, fragile collage composition in which Saunders makes use of the distance between the musicians in the ensemble in the room in which the piece is performed in order to create new sounds.

ULTIMA PÅ JAZZSCENEN II

Tone Åse fremfører *Eugenie – en lydnovelle*, en utforskning av fortellerstemmens nærhet, sangerstemmens bevegelser og den elektroniske lydstemmens rom gjennom minnefortelling, improvisasjon og prosessering. Teksten er ved Tone Åse og Siri Gjære. Åse har siden 1990-tallet utforsket samklangene mellom vokal og elektronikk. Dette er hennes første soloprojekt.

Karin Hellqvist og Heloisa Amaral spiller sammen i Ensemble neoN, og gjør nå sin første konsert som duo. Det gjør de med *Dikhtas* – et typisk Xenakis-stykke i den forstand at det er både energisk og intenst, samtidig som det er nitidig konstruert. Fiolinen

ULTIMA ON THE JAZZ SCENE II
Tone Åse’s first solo project, *Eugenie – en lydnovelle*, explores the immediacy of the narrative voice, the movements of the singing voice, and the space of electronic sounds through reminiscence, improvisation and processing. Karin Hellqvist (violin) and Heloisa Amaral (piano) will perform *Dikhtas*, a typical Iannis Xenakis piece, energetic and intense while at the same time meticulously constructed. Lars Lillo-Stenberg with his pop and rock background, “the Norwegian King of Noise” Lasse Marhaug, and POING, musical all-rounders with at least one foot in the contemporary music camp debuts on stage together, promising that whatever happens, it will be worth the cover charge.

SAMTIDSPOPSTØY: Lasse Marhaug (bildet), Lars-Lillo Stenberg og Poing står for et forrykende sjangermøte. Foto: Rune Kongsrø

ULTIMA DUGURD IV

Sequenza-serien ruller videre – nå er det gitaren sin tur. Thomas Kjekstad beskriver stykket som virtuost og en moderne klassiker. Med hurtige bevegelser og lange tonerekker blir virtuositeten faktisk brukt som et uttrykk i seg selv, slik det ofte gjør hos Berio og i italiensk musikk.

Deretter skal han fremføre *Anonymous Post*, bestilt av komponisten Jørgen Karlstrøm. Et stykke som ligger langt nærmere rocktradisjonen enn noe Karlstrøm, som vanligvis skriver

innenfor en modernistisk tradisjon, har levert fra seg før. Stykket inkluderer også elektronikk og looper som Kjekstad styrer selv. Her kan det bli debatt om i hvor stor grad samtidsmusikken åpenlyst kan låne materiale fra andre tradisjoner.

Til slutt skal Grzegorz Mszczyszyn, en ung akkordeonist fra Polen, spille Berios 13. *sequenza*, skrevet for hans instrument. Mszczyszyn studerer for tiden både ved Musikkhøgskolen i Oslo og ved Det musikalske akademiet i Kraków.

ULTIMA DUGURD IV
Sted: Ny Musikk
Tid: 12.00

ULTIMA NOON IV
Thomas Kjekstad describes Berio’s guitar *sequenza* as masterful, and a modern classic. With linear, arabesque-like gestures and a variety of strummed chords, virtuosity is in fact employed as an expression in itself. Kjekstad will also perform *Anonymous Post*, commissioned by the composer Jørgen Karlstrøm. This piece is far closer to the rock music tradition than any other of Karlstrøm’s work. Finally, Grzegorz Mszczyszyn, a young accordionist from Poland, will perform Berio’s *Sequenza XIII (Chanson)*

SJANGERLÅN: Jørgen Karlstrøm har komponert et stykke som ligger nær rock og elektronika. Foto: Rune Kongsro

ARCANA

Edgard Varèse var en av det tyvende århundrets mest egenartede musikalske pionerer. Heller enn å videreføre musikkens tradisjonelt dramaturgiske formforståelse, var han tidlig ute med kompromissløst å insistere på fysiske begreper som «rom», «objekt» og «størrelse» som basis for musikkfenomenet. Dette blir tydelig i det mektige orkesterverket *Arcana*, et av de mest omfattende i Varèses produksjon. I motsetning til Varèse, etterlot Igor Stravinskij seg en lang liste med verk i tildels svært

ARCANA
Edgard Varèse was one of the 20th century’s most distinctive musical pioneers. Rather than pursuing the traditional dramaturgic understanding of form, he soon adopted the uncompromising approach that physical concepts such as space, object, and size should serve as the basis for the phenomenon of music. This is evident in the powerful orchestral work *Arcana*. Unlike Varèse, Igor Stravinsky left behind a long list of works which in some cases have extremely different styles. *Variations: Aldous Huxley in Memoriam* is one of his later works, and belongs to the so-called serial (or American) period.

MESTERMØTE: Igor Stravinskij (bildet) etterlot verker i mange stilarter. Hans variasjoner til minne om Aldous Huxley er fra hans amerikanske periode.

ulike stilarter. *Variations. Aldous Huxley in memoriam* er et sent verk og hører til den såkalte serielle eller amerikanske perioden. Stravinsky er her tydelig influert av den andre wienerskolens, og kanskje særlig Anton Weberns strenge tolvtoneteknikk. Samtidig er Stravinskij som alltid personlig i sin tilnærming, noe komponistens religiøse orientering i denne perioden også vitner om.

ULTIMA PÅ JAZZSCENEN III

Per Oddvar Johansen trakterer elektronikk, vibrafon, gitar, fele, sag og piano, men aller oftest spiller han trommer. Og dette har han gjort med folk som Trygve Seim, Motorpsycho, Kjersti Stubø og Kringkastingsorkesteret. I 2009 ga han ut sin første CD under eget navn: *Ferme solus – This is my music!* Musikk fra denne skal han spille i kveld, sammen med nytt materiale for elektronikk og andre instrumenter.

Guri Egge tar seg av vokaldelen av Luciano Berios *Sequenza*-serie for de fleste instrumentene. Hun er en erfaren sopran som debuterte i Universitetets Aula med pianisten Robert Levin i 1974. Egge er

veldig opptatt av moderne musikk, blant annet urframførte hun Olav Anton Thommesens *Et operakammer* under Ultima 2001.

MoHa! er et ungt band som spiller relativt høy musikk inspirert av usannsynlig mange kilder. De er Morten J. Olsen på trommer og Anders Hana på gitar og tangent-er, og de både komplementerer og konfronterer hverandre med stramt synkroniserte riff som virker uoppnåelig matematiske og presise. De gir ut platene sine på Rune Grammofon, og på Ultima vil de for det meste spille sanger fra singelsamlingen *Meiningslaust oppgulp* og nyere ting.

ULTIMA PÅ JAZZSCENEN III
Sted: Nasjonal Jazzscene, Victoria
Tid: 21.00

STØY PÅ JAZZSCENEN: MoHa! spiller relativt høy musikk med et vell av inspirasjonskilder. Foto: MoHa!

ULTIMA ON THE JAZZ
SCENE III
Per Oddvar Johansen plays electronics, vibraphone, guitar, fiddle, musical saw, and piano, though his main instrument is the drums. In 2009 he released *Ferme solus – This is my music!*, from which he will play pieces this evening. Guri Egge provides the vocal part of Luciano Berio's *Sequenza* series. Egge is a seasoned soprano who made her debut with pianist Robert Levin in 1974. MoHa! is a young band that plays relatively loud music inspired by a large number of sources. Morten J Olsen (drums) and Anders Hana (guitar, keyboard) complement and confront each other with tightly synchronised riffs with seemingly unattainable mathematical precision.

ULTIMA DUGURD V

«Samtidsfolkemusikk» kan lyde som en umulig konstruksjon, men det er akkurat det publikum blir servert denne formiddagen. Gjermund Larsen er en folkemusiker med interesse for komposisjon og moderne musikk, mens Frode Haltli er medlem av POING og

dermed musikalsk altetende. De skal spille egenkomponerte verker som er inspirerte av både folke- musikk og mer moderne stykker; musikk som ifølge utøverne peker både bakover og fremover i tid. Muligens blir det også noe tradisjonell musikk i ny drakt.

ULTIMA DUGURD V
Sted: Universitetsbiblioteket,
Georg Sverdrups hus, Blindern
Tid: 12.15

ULTIMA NOON V
Contemporary folk music may sound like an unlikely marriage, but that is precisely what the audience will be offered this morning. Gjermund Larsen is a folk musician with an interest in composition and modern music, while Frode Haltli is a member of POING and, consequently, a musical omnivore. They will perform their own compositions, pointing both backwards and forwards in time. There may also be some traditional music presented in new forms.

AKKORDEON TIL LUNSJ: Frode Haltli serverer samtidsfolk sammen med fiolinisten Gjermund Larsen. Foto: CF Wesenberg

SPUNK I REIR

Spunk i reiret høres kanskje litt grisete ut. Kanskje det blir det også, men ikke på *den* måten. Improvisasjonskvartetten SPUNK har røtter tilbake til 1995 og består av de hver for seg anerkjente Maja Solveig Kjelstrup Ratkje, Hild Sofie Tafjord, Lene Grenager og Kristin Andersen. Navnet har de fra en av Astrid Lindgrens fortellinger.

- Et nytt ord, sa Pippi og så på Tommy og Annika som om hun først nå fikk øye på dem. – Et splitter splatter nytt ord.
- Hva for et ord? sa Tommy.
- Et meget godt ord, sa Pippi. – Et av de beste jeg har hørt.
- Si det da, sa Annika.
- Spunk, sa Pippi triumferende.
- Spunk? sa Tommy – Hva betyr det?
- Hvis jeg bare visste det, sa

INN I REIRET: Spunk er (fra toppen) Kristin Andersen, Lene Grenager, Hild Sofie Tafjord og Maja Solveig Kjelstrup Ratkje.Foto: Ann Iren Ødeby

Pippi. – Det eneste jeg vet er at det ikke betyr støvsuger.

- Hvem er det egentlig som fant på fra begynnelsen hva ordene skulle bety, undret Tommy.
- Antagelig en haug med professorer, sa Pippi. – Og sannelig er folk rare! Tenk for noen ord de finner på. ‘Balje’ og ‘treplugg’ og ‘hyssing’ og slikt noe – ingen kan jo skjønne hvor de får det fra. Men «spunk» som virkelig er et godt ord, det lar de ganske enkelt være å finne på.

Historien fortsetter med at Pippi, Tommy og Annika går ut for å finne denne Spunken. Denne konserten har et lignende utgangspunkt, bare snudd på hodet: SPUNK går ut i det offentlige rom for å lete etter ting som er gratis og folk som er interessert i å bidra til installasjonen REIR, som skal bli ... en slags konsertscene.

SPUNK I REIR
Sted: Sagene kulturverksted, inngang Kristiansands gate 2
Tid: 18.00

SPUNK IN NEST
The improvisation quartet SPUNK, formed in 1995, comprises Maja Solveig Kjelstrup Ratkje, Hild Sofie Tafjord, Lene Grenager and Kristin Andersen, all of them established performers in their own right. The name of the group is derived from one of Astrid Lindgren’s stories, where Pippi Longstocking invents a new word, a good word that no one else bothered to invent before. The story goes on to tell how Pippi, Tommy and Annika go about trying to find this ‘spunk’. SPUNK goes out into the public space in search of things that cost nothing and of people who are interested in contributing to the installation entitled *NEST*, which will become a kind of concert stage.

KORK

Kringkastingsorkesteret fremfører tre klassikere fra 1970- og 1980-tallet, som alle på vitalt vis har vært med på å trække opp nye musikalske spor. Det eldste er John Persens *Orkesterverk II*, opprinnelig skrevet som ballettmusikk til NRKs fjernsynsproduksjon *Uteliggeren* og kåret til «årets verk» av Komponistforeningen i 1974. Med sine livlige innslag av jazz og improvisasjon var Persen tidlig ute med å kombinere populærmusikk med et røft samtidsuttrykk.

Som bakteppe for Persens eksperimentelle stil står den ungarske komponisten György Ligeti. Interessant nok er det er over ti år mellom Persens verk og Ligetis briljante klavérkonsert (1985–1988), som på sitt vis også omdefinierer musikkultur utenfra, som afrikanske

KORK
The Norwegian Radio Orchestra (KORK) will perform three classics from the 70s and 80s. John Persen’s *Orkesterverk II* was originally written as ballet music for a TV production. With lively elements of jazz and improvisation, Persen was one among the first to combine popular music with a more rugged, contemporary expression. Hungarian composer György Ligeti provides a backdrop for Persen’s experimental style. Ultima’s pianist in residence Marino Formenti is highly acclaimed for his interpretation of this concert. Tristan Murail’s *Désintergrations* for 17 instruments and tape is an early example of spectral music, where scientific analysis of the instruments’ individual overtone spectra informs the tonality, instrumentation, and form.

pulserende rytmer, til moderne kunstmusikk.

Ultimas festivalpianist Marino Formenti er svært anerkjent for sin tolkning av denne konserten. Han er blitt sammenliknet med selveste Glenn Gould, og er en av ytterst få som behersker denne styrkeprøven.

Slik Debussy og Ravel var musikalske motstykker innenfor impresjonismen, kan vi lytte til Gerard Grisey og Tristan Murail som to svært ulike figurer innenfor den franske spektral-skolen. Murails verk *Désintergrations* (1982–83), for 17 instrumenter og tape, er et av de tidlige eksemplene på spektralmusikken, der vitenskapelige analyser av instrumentenes individuelle overtonespekter ligger til grunn for harmonikk, instrumentasjon og form.

VITALT: KORK bringer videre vital musikk fra 1970- og 1980-tallet skrevet av Ligeti, Murail og vår egen John Persen. Foto: Blunderbuss

KVELDSKONSERT
I MAUSOLEET

Monica Aasprong vil lese fra sin diktsamling *Soldatmarkedet*. En mulig lesning av verket er å se skriftbildet som en uniformering, og bokstavene som soldater, slik forfatteren har påpekt at bokstaven t «er bæreren av korset». Forhåndsinnstillingene i word utgjør en ramme for verket, som A4-formatet og fonten Times New Roman. I kveld blir mausoleets tjue sekunders etterklang en slik forhåndsbestemt ramme for hver enkelt lyd i hennes opplesning, slik vi også vil høre de små lydene hos Sciarrino ese og hvese ut. Aasprongs prosjekt har tidligere også tatt romlige og lydlige former, gjennom kunstinstallasjon, og i samarbeid med komponist Maja Solveig Kjelstrup Ratkje.

STEMNINGSFULLT: I Emanuel Vigelands mausoleum får publikum en klang og en visuell opplevelse helt utenom det vanlige. Foto: Kjartan Haugli

Rom med mye etterklang har inspirert kveldens og morgen-dagens verker av danske Jexper Holmen (f. 1971). Kveldens urpremiere utgjør andre del i verkserien *Miranda-Medina-Marula-Melonta*, og er skrevet for altsaxofon og tolv KORG monotroner – analoge synthesizere som kun kan spille én tone av gangen.

Det blir også solostykker for det lyseste og dypeste instrumentet i orkesteret. Fløytisten Roberto Fabbriciani er kjent for sitt samarbeid med Sciarrino, og Håkon Thelin utfremfører Magnar Åms *I etterklangens lys* for solo kontrabass. Komponisten har et nært forhold til mausoleet, og det er selve rommet som her representer ettertanken ved å invitere, ta imot og bearbeide lyden.

KVELDSKONSERT
I MAUSOLEET
Sted: Emanuel Vigelands mausoleum
Tid: 21.00 og 22.00

EVENING CONCERT
IN THE MAUSOLEUM
Rooms with excessive reverberation have inspired the works of Danish composer Jexper Holmen (b. 1971). This evening’s premiere performance is written for alto saxophone and twelve KORG monotrons – analogue synthesizers that produce only one tone at a time. There will also be solo pieces for the highest- and lowest-pitched instruments in the orchestra. Flutist Roberto Fabbriciani is known for his collaboration with Sciarrino, and Håkon Thelin will give a first performance of Magnar Åm’s *On Reflection* for solo double bass. The composer has close ties to the mausoleum. Poems from Monica Aasprong’s *Soldatmarkedet* (Soldiers’ Market) will accompany the music. This evening the mausoleum’s twenty-second reverb time will constitute a ‘default setting’ for each individual sound in the recital.

SAMTIDSBALKAN-
FELEFLAMENCO

De spillende vertene for café-programmet til årets Ultimafestival, utgjør også to tredeler av selve festivalens kurerende verter. POINGs Frode Haltli og Rolf-Erik Nystrøm inviterer til rene minifestivalen-i-festivalen på Caféteatret på Grønland!

Trío Arbós er oppkalt etter den spanske fiolinist-, komposisjons- og dirigentkljempen Enrique F. Arbós (1863–1939), og har siden starten i 1996 etablert seg som et av Spanias ledende kammerensemble, med et repertoar som i høyeste grad kommuniserer med samtiden. Denne kvelden spiler de *Pianotrio nr 2* av den tysk-argentisk-jødiske komponisten Mauricio Kagel, kjent for sin interesse for det teatralske elementet i musikk og musikalsk fremføring –passende nok for kveldens spillested. Ensemble Moderns unge stjerne-trompetist Sava Stoianov fremfører Luciano Berios *Sequenza X* for trompet og piano resonans. Det blir bidrag fra det norske fele-fenomenet Gjermund Larsen (blant ekstremt mye annet kjent fra Christian Wallumrøds sekstettutgave av sitt ensemble) og ingen ringere enn to tredjedeler av POING, saksofonist Rolf-Erik Nystrøm og akkordeonist Frode Haltli.

Men det er mer! Det eksperimentelle popmiljøet rundt det Oslobaserte mikroselskapet Metronomicon består kort fortalt av den typen unge menn som liker å fremføre Steve Reichs *Clapping Music* på nachspiel, før de setter på noe balkanpop, Fela Kuti eller Tangerine Dream når stemningen roer seg. De er denne

SAMTIDSBALKAN-
FELEFLAMENCO
Sted: Caféteatret
Tid: 21.00

CONTEMPORARY BALKAN
FIDDLE FLAMENCO
POING’s Frode Haltli and Rolf-Erik Nystrøm are the musical hosts of this festival within the festival. Leading Spanish chamber ensemble Trío Arbós will perform *Piano Trio No.2* by the Jewish-German-Argentine composer Mauricio Kagel. Ensemble Modern’s young star trumpet player Sava Stoianov will perform Luciano Berio’s *Sequenza X* for trumpet and piano resonance. Works will also be performed by the Norwegian fiddle phenomenon Gjermund Larsen and musical hosts Haltli and Nystrøm. Performers from the experimental pop community associated with the Oslo-based micro entity Metronomicon will perform. Percussionist Jon Platou Selvig will appear under the name of Easy, followed by a set from Metronomicon’s head honcho Jørgen Sissyfus Skjulstad and his forever-changing solo orchestra Centre Of The Universe.

COME BACK TO THE OLD SPICEMEN

Komponistene Lene Grenager, Robin de Raaff og Laurence Crane blir presentert på denne konserten med Cikada Ensemble under ledelse av Christian Eggen. Nederlenderen de Raaff har et omfattende virke som komponist bak seg, med bestillinger blant annet fra Concertgebouw-orkesteret i Amsterdam. Verket *Ennea's domein* er for ni musikere, og har nettopp tallet 9 som omdreiningspunkt. Lene Grenager knytter i verket *Nachts* en forbindelse mellom klangen av diktet «Nachts» av den østerrikske poeten Georg Trakl, og fortellingen «En sommernatt på Krokskogen» av Peter Christen Asbjørnsen. I tillegg presenteres den britiske komponisten Laurence Crane, som også står bak tittelen

på denne konserten, med tre kortere verk. Riis er tilegnet cellisten i det London-baserte ensemblet Apartment House, Anton Lukoszevieve, og henter tittelen fra den danske sykkelrytteren Bjarne Riis som ble funnet skyldig i dopingmisbruk etter å ha vunnet Tour de France i 1996. *Four Miniatures* markerer Cranes interesse for det korte, konsentrerte formatet; hver miniatyr i denne samlingen varer omtrent to minutter og er på ulike måter understøttet av en drone eller slagverksvirvel. Verket *Estonia* er for fire instrumenter, alt-fløyte, klarinett, fiolin og cello, og gjenspeiler Cranes fascinasjon for estoniere hvis både for- og etternavn består av fire bokstaver. Tre eksempler: Erki Nool, Mart Poom, Arvo Pärt.

COME BACK TO THE OLD SPICEMEN
Sted: Gamle Logen
Tid: 22.30

COME BACK TO THE OLD SPICEMEN
Ennea's domein is written by Dutch composer Robin de Raaff for nine musicians, as well as having the number nine as its fulcrum. In *Nachts*, Lene Grenager ties a link between the sonority of the poem *Nachts* by the Austrian poet Georg Trakl and the fairy tale *A Summer's Night in Krokskogen* by Peter Christen Asbjørnsen. *Riis* by Laurence Crane is dedicated to Anton Lukoszevieve, the cellist in the London-based ensemble Apartment House, and the title derives from the Danish cyclist who was found guilty of doping after winning the Tour de France in 1996. *Four Miniatures* marks Crane's interest in short, concentrated formats. *Estonia* reflects Crane's fascination for Estonians whose first names and surnames both consist of four letters

NATT SOM TEMA: På Oslo Kulturnatt spiller Cikada Ensemble verker som alle har noe med natt å gjøre. Foto: Tom Sandberg

OORTS CLOUD I MARKA

Astronomen Jan Oort utviklet en teori om at det finnes en kuleformet sky av isklumper helt i ytterkanten av vårt solsystem. Skyen skal være opphav til kometene, og til den danske komponisten Jexper Holmens verk *Oort Cloud* en førti minutters kompakt klangsky som altså kan oppleves av Ultimas publikum ved soloppgang ute i naturen. Som en etterklang spilles også Martin Stig Andersens *Cosmogyril Echo*, som er et kvarters elektronisk remix av Holmens verk.

Gjennom forsterkning og instrumentvalg får også *Oorts Cloud* et elektronisk preg. Verket fremføres av saksofonist Torben Snekkestad og akkordeonistene Frode Andresen og Frode Haltli. De lange klangflatene gir assosiasjoner til ambient musikk, som

SUNRISE
The astronomer Jan Oort developed a theory postulating the existence of a spherical cloud composed of ice particles, located at the very edge of our solar system. This cloud is said to be the source both of comets and Danish composer Jexper Holmen's work *Oort Cloud*. Ultima's audience will experience these 40 minutes at sunrise, outdoors, surrounded by nature. Like a reverberation, Martin Stig Andersen's *Cosmogyril Echo*, a fifteen-minute electro remix of Holmen's piece, will also be played. Amplification and the choice of instruments also lend *Oort Cloud* an electronic character. The work will be performed by saxophonist Torben Snekkestad and accordionists Frode Andresen and Frode Haltli. The audience will also hear composer Holmen in conversation with physics professor Bo-Sture Skagerstam from the Norwegian University of Science and Technology.

gjernes kategoriseres som statisk bakgrunnsmusikk. På den annen side er strukturen i verket ytterst kompleks, ettersom komponisten ønsker å fore lytteren med mer enn øret kan fordøye.

Også musikerne får kjenne verkets kompleksitet og soniske isblokker fysisk på kroppen. Saksofonisten benytter sirkelpust for å holde de langstrakte tonene, og for akkordeonistene er det fysisk tungt for armene stadig å strekke belgen til sitt ytterste punkt. Instrumentene er gjenganger i Holmens musikk, da disse kun mer perifert forbindes med klassisk musikk.

Publikum vil også få høre komponisten i samtale med fysikkprofessor Bo-Sture Skagerstam fra NTNU. De utdyper hypotesen om Oorts sky, og hvordan denne kan omtolkes til musikk.

MORGENSTUND: Det blir en stemingsfull konsert ved Frysja på Ultimas siste dag. Foto: Rune Kongsro

ULTIMA DUGURD VI

Ikke de mest kjente navnene som står på plakaten når organist Kåre Nordstoga inviterer til sin egen storstue, Oslo Domkirke. Om Bartolomé de Selma y Salaverde vites ikke engang verken tid eller sted for fødsel og død, men hva gjør vel det så lenge musikken han etterlot seg er sprudlende, levende og virtuos.

Salaverde skrev musikken sin tidlig på 1600-tallet. Giacinto Scelsi tilhører vår tid, eller i hvert fall forrige århundre. For det meste ukjent mens han levde, ble han oppdaget først året før sin død i 1987. Da viste han seg som en mester i å komponere musikk med en mengde av bittesmå virkemidler.

ORGELPARADE: Kåre Nordstoga inviterer et bulgarsk trompettalent og publikum til samtidsfest i sin egen storstue, Oslo domkirke. Foto: Morten Krogvold

Herbert Grassl er en østerriksk komponist som underviser ved Mozarteum i Salzburg. Han var kunstnerisk leder for Dem Österreichischen Ensemble für Neue Musik fra 1988 til 1997. Han har skrevet to operaer, ni orkesterverk, kammermusikk og en lang rekke stykker for solosang, blåserensembler og soloinstrumenter, såvel som musikk med spirituelt innhold.

Nordstoga har med seg den bulgarske trompetisten Sava Stoianov, som har utmerket seg som medlem av Ensemble Modern siden 2002.

I samarbeid med NOTAM.

ULTIMA DUGURD VI
Sted: Oslo Domkirke
Tid: 12.00

ULTIMA NOON VI
The celebrated Bulgarian trumpet player Sava Stoianov, a member of Ensemble Modern, joins organ player Kåre Nordstoga at lunchtime in Oslo Cathedral. It is not known when or where composer Bartolomé de Selma y Salaverde was born or where he died. But the music he left behind from the early 17th century is exuberant and virtuosic. Giacinto Scelsi spent most of his life in relative anonymity, and was not recognised as a master in composing music with an abundance of minute effects until a year before he died, in 1988. Herbert Grassl teaches at the Mozarteum in Salzburg. For this concert he has revised his piece *Spielräume* into a new version for trumpet and organ.

ELEKTROAKUSTISK LOUNGE III

Utestedet Taxi Take Away er kjent for radikale musikalske utrykk med alt fra punk og metal til reggae, hip hop og dancehall, så hva passer bedre som åsted for en konsert med noe av den mest radikale elektroniske musikken fra de siste femti årene? Nei, vi snakker ikke om Roland Kayns 14 timer lange komposisjon *A Little Electronic Milky Way Of Sound* eller Merzbows omtrent femti timer lange støyutgivelse *Merzbox*, men derimot Iannis Xenakis' elektroniske musikk.

Musikken spenner over en periode på nesten førti år. I motsetning til mange av hans samtidige komponister er den lite preget av trender i den elektroniske musikken for øvrig. Allerede i verket *Concret PH* (1958) finner man de typiske kjennetegnene i Xenakis' musikk; en musikalsk masse der

ELECTROACOUSTIC LOUNGE III
The Taxi Take Away pub is known for its radical musical profile, with everything from punk and metal to reggae. What better place for a concert with some of the most radical electronic music from the past fifty years? Unlike the music of many of his contemporaries, Iannis Xenakis' work shows few signs of having been affected by trends in the rest of the electronic music scene. Already in 1958 with *Concret PH*, the typical features of Xenakis' music can be found; a musical mass where stochastic and gradual processes work directly on the material of intensely sonorous, friction-filled sound objects. Composer Asbjørn Blokkum Flø will give an introduction. An abundance of dried and fresh fruit, nuts, vodka and Persian tea will serve as a gastronomical preparation for the meeting with Central-Asian composers here at 1.45pm.

ELEKTRONISK: Komponisten Iannis Xenakis' elektroniske musikk beveger seg mellom ytterpunkter.

stokastiske fordelinger og langsomme prosesser arbeider direkte på et materiale av intenst klingende, friksjonsfylte lydobjekter. Denne musikken kan i mangel av bedre begreper best beskrives som Xenakis' musikk, og innordner seg ikke i beskrivelsene av hverken Kølnskolens elektroniske musikk, den franske konkretmusikken eller computermusikken.

Klanglig og strukturelt beveger Xenakis' elektroniske musikk seg ofte mellom ytterpunktene av skalaen; mellom tilfeldigheter og streng struktur. På den ene siden store mengder ubearbeidede kaskader av konkretlyder – på den andre strengt strukturerte, harde digitale klanger produsert med selvskreven programvare.

Komponist Asbjørn Blokkum Flø vil gi en introduksjon til verkene.

Til dette blir det servert tørket og fersk frukt i lange baner, nøtter, vodka og persisk te.

BLÅROLLINGER

Konsertserien Blårollinger har holdt det gående i hovedstaden siden 2002, i starten på konsertstedet Blå ved Akerselvas bredder (derav navnet), etter hvert flyttet de seg noen hundre meter opp elven til Parkteateret. Under mottoet «konserter for rockerunger!» har de levert kvalitetskonserter for så vel voksne og barn – sammen. Men tro ikke at repertoaret er begrenset til rock. Ta denne kveldens «headliner» for eksempel. Den svenske musikerlegenden Georg «Jojje» Wadenius. Som studiomusiker siden tidlig syttitall har han spilt sammen med alt fra Cornelis Vreeswijk og Steely Dan til Backstreet Band og Kent, en periode var han dessuten fast medlem i studiobandet til den legendariske TV-komedieserien «Saturday Night Live», arnestedet til Steve Martin, Eddie Murphy, Will Ferrell m.fl. Han har produsert plater for mezzosopran Anne-Sofie Mutter. Vært medlem i soul-rock-legendene Blood, Sweat & Tears, spilt i band med Tommy Körberg. Turnert med Kristen Bråten Berg og Arild Andersen. Dere skjønner

GULROTMUSIKK: Audun Eriksen and the Four viser at ja, det er mulig å spille på gulrøtter, neser og annet du ikke trodde det var mulig å spille på.

tegningen. Men av alt han har gjort i et rikt musikkliv, har han her i Skandinavia allikevel kanskje mest av alt brent seg inn i den kollektive bevisstheten bakveien, via barneplatene og barnemusikken han lagde på syttitallet. Ikke minst signaturmелodien til tv-serien Kalles Klätterträd ... man blir litt drømmende bare av å tenke på det. Men konserten han skal levere denne formiddagen er allikevel beregnet på nysgjerrige barn, ikke deres nostalgiske foreldre. Og til å hjelpe seg med å fange deres flyktige oppmerksomhet, har han dessuten VJen Palegolas (for øvrig også kjent som musiker både på egenhånd og som tidligere sentral livemusiker for Jenny Hval/Rockettothesky, sånn for å attestere for en «musikalsk» visuell opplevelse). Wadenius spiller med booking/produksjonshjelp fra idébyrået Jazzmontør. I tillegg blir det konsert med den mangfoldige musikeren, lyddesigneren og instrumentbyggeren Audun Eriksen og hans The Four, med suksesskonseptet ikke bare rør, hvor instrumentene inkluderer både gulrøtter, publikums neser og alt mulig annet du ikke trodde det var mulig å spille på.

BLÅROLLINGER
Sted: Parkteatret
Tid: 13.00

BLÅROLLINGER
Headliner ‘Jojje’
Wadenius has worked as a studio musician since the 70s, and has played with Cornelis Vreeswijk and Steely Dan, the Backstreet Band and Kent, but probably entered the Scandinavian collective consciousness via the children’s songs he wrote in the 70s. In an attempt to help him capture the kids’ fleeting attention, he has engaged the services of VJ Palegolas, a musician in his own right and previously as a live musician for Jenny Hval/Rockettothesky. The musician, sound designer and instrument maker Audun Eriksen and his group The Four will also perform *ikke bare rør*, in which the instruments consists of carrots, audience members’ noses – and all kinds of other things you never thought you could make music with.

SILKEVEIEN

Tre unge komponister trekker forbindelseslinjer mellom Europa og Asia på denne konserten med Oslo Sinfonietta. Hver for seg eksemplifiserer de møter og erfaringer på tvers av kulturene, omtrent som om de hadde fulgt den gamle Silkeveien. Farangis Nurulla-Khoja er fra Tadjikistan, har studert i Sverige og San Diego, og er nå bosatt i Canada. Hun har skrevet musikk for en rekke sentrale utøvere i Europa og USA, bl.a. Neue Vokal-solisten, og på denne konserten fremføres hennes nye saxofonkonsert, skrevet til Rolf-Erik Nystrøm. Jamilia Jazylbekova er fra Kasakhstan, og studerte både sang og fløyte i hjemlandet før hun fortsatte sine komposisjonsstudier

THE SILK ROAD
Three young composers draw connections between Europe and Asia in this concert with Oslo Sinfonietta. Each of them will take turns in exemplifying their cross-culture encounters and experiences, almost as if they had followed the ancient Silk Road. Tajikistani Farangis Nurulla-Khoja’s new saxophone concert, written for Rolf-Erik Nystrøm, will be performed. Jamilia Jazylbekova is from Kazakhstan, and studied both song and flute in her home country before continuing her composition studies in Moscow and Germany. In 2008, Ørjan Matre took a train journey through Europe across the Balkans to Istanbul. The impressions he gained from the shifting cultural landscape have influenced this work.

MARSNETTER: Jamilia Jazylbekova fra Kasakhstan har samarbeidet med kjente ensembler. Nå er hun i Norge med verket Nuit de Mars.

i Moskva og siden i Tyskland. Hun har allerede en omfattende karriere bak seg som komponist, og har samarbeidet med sentrale utøvere som blant andre Arditti-kvartetten og Ensemble Modern. Ørjan Matre, som for tiden er inne i MICs Intro-program, gjennomførte i 2008 en togreise gjennom Europa, over Balkan til Istanbul. Inntrykk fra kulturlandskapets skiftninger preger dette verket, som også spiller på grenseerfaringen, både geografisk og kulturelt. Matre, som har samarbeidet med sangeren Halvor Festervoll Melien har også latt seg inspirere av den mytologiske skikkelsen Orfeo, som levde på grensen mellom liv og død i Monteverdis opera med samme navn.

EXIT

Ultimas avslutning EXIT begynner med en vandring som ender i mange rom.

Det første som møter publikum, er musikere som står plassert på takene ved hovedinngangen til Kunsthøgskolen. Deretter ledes de av flere musikere nedover trappene, over elven og tilbake over Åmodt bro til en annen del av skolen.

I denne delen vil publikum få en hel del rom å velge mellom. Hensikten er at de skal kunne gå fra det ene rommet til det andre.

I ett rom vil komponist Bjarne Kvinsland, sammen med musikerne Eirik Raude, Markus Hernes og Rolf-Erik Nystrøm samt koreograf Anne Grete Eriksen, fremføre *Relatively tranquil* – et stykke basert på lyder fra Nordmarka.

I et annet rom skal pianisten Marino Formenti spille et nytt verk av Even Gardner, der tradisjonell klavermusikk settes sammen med datamanipulert piano. I tillegg skal han fremføre et mer klassisk verk.

I et tredje rom kan vi høre Zeng Xiangong spille det eldgamle kinesiske instrumentet *qin*. Sammen med cellisten Tanja Orning spiller han verker som utfordrer nye og gamle strengeinstrumenter.

I et fjerde rom benytter koreografistudent Ingeleiv Berstad en av de svarte scenene til en koreografi til «absolutt stillhet». Scenen kles i lyddempende materialer, slik at danserne ikke lager en lyd når de beveger seg.

I et femte rom bråker MoHa!, en duo som består av en gitarist/keyboardist og en trommeslager, med kvasse og mekaniske strømdrag kombinert med løssluppen

nonsjalanse. For anledningen utvidet med Barnett & James. I et sjette rom vises et samarbeidsprosjekt mellom Musikkhøgskolen og Kunsthøgskolen: en ensemblekonsert med koreografi. Ensemble Aksiom fremfører *Toccata* og *Ciakkone* av Kai Grinde Myrann mens dansere koreografert av masterstudenter fra Kunsthøgskolen danser.

I et syvende rom fremføres konsertkonseptet *De Oscura Llama* av Mauricio Sotelo, et flamencoinspirert verk, av sangeren Arcángel, fløytisten Roberto Fabbriciani, bassisten Håkon Thelin, Trío Arbós, klarinettisten Carlos Gálvez-Taroncher og perkusjonisten Enric Monfort. Sotelo selv dirigerer.

I et åttende rom blir det installert tolv kortbølgeradioer med fremføringer som begynner hver hele time. Her vil også ensemblet Intuitive People spille *Living Room Music* av John Cage.

I et niende rom har Asbjørn Blokkum Flø satt opp lydinstallasjonen RAGNAROK – et forsøk på å komprimere Europas historie og Wagners *Ring* ned til en musiskalsk elementærpartikkel.

I et tiende rom gjenfinner vi Petr Svarovskys installasjon og performance *I Walk The Line* fra Ultimas åpning PRIMA.

I et ellefte rom spiller artisten og komponisten Bjørn Stenvaag et eget verk på et svært så spesielt instrument som tar seg best ut fra oven. Her er også installasjonen *10,000 Peacocks in Foaming Acid* installert.

Og så kan man, full av mange inntrykk, gå hjem. Eller fortsette samtidsmusikkfesten ut over kvelden.

EXIT
Sted: Kunsthøgskolen i Oslo
Tid: 18.00

EXIT

Ultima’s closing production, EXIT, starts with a wander through many different rooms.

The first thing the audience will see and hear is a group of musicians situated on the rooftops surrounding the main entrance to the Oslo National Academy of the Arts. The musicians will lead the audience down the steps, across the river and then back again over Åmodt bridge to another part of the school building.

Here the audience will be presented with several rooms to choose from.

In one room, composer Bjarne Kvinsland, musicians Eirik Raude, Markus Hernes and Rolf-Erik Nystrøm and choreographer Anne Grete Eriksen will perform *Relatively tranquil*, a work based on sounds from Nordmarka Forest.

In another room, pianist Marino Formenti will play a new work by Even Gardner, where traditional piano music is combined with computer-manipulated piano as well as a more classic work.

In a third room the audience will hear Zeng Xiangong play the *qin*, an ancient Chinese instrument. Together with cellist Tanja Ordning, he will play works that challenge new and ancient stringed instruments.

In a fourth room Ingeleiv Berstad will use one of the black stages for a choreography to ‘absolute silence’. The stage will be clad with sound-absorbing material so that the dancers make no sound as they move around.

In a fifth room, MoHa! will be causing a racket with sharp, mechanical currents combined with abandoned nonchalance, accompanied on this occasion by Barnett & James.

In a sixth room a collaborative project between the Norwegian

Academy of Music and the Oslo National Academy of the Arts will be presented: an ensemble concert with choreography. Ensemble Aksiom will perform *Toccata* and *Ciakkone* by Kai Grinde Myrann, accompanied by dancers choreographed by master’s degree students from the Oslo National Academy of the Arts.

In a seventh room the concert concept *De Oscura Llama*, a flamenco-inspired work by Mauricio Sotelo, will be performed by singer Arcángel, flutist Roberto Fabbriciani, bass player Håkon Thelin, Trío Arbós, clarinettist Carlos Gálvez-Taroncher and percussionist Enric Monfort. Sotelo himself will conduct.

Installed in the eighth room will be twelve short-wave radios, and performances will begin there every hour on the hour. The Intuitive People ensemble will also play *Living Room Music* by John Cage.

In a ninth room, Asbjørn Blokkum Flø has installed the sound installation RAGNAROK, an attempt to compress the history of Europe and Wagner’s *Ring* into one musical, elementary particle.

In a tenth room the audience will be reacquainted with Petr Svarovsky’s installation and performance *I Walk The Line* from Ultima’s opening production *PRIMA*.

In an eleventh room, artist and composer Bjørn Stenvaag will perform his own composition on an extremely unusual instrument that looks best when viewed from on high. The installation entitled *10,000 Peacocks in Foaming Acid* will also be on display here.

And, finally, the audience can go home, with their heads filled to the brim with all these impressions.

PROGRAM

08.09.

PRIMA

Den Norske Opera og Ballet Kl. 18.00

Luca Francesconi (ITA): *Fresco* (2008) for fem marsjerende korps
Lørenskog Skolekorps, Lørenskog Musikkorps, Østensjø Janitsjar, Vestre Aker Musikkorps, Ski Janitsjar
Dirigent og koordinator: Cathrine Winnes Trevino

Luciano Berio (ITA) (1925–2003): *Sequenza IV* for piano (1966)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Luciano Berio (ITA): *Sequenza V* for trombone (1965)
Iannis Xenakis (GRC) (1922 – 2001): *Keren* (1986)
Marius Hesby: Trombone

Iannis Xenakis (GRC): *Kassandra* for stemme, psalterion og slagverk (1987)
Halvor Festervoll Melien: Stemme og psalterion
Hans-Kristian Kjos Sørensen: Slagverk

Johan Sara jr. fra Maze i Finnmark med al Jaafra-nomader fra Aswan
Johan Sara jr.: Sang
Mohamed Hassan Abdallah Darwish (Abu Darwish): Sang
Sayed Rekabi: Sang
Sameer Moustafa Sayed Mahmoud: Oud
Amir Ebrahim: Fløyte, arghoul
Khaled Abdelbaky: Tabla

I samarbeid med MAKAN og Den norske ambassaden i Egypt

Eskil Rønningsbakken: Balansekunstner

FRIKAR dance company m/ dansere Halgrim Hansegård, Sudesh Adhana og Navid Rezvani

Eivind Nordset Lønning: Trompet
Hans-Kristian Kjos Sørensen: Slagverk

Fri entré

I Walk The Line Den Norske Opera og Ballett og Kunsthøgskolen i Oslo under hele festivalperioden

Kuratorer: Ross Dalziel (GB) og Petr Svarovsky (CZ)

Installasjoner:
Glenn Boulter: *Mr Saturn* (2009)
Serina Erfjord og Magnus Oledal: *But listen*
Serina Erfjord: *Sparkle*
Bob Levene: *Past Signal* (2011)
Kristoffer Myskja: *Centrifugal Sound Device* (2009)
Kristoffer Myskja: *Giving Tilbake til Reservoir* (2010)
Hans Christian Skovholt: *Untitled*
Markus oukup: *UN SPACE* Audio / visuell installation (2011)
True Solvang Vevatne og Sara Christensen: *Hello ... There*
Magali Daniaux og Cedric Pigot: *Arctic Tactics*

I samarbeid med Norsk Kulturråd, Kunsthøgskolen i Oslo, SoundNetwork

Støttet av Institut français
Støttet av Norsk Kulturråd, Kunsthøgskolen i Oslo, SoundNetwork og Institut français

Fri entré

Currents Den Norske Opera og Ballett hele festival-perioden

Installasjon (2011) av Åsa Stjerna (SWE)

I samarbeid med forskere fra Meteorologisk institutt, Universitetet i Stockholm, ingeniørfirmaet Manfred Fox og NOTAM

Fri entré

War Sum Up Den Norske Opera og Ballett Kl. 19.30

War Sum Up Opera (2011)
Musikk: The Irrepressibles (GB), Santa Ratniece (LVA) og Gilbert Nuono (FRA)

Latvian Radio Choir (LVA)
Dirigent: Kaspars Putnins (LVA)
Instruksjon: Kirsten Dehlholm (DK)
Produksjon: Hotel Pro Forma (DK)

Kostymedesigner: Henrik Vibskov (DK)
Libretto: Willie Flindt (DK)
Illustrasjoner: Hikaru Hayashi/ Go Office (JPN)

En samarbeidsproduksjon mellom the Latvian Radio Choir, Latvian National Opera, Arena Festival, Aarhus House of Music, The Royal Teater, Theater of Odense og Hotel Pro Forma, Quaternaive, Den Norske Opera og Ballet, og Ultima.

Støttet av: Statens Kunst- råd, Kulturkontakt Nord, Bikubefonden

Entré: 300/200

NB! Festivalpass kan ikke brukes på premieren til War Sum Up.
Festivalpass er gyldig til forestillingen 09.09.

09.09.

Ultima dugurd I Universitets-biblioteket, Georg Sverdrups hus, Blindern Kl. 12.15

Bent Sørensen (DK): *The Bells of Vineta* for trombone (1990)
Mark Adderley (GB): *Contortions I* for trombone og piano (2002)
Trombone: Marius Hesby
Piano: Einar Henning Smebye

I samarbeid med universitetsbiblioteket/«Lunsj med kultur»

Fri entré

Elektroakustisk lounge I (Funnede lydobjekter) Riksscenen Kl. 18.00

Kurator Asbjørn Flø fletter inn lyder fra elektronisk musikk med gjenstander fra naturen

Gjest: Kjell Samkopf

Loungen er arrangert i samarbeid med Norsk senter for teknologi og musikk i kunst (NOTAM) og Riksscenen

Fri entré

War Sum Up Den Norske Opera og Ballett Kl. 19.30

War Sum Up Opera (2011)
Se info på 08.09.

«fractured bones/ let’s get lost» Black Box Teater Kl. 20.00

Video: Iver Findlay (USA)
Dans/koreografi: Marit Sandsmark
Musikk: Pål Asle Pettersen
Utøvere: Eric Dyer og Victor E. Morales (USA)

Entré: 220/140

Samproduksjon: Black Box Teater, Tou Scene og RAS

Støttet av: Norsk Kulturråd, Fond For Ly dog Bilde, Stavanger Komune, FFUK og Rogaland Fylkeskomune

Spilles også 11., 14., 15. og 16. sept. kl. 20.00.

Freizeitspetakel Riksscenen Kl. 21.00

Georges Aperghis (GRC): *Vittriool* for seks stemmer (2006)
Hannes Seidl og Daniel Kötter (D): *Freizeitspektakel* (2010)
Samir Odeh-Tamimi (ISR/PAL): *Garten der Erkenntnis* for seks stemmer og to tromboner (2010/2011)

Neue Vocalsolisten Stuttgart (D)
Trombone: Marius Hesby og Sverre Riise

Støttet av: Culture Programme of the European Union

Entré: 200/150

Nachspiel-spektakel Riksscenen, Lillescenen Kl. 22.00

Mestermøte mellom legendariske nomadesangere: Ole Larsen Gaino fra Kautokeino, Norge, og Abu Darwish fra al Jaafra, Aswan.

Johan Sara jr. fra Maze i Finnmark, med al Jaafra-nomader fra Aswan
Ole Larsen Gaino: Sang

Johan Sara jr.: Sang
Mohamed Hassan Abdallah Darwish (Abu Darwish): Sang
Sayed Rekabi: Sang
Sameer Moustafa Sayed Mahmoud: Oud
Amir Ebrahim: Fløyte, arghoul
Khaled Abdelbaky: Tabla

I samarbeid med MAKAN og Den norske ambassaden i Egypt

Entré: Inkludert i Freizeitspektakel (se entré ovenfor)

10.09.

Ultimaskinen Norsk Teknisk Museum Kl. 10.00

Familiekonsert som en del av utstillingen *Musikkmaskiner*. Med Bjarne Kvinnsland og Jon Halvor Bjørnseth

I samarbeid med Norsk Teknisk Museum

Fri entré

Lunsjsamtale på Lompa Olympen mat & vinhus Kl. 13.00

Komponistene Bent Sørensen (DK) og Olav Anton Thommessen i samtale før konserten Danmark–Norge på Grønland.

Fri entré

Danmark–Norge på Grønland Grønland Kirke Kl. 15.00

Simon Steen-Andersen (DK): *Studie # 1* for strykeorkester (2007/2011) Ny versjon
Bent Sørensen (DK): *It is Pain Slowing Down Slowly on a White Wall* for trekkspill og strykere (2011) UP
Carl Philip Emanuel Bach (1714–1788): *Sinfonia nr 2 i B-dur, Wq 182 nr. 2*
Olav Anton Thommessen: *Rapid Clouds* for saksofon, trekkspill, kontrabass og strykere (2011) UP
Håkon Thelin: *Light* for fiolin og kontrabass (2008)

Telemark Kammerorkester
Dirigent og solo-fiolin: Lars Erik ter-Jung

POING:
Trekkspill: Frode Haltli
Kontrabass: Håkon Thelin
Saksofon: Rolf-Erik Nystrom
It is Pain Slowing Down Slowly on a White Wall er et bestillingsverk til Ultima Telemark Kammerorkester og Trondheimsolistene, med støtte fra Norsk Kulturråd

Rapid Clouds er et bestillingsverk til Telemark Kammerorkester, med støtte fra Det Norske komponistfond

Entré: 150/100

Sound of Freedom Dramatikkens hus Kl. 18.00

Amund Sjølie Sveen: *Sound of Freedom* konsertforelesning (2011) UP

I samarbeid med Dramatikkens hus

Støttet av Norsk Kulturråd

Entré: 100/50

«Hospitality 5» The DJ who gave too much information Black Box Teater Kl. 19.00

PME-ART: Caroline Dubois, Claudia Fancello og Jacob Wren (CAN)
Samproduksjon: FFT (Dusseldorf) og Studio 303 (Montréal).

Støttet av: Conseil des arts et des lettres du Québec, Conseil des arts de Montréal og Kunststiftung NRW (Arts Foundation of North Rhine-Westphalia, Germany).
Entré: 260/180

Ultima på jazzscenen I Nasjonal Jazzscene, Victoria Kl. 21.00

Per Zanussi: *Jungle Music* (2011) UP
Øyvind Torvund *A sentimental journey through space* UP
Erlend Skomsvoll: *Erlendspillbitifisering*
Pee By the River Suite
Lux Con Bass
Christian Wallumrød: *Liturgia* (ny versjon)
BIT 20 Jugband

I samarbeid med Henie Onstad Kunstsenter

Entré: 150/100
Begge konserter på HOK inkl. adgang til utstillingene (ord. 80): 250/200

Elektroakustisk lounge II Arne Nordheim Riksscenen Kl. 17.30

Hans Josef Groh: Cello
Sverre Riise: Trombone
Eldbjørg Hemsing: Fiolin
Asbjørn Blokkum Flø: Kurator og elektronikk
Mats Claesson: elektronikk

Elektronisk musikk av Arne Nordheim (1931–2010)

Loungen er arrangert i samarbeid med Norsk senter for teknologi og musikk i kunst (NOTAM) og Riksscenen

150/100

Sound of Freedom Dramatikkens hus Kl. 18.00

Amund Sjølie Sveen: *Sound of Freedom* konsertforelesning (2011) UP

I samarbeid med Dramatikkens hus

Støttet av Norsk Kulturråd

Entré: 100/50

Ensemble Court-Circuit Riksscenen Kl. 19.30

Alberto Posadas (ESP): *Pri Em Hru* (1994)
Lara Morciano (ITA): *Pharélies* (2011) UP
Mauro Lanza (ITA): *Le nubi non scoppiano per il peso* (2011) UP
Ensemble Court-Circuit (FRA)
Dirigent: Jean Deroyer

Støttet av Integra

Entré: 200/150

«Hospitality 3: Individualism was a mistake» Black Box Teater Kl. 18.00 og 21.30

PME-ART: Caroline Dubois, Claudia Fancello og Jacob Wren (CAN)

Samproduksjon: PMEART, Usine C (Montréal) og FFT (Dusseldorf). I samarbeid med: Harbourfront Centre (Toronto). Støttet av: CAC, CALQ, CAM, & Kunststiftung NRW (Germany).

Entré: 260/180

«fractured bones/ let’s get lost» Black Box Teater Kl. 20.00

Se info på 09.09.

12.09.

Høyt oppe i fjellet Nationaltheatret, publikumsfoajéen Kl. 10.30, 11.30 og 13.00

Forestilling i et telt for barn mellom 0–3 år.
Idé og ledelse: Hanne Dieserud og Christina Lindgren
Komposisjon og lyddireksjon: Maja Solveig Kjelstrup Ratkje
Scenografi/kostymer: Christina Lindgren
Parykker/masker: Marie Therese Cappello
Skuespiller: Hanne Dieserud
Producer: Teater Innlandet, Nasjonaltheatret og Ultima i samarbeid med Dieserud/ Lindgren

Støttet av Norsk Kulturråd

Entré: 50

Vertigo Room Kulturkirken Jakob Kl. 18.00

Georg Friedrich Haas (NL): *String quartet no 5* (2007)
Ragnhild Berstad: *têla* for gitar og strykekvartett (2011) UP

Knut Olaf Sunde: *Vertigo Room* for strykekvartett og høyttalere (2011) UP

Cikada Strykekvartett
Gitar: Thomas Kjekstad

Støttet av Norsk Kulturråd

Entré: 150/100

Notations og Improvisations Kulturkirken Jakob Kl. 21.00

Verk av Christian Wolff (USA) UP

Harpe: Rhodri Davies (GB)
Kontrabass: Michael Duch
Piano: John Tilbury (GB)
Piano: Christian Wolff (USA)

Entré: 150/100

13.09.

Berio workshop Norges musikkhøgskole, Levinsalen Kl. 10.00–12.00

Workshop og mesterklasse om Luciano Berios *Sequenzas*. Med Luca Francesconi, (ITA) musikere fra ensemble recherche (D) og doktorgradsstudenter fra Norges Musikkhøgskole

I samarbeid med Norges musikkhøgskole

Fri entré

Høyt oppe i fjellet Nationaltheatret, publikumsfoajéen Kl. 10.30, 11.30 og 13.00

Se info 12.09.

Ultima dugurd II Norges musikkhøgskole, Levinsalen Kl. 13.00

Witold Lutosławski (PL) (1913 – 1994): *Variations over a theme by Paganini* for to pianoer (1941)
Simon Steen-Andersen (DK): *Beloved Brother #1: Arioso* for gitar (2008)
Martin Ødegaard: *Paraphrase à l’après-midi d’un faune* for ensemble (2011)
Simon Steen-Andersen: *Beloved Brother #2: Lamento* for gitar (2008)
Martin Rane Bauck: *Irranger* for ensemble (2010)

Ensemble Aksiom:
Fløyte: Lynetta T. Hansen
Saksofon: Fredrik B. Olsen
Trombone: Henrik M. Nørstebø
Slagverk: Anders K. Hansen
Piano: Jonas Cambien
Gitar: Ole Martin Huser-Olsen
Fiolin: Oda G. Hilde
Cello: Sverre K. Bauge
Kontrabass: Christian M. Svendsen

I samarbeid med NMH

Fri entré

Side 62

Paneldiskusjon:
Musikeren i verket
Norges musikk-høgskole, den nye kantinen
Kl. 14–16

En uformell paneldiskusjon ledet av Rolf-Erik Nystrøm og Håkon Thelin
Deltakere: Luca Francesconi (ITA), Heloisa Amaral (BRA), Eivind Buene, Eirik Raude, Pia Møller Johansen

Fri entré

Konsertprat
Norges musikkhøgskole, Glassbaren
Kl. 17.00

Forfatter Erland Kiøsterud i samtale med komponist Hans Abrahamsen (DK)

Fri entré

Schnee
Sted: Norges musikkhøgskole
Kl. 18.00

Hans Abrahamsens *Schnee* fremføres for første gang i sin helhet i Norge

ensemble recherche

Entré: 150/100

Sanger fra livets jord
Universitetets aula
Kl. 19.00

Helge Iberg: *Sanger fra li-vets jord* (2011) UP
Gustav Mahler (1860–1911)/Arnold Schönberg (1874–1951): *Das Lied von der Erde* (AUS)
Det Norske Kammerorkester
Dirigent: Christian Eggen
Fiolin: Terje Tønnesen
Piano: Christian Ihle Hadland
Mezzosopran: Marianne Beate Kielland
Tenor: Helge Rønning
Produsert av Den Norske Kammerorkester

Støttet av Norsk Kulturråd

Entré: 350/320 (rabatt) / 120 (student)

David Stephen Grant: *Glimmer* – for strykekvartett (2011)
Clemet Rotevatn: *Piece for quartertone marimba* (2011)
Pia Johansen: *Himmel-fall* (2011) UP
Luciano Berio (ITA): *Sequenza V* for bassklarinet (1980)
Kvarttone-marimba: Daniel Paulsen
Piano: Maria Brabrand
Bassklarinet: Rolf Steinar Borch

I samarbeid med NMH

Fri entré

Our Picture is Continuous Fractions Grusomhetens Teater
Kl. 19.30

Komponist: Erik Dæhlin
Utøvere: Kristina Sætorp og Ensemble Ning (Amund Sjølie Sveen, Rasmus Jørgensen og Tora Ferner Lange)
Koreografi: Therese Markhaus
Scenografi: Christina Lindgren

Entré: 100

On and Off And To and Fro
Sted: Norges musikkhøgskole
Kl. 21.00

Ensemblet asamisimasa portretterer den danske komponisten Simon Steen-Andersen og har urpremiere på Eivind Buenes versjon av Brahms’ *Klarinettentrio*.
Johannes Brahms/Eivind Buene: *Klarinettentrio* UP
Simon Steen-Andersen: *On &Off* versjon Ultima
Run Time Error v. 1 Study for String Instrument#2 Half a Bit of Nothing Integrated On And Off And To And Fro (for 3 megafoner og 3 instrumenter) Study for String Instrument#3 Run Time Error v. 2 asamisimasa
Live video og whammy: Simon Steen-Andersen
Dirigent: Lars Erik ter-Jung

I samarbeid med NMH

Entré: 150/100

Program

Musikkbaren II
Norges musikkhøgskole, kantinen
Kl. 22.00

Verker av Christian Wolff

Intuitive people: Vilde&Inga: *Improvisations*
Kontrabass: Inga Aas
Fiolin: Vilde Alnæs

Intuitive people ledet av Håkon Thelin og Rolf-Erik Nystrøm

Fri entré

Luciano Berio (ITA): *Sequenza I* for fløyte (1958)
Luciano Berio: *Sequenza VII* for obo (1969)
Aldo Clementi (ITA) (1925–2011): *Etwas* for fløyte, obo, klarinet, fiolin, bratsj og cello (1997)

Medlemmer av ensemble recherche (D)

I samarbeid med Ny Musikk

Fri entré

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Se info på 09.09.

Ultima på jazzscenen II
Nasjonal Jazzscene, Victoria
Kl. 21.00

Tone Åse: *Eugenie* – *Shorts Stories of Sound*
Sang og elektronikk: Tone Åse

Luciano Berio (ITA): *Sequenza VIII* for fiolin (1976)
Iannis Xenakis (GRC): *Dikhtas* for fiolin og piano (1979)

Fiolin: Karin Hellqvist (SWE)
Piano: Heloisa Amaral (BRA)

POING, Lars Lillo-Stenberg og Lasse Marhaug UP

Gitar og sang: Lars Lillo-Stenberg

Elektronikk: Lasse Marhaug

POING

Trekkspill: Frode Haltli

Kontrabass: Håkon Thelin

Saksofon: Rolf-Erik Nystrøm

I samarbeid med Nasjonal Jazzscene

Entré: 200/150

Se info på 09.09.

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Tristan Murail (FRA): *Désintégrations* for ensemble og elektronikk (1982)
John Persen: *Orkesterverk II* (1974)
György Ligeti (HUN): *Piano Concerto* (1985–1988)
KORK – Kringkastings-orkesteret

Dirigent: Pascal Rophé (FRA)
Piano: Marino Formenti (ITA)

Et samarbeid mellom KORK og Ultima

Entré: 200/150

«fractured bones/let’s get lost»
Black Box Teater
Kl. 20.00

Evelina Domnitch (BRG) og Dmitry Gelfand (USA): *10.000 Peacock Feathers in Foaming Acid* (2009) Installasjon

Arne Nordheim: *Utposter* for 24 trompetister og saksofonister fra tre hustak (1984)

John Cage (USA): *Imaginary Landscapes IV for 12 Short-wave Radios* (1951)
John Cage: *Living Room Music* (1940)

Fremført av: Intuitive people

Asbjørn Flø: *RAGNAROK* Circuit bending Installation (2011) UP

Henrik Strindberg (SWE): *The fifth string* for fiolin (2009) UP
Fiolin: Karin Hellqvist

Maki Ishii (JPN): *13 drums* (1985)
Erik Fossen Hansen: Slagverk

Vinko Globokar (FRA): *?Corporel* (1985)
Anders Kregnes Hansen: Slagverk

Iannis Xenakis (GRC): *Rebounds* (1987–88)
Daniel Paulsen: Slagverk

I Walk The Line
Den Norske Opera og Ballett og Kunsthøgskolen i Oslo under hele festivalperioden

I samarbeid med Norsk kulturråd, Kunsthøgskolen i Oslo og SoundNetwork

Støttet av Institut français

Entré: 200/150

SPILLE-
STEDER

Black Box Teater

Marstrandgata 8
23 40 77 70
Trikk 11, 12 og 13 til Birkelunden, trikk 17, buss 31 og 32 og t-bane 5 til Carl Berners plass, buss 30 til Dølenenga og buss 20 og 21 til Københavngata
www.blackbox.no

Caféteatret

Hollendergata 8
22 17 50 10
Buss 37 til Politihuset
www.cafeteateret.no

Den Norske Opera og Ballett

Kirsten Flagstads plass 1
21 42 21 21
www.operaen.no
Trikk, buss og bane til Jernbanetorget eller tog til Oslo S

Dramatikkers hus

Tøyenbekken 34
22 05 90 60
Trikk 18 og 19 og buss 60 til Bussterminalen Grønland eller buss 37 til Tøyengata
www.dramatikkershus.no

Emanuel Vigelands mausoleum

Grimelundsveien 8
22 14 57 88
T-bane 1 til Slemdal stasjon eller buss 46 til Grimelundsveien
www.emanuelvigeland.museum.no

Frysja friluftsområde

Ved Akerselva
Trikk 12 til Kjelsås eller buss 25 og 54 og tog 300 til Kjelsås stasjon

Gamle Logen

Grev Wedels plass 2
22 33 44 70
Buss 60 til Bankplassen eller trikk 12 til Rådhusplassen
www.gamlelogen.no

Grusomhetens teater

Hausmanns gate 34
22 20 30 95
Trikk 11, 12, 13, 17 og buss 30 og 31 til Hausmannsgate, eller buss 34 og 54 til Jakob Kirke
www.grusomhetensteater.no

Grønland kirke

Grønlandsleiret 34
23 62 91 60
Trikk 18 eller 19 til Munkegata eller buss 37 til Politihuset
www.oslo.kirken.no/gronland

Henie Onstad
Kunstsenter

Sonja Henies vei 13, 1311 Høvikodden
67 80 48 80
Buss 151 fra Oslo Buss-terminal til Høvikodden
www.hok.no

Kulturkirken Jakob

Hausmannsgate 14
22 99 34 54
Trikk 11, 12, 13, 17 og buss 30 og 31 til Hausmannsgate, eller buss 34 og 54 til Jakob Kirke
www.kkv.no

Kunsthøgskolen i Oslo

Fossveien 24
www.khio.no

Nasjonal jazzscene

Karl Johans gate 35
www.nasjonaljazzscene.no

Nationaltheatret

Johanne Dybwads plass 1
22 00 14 00
Alle t-baner, trikk 11, 12, 13 og 19 og buss 30, 31, 32, 33 og 54 til Nationaltheatret
www.nationaltheatret.no

Norges Musikkhøgskole (NMH)

Slemdalsveien 11
23 36 70 00
Alle T-baner og trikk 11, 12 og 19 til Majorstuen
www.nmh.no

Ny Musikk

Platous gate 18
21 99 68 00
Trikk 18 og 19 og buss 60 til Bussterminalen Grønland eller buss 37 til Tøyengata
www.nymusikk.no

Olympen mat & vinhus

Grønlandsleiret 15
24 10 19 99
Alle t-baner til Grønland eller buss 37 til Tøyengata
www.olympen.no

Oslo domkirke

Karl Johans gate 11
23 62 90 10
www.oslodomkirke.no
Trikk 11, 17 og 18 eller buss 37 og 70 til Stortorget

Oslo Konserthus

Munkedamsveien 14
23 11 31 00
Alle T-baner til Nationaltheatret (utgang Ruseløkkveien)
www.oslokonserthus.no

Parkteatret

Olaf Ryes plass 11
22 35 63 00

Trikk 11, 12 og 13 til Olaf Ryes plass
www.parkteatret.no

Riksscenen

Trondheimsveien 2
23 89 68 58
Trikk 11, 12 og 13 til Nybrua eller trikk 17 og buss 30 og 31 til Heimdalsgata
www.riksscenen.no

Sagene Kulturverksted

Kristiansands gate 2
Buss 20 eller 54 til Kierschows gate
sagenekulturverksted.wordpress.com

Store Studio

NRK, Marienlyst
23 04 70 00
Buss 20 til Marienlyst
www.nrk.no/kork

Taxi Take Away

Maridalsveien 2
Buss 34 og 54 til Møllergata
www.taxitakeaway.no

Teknisk Museum

Kjelsåsveien 143
22 79 60 00
Trikk 12 til Kjelsås eller buss 25 og 54 og tog 300 til Kjelsås stasjon
www.tekniskmuseum.no

Universitetets aula

Karl Johans gate 47
22 85 57 89
Alle t-baner til Nationaltheatret
www.uio.no/om/kultur/kunst/aulaen

Universitetsbiblioteket, Blindern

Moltke Moes vei 39
22 84 40 50
T-bane 3, 4 og 5 til Blindern
www.ub.uio.no

BILLETTER

Billettservice

Billettsservice selger billetter til de fleste konsertene som ikke har fri entré.
www.billettsservice.no
Telefon 815 33 133

Billetter kjøpt på billettsservice kan enten skrives ut hjemme eller hentes på Posten, Post i butikk, Narvesen og 7Eleven.

Du finner også lenker til billett kjøp på www.ultima.no.

Festivalpass

1600 kr
Gir adgang til alle forestillinger unntatt premieren på War Sum Up i Operaen 8. september

Ved bruk av pass i Oslo Konserthus, Den Norske Opera & Ballett og Black Box Teater må billett hentes i billettluken.

5 for 500

Vårt gunstige klippekort gir deg adgang til konserter for en hundrelapp.
Se ultima.no for salgssteder!

Enkeltbilletter

Se oppføring under hvert arrangement. Førstnevnte pris er fullpris, sistnevnte er rabatt for studenter, honnør og arbeidsledige.

NB! Utsolgt!

Vær ute i god tid, da arrangementer kan bli utsolgt. For å være sikret plass med pass/klippekort, hent ut billetter på forhånd eller møt opp i god tid før konsertstart.

Kulturkort for ungdom

Gir rabatt til ungdom mellom 16 og 20 år. Mer informasjon: oslokulturkort.origo.no

Gruppetilbud?

Mer informasjon? Kontakt oss på billetter@ultima.no

SAMTIDSMUSIKKSKOLEN

PUBLIKUM: Samtidsmusikkmen- nesker er helt vanlige mennesker som deg og meg. Foto: Rune Kongsro

Samtidsmusikkmenesker er helt vanlige mennesker som deg og meg. Samtids- musikken er en venn. Sam- tidsmusikken er selve essen- sen av livet. Samtidsmusikk er gøy, samtidsmusikk er trist. Samtidsmusikk er lang, samtidsmusikk er kort.

Her er svarene på syv sentrale spørsmål for deg som skal på samtidsmusik- konsert for første gang.

Hvordan skal jeg kle meg? Det er ingen spesielle krav for bekledning ved en sam- tidsmusikkveld. En gjennom- snittlig samtidsmusikkveld er som en gjennomsnittlig trikketur. Get over it. Kle- skodeks som konsept for- svant i 1993.

Når bør jeg være der?

Skal vi si en halv time før? Da rekker du å suge inn den samtidsmusikalske, elektriske atmosfæren, se på andre samtidsmusikkmen- nesker og lese i programmet for konserten slik at du kan ha kjennskap til innholdet og hvem som fremfører kvel- dens stykke.

Bør jeg spise før en forestilling? Helst ikke. Man vet ofte ikke hva som kommer under en samtidsmusikkonsert. Det gjelder å være på den sikre siden.

Bør jeg høre samtidsmu- sikk på plate før jeg oppsø- ker en konsert?

29 av verkene under årets Ultima har urpremiere, hvilket betyr at du måtte ha

gjort bootlegopptak under prøvene for å få musikken på cd. Det ville blitt slått svært hardt ned på i samtidsmu- sikkmiljøet. Mange tror at den gjennomsnittlige sam- tidsmusiker/komponist er veike puslinger i høyhalsede gensere. Feil. Det er ofte kraftige folk som kan banke livskiten ut av deg.

Men nei, det er ikke nødvendig. Men det gjør heller ingenting. Spotify har for eksempel en veldig god katalog over samtidsmusikk.

Vil jeg skjønne hva som foregår på scenen?

Still med et åpent sinn. De har ikke tekstmaskiner på popkonserter. Det er ingen kunsthistorikere som går med og hvisker deg i øret

på et museum. ”Musikk skal oppleves. Ikke forstås”, sa Arne Nordheim. Klok mann, Arne.

Når skal jeg klappe?

Du er selv styreformann i ditt eget liv. Klapp når du vil.

Hvorfor blir livet mitt bedre etter å ha vært på samtidsmusikkonsert?

Det blir det. Du våkner en morgenstund og har glidd inn på en våg du ikke har visst om.

Av Sverre Gunnar Haga

FRISK START PÅ ULTIMA

Fem korps skal komme fra hver sin kant og inn på Kirsten Flag- stads plass samtidig i *Fresco* av Luca Francesconi.

SYNKRONISERER KLOKKENE: Lørenskog skolekorps og musikkorps, Vestre Aker musikkorps, Østensjø Janitsjar og Ski Janitsjar skal møtes foran Operaen og lage folkefest.

Fresco er folkekjær korps- musikk i helt ny drakt. Kort fortalt dreier det seg om fem korps som spiller hvert sitt stykke mens de marsjerer fra hver sin del av sentrum og møtes på Kirsten Flagstads plass utenfor Operaen.

– Og der skal de skape en kakofoni av lyder og klanger som skal omslutte både publikum og plassen. Det blir trehundreogseksti graders lyd, forklarer Cath- rine Winnes Trevino - binde- leddet mellom kunstnerisk leder Luca Francesconi og korpsene.

– De har et stykke basert på hver sin nasjonalsang som vi vil høre fragmenter av. Men så, gradvis, spil- ler korpsene seg inn mot et

felles partitur. Hvert korps har en slagverker som hamrer signaler som i sin tur setter i gang nye musikalske situa- sjoner. På den måten skal de blant annet svare på hveran- dres musikk.

De fem korpsene som skal delta er Lørenskog Sko- lekorps, Lørenskog Musikk- korps, Vestre Aker Musikk- korps, Østensjø Janitsjar og Ski Janitsjar.

Francesconi har tidligere gjennomført et lignende eksperiment ved kunstbien- nalen i Venezia, der resulta- tet ble en stor folkefest.

Før han kom til Norge, var Francesconi ikke klar over den sterke korpstradi- sjonen vi har her. Rolf-Erik Nystrøm, en tredjedel av

POING, med-kunstnerisk leder og med bakgrunn fra Lørenskog skolekorps, fikk overtalt italieneren til at nettopp *Fresco* åpner årets festival.

Ultimas kunstneriske ledelse vil med dette også vise at de ikke glemmer hvor mange viktige musikere kommer fra, og konserten kan sees som en hyllest til korpsene og den vik- tige rollen de har i norsk musikkutdanning.

Med såpass mange ak- tører og detaljer er det mye som skal stemme for å ende opp som planlagt. Winnes Trevino påpeker:

– Luca Francesconi sier det blir spennende å se om alle korpsene greier å komme

inn på plassen samtidig. Vi er avhengige av god kom- munikasjon blant annet over telefoner, og synkroniserte klokker.

Som i Venezia, vil *Fresco* på Kristin Flagstads plass inngå i en større sammen- heng med flere kunstneriske elementer: Åpningsarrange- mentet PRIMA. Blant dem finner vi balansekunstne- ren Eskil Rønningsbakken (se egen sak) og FRIKAR dance company.

– Folkefester fra tidenes morgen har alltid inkludert akrobater og gjøglere, og Eskil og FRIKAR jobber faktisk ofte med samtids- musikk til sine stunts, sier Nystrøm.

PÅ KANTEN AV VERDEN

Verdens fremste balansekunstner vil ikke si hva han skal gjøre på Operataket under Ultima-åpningen. Det lover godt.

Det er ikke alle som finner det like naturlig å stå på hendene på toppen av fire stoler, plassert oppå hverandre, helt ute på kanten av en fjellhylle og med 1000 meter rett ned. Eskil Rønningsbakken gjør det. Han sykler, går på line, står på hender og generelt balanserer på steder der de fleste av oss ville ha skygget banen.

Over mange år har hedmarkingen bygd seg opp et solid navn over hele

verden – og fått ry på seg som og fått ry på seg som en av bransjens fremste balansekunstnere.

Vi bare måtte få ham til Ultima. Og til åpningsarrangementet PRIMA 8. oktober. Vi kan jo friste balansekunstneren med den nær jomfruelige Operaen.

- Et veldig flott bygg, sier Eskil på telefon fra Lima, der han nettopp har utført et oppdrag.

- Jeg har vært der flere ganger og ser og oppdager nye ting ved huset hver gang. Det framstår i ny drakt hele tida, alt etter hvordan sola flytter på seg.

En kan jo bare åpent fantasere om hvordan balansekunstneren vil tilnærme seg bygget. Blir det stoler? Line? Skal han opp på scenetårnet? Sin vane tro vil han ikke røpe noe om opplegget før publikum ser det selv.

Men hva har nå egentlig en balansekunstner å gjøre på en samtidsmusikkfestival? Tja, hvorfor ikke. Eskil Rønningsbakken har gjentatte ganger jobbet med nyskrevet musikk, tilpasset sine bevegelser.

- Jeg tror veldig mange nordmenn har et merkelig forhold til samtidsmusikk. Og annen samtidskunst også, for øvrig. Det er et fjernt dyr de ikke kjenner til. Det synes jeg er rart. Samtidig er jo ... nå. Her og nå. Alt vi gjør. Det burde være naturlig for alle mennesker å lytte, se og ta innover seg dette. Kulturen vår i Norge har gått i retning av at man forsikrer seg mot alt. Vi er blitt vant til å kjøpe oss fri fra alle farer og alt som kan være ubehagelig.

På initiativ fra POINGs Rolf-Erik Nystrøm skal han nå også for første gang samarbeide med Frikar Dance Company – og med slagverkeren Hans Kristian Kjos Sørensen og trompetisten Eivind Nordset Lønning.

- Det blir naturligvis spennende å jobbe med operabygget, men det som først og fremst trigger meg med dette oppdraget er at jeg får jobbet med disse musikerne og danserne, som jeg bare har jobbet med en og en tidligere. Det jeg ønsker personlig å få ut av dette er læring. Jeg må sette meg inn i en situasjon der jeg må bli trygg på flere andre. Å gå inn i slike

sammenhenger, gå inn i noe ukjent på denne måten kan være ubehagelig. Men hver gang jeg har gjort slike ting har det alltid vært gode erfaringer å hente.

Men altså, igjen, på vegne av flere: "ubehagelig" er vel for de fleste av oss et ord som vi heller ville ha forbundet med "sykle på line 1000 meter over Lysefjorden" eller "balansere mellom to skyskrapere i Kuala Lumpur".

For å overleve sine stunts, forteller Eskil at han er nødt til å fjerne hver eneste antydning til frykt under opptreden. Som for øvrig alltid gjøres uten sikring.

- Jeg bruker heller aldri sikkerhetsutstyr under forberedelsene, bare når jeg rigger opp. Men ikke når jeg gjør selve balanseringen. Det er et veldig sårbart øyeblikk som skjer der og da. Noe annet hadde ikke gått.

Av Sverre Gunnar Haga

BALANSEKUNST: Det er ikke alle som finner det like naturlig å stå på hendene på toppen av fire stoler, plassert oppå hverandre, helt ute på kanten av en fjellhylle og med 1000 meter rett ned. Foto: Sindre Lundvold

HOPPER INN I DET

Er det slik en komponist ser ut? Pia Møller Johansen er i alle fall en av komponistene du treffer når Norges Musikkhøgskole (NMH) åpner dørene 13. september.

23 år gamle Pia Møller Johansen går på masterstudiet i komposisjon ved NMH. I tillegg til å komponere alt fra poplåter til orkesterverker, tegner hun illustrasjoner med noen skapninger kalt «blekkansikter», lager smykker og skriver dikt.

Verket som blir spilt på Musikkbaren, heter «*Himelfall*». Møller Johansen forteller at det egentlig var tenkt som et preludium for orgel, men at en venninne fikk henne på andre tanker.

- Etter å ha jobbet med stykket, ble jeg mer og mer interessert i etterklangen av harmoniene og hvordan jeg kunne lage en lengre sekvensering som tydelig forandret seg fra klang til klang. I arbeidet med verket kom altså spørsmålet om valg av instrument opp - hadde jeg valgt riktig? Da min gode venninne Maria Brabrand, som er pianist, gjerne ville jeg skulle skrive et stykke til henne, ble valget veldig lett. Det var altså musikeren som var avgjørende for verkets utforming. I tillegg er tittelen koblet direkte til både min venninne og verket.

Tankene kommer godt med i debatten hun skal være med i tidligere på dagen: «*Musikeren i verket*». Hva tenker hun om sin rolle som komponist overfor verkene hun skriver?

- Jeg føler jeg er ganske

tilpasningsdyktig når det gjelder musikken min. Jeg skriver det jeg ønsker og har behov for å skrive, men liker å involvere de jeg samarbeider med inn i komposisjonsprosessen dersom det er mulig. Det gir det å skape et musikalsk uttrykk noe mer, vi lærer hverandre å kjenne.

- Du har en veldig kul look! Noen vil nok være enig med meg i at «popstjerne» er en mer nærliggende assosiasjon enn «samtidskomponist». Hva tenker du om dette?

- Det var veldig hyggelig å høre, men jeg tenker vel egentlig ikke så altfor masse på hvordan man ser ut og om man ser ut som det man bør se ut som. Jeg kan vel se for meg en typisk komponist som en mann med litt

lengde på håret, men da er det snakk om komponisten i musikkhistoriebøkene.

- Fra tid til annen kommer det debatter i avisene om hvor få kvinnelige komponister vi har. Sist var vel i 2009, da Cecilie Ore sa at «vårt samfunn har i hovedsak vært styrt av menn, så det vil nok ta enda noe tid før den mannlige dominansen slipper taket, særlig i mannsdominerte yrker. Mitt inntrykk er, for å være helt ærlig, at kvinnelige komponister må være adskillig bedre enn menn for å bli vel ansett i det gode selskap.» Hva vil du svare om noen spør deg om det samme?

- Jeg synes det er ganske mange komponister i norsk musikkliv som er kvinner. Men hvorfor det er en lavere representasjon av kvinner i utdanningene og på festivaler, vet jeg ikke. At kvinnene er nokså nye på banen er kanskje sant. Det er naturlig å tenke at de som allerede er i gamet kjenner hverandre, er mer komfortable i det miljøet de befinner seg i, og da er det jo lettere å bare hoppe inn i det?

Av Ingrid Sande Larsen

PIA PÅ NETT
myspace.com/piamjohansen
fairartwork.com

ALLSIDIG: Pia Møller Johansen lager smykker, illustrerer og skriver dikt foruten å være komponist. Foto: Wictoria B. Nordgaard

BRYTER LYDMUREN

I mai traff Johan Sara jr en gruppe musikere og nomader på reise i Egypt. Møtet mellom dem, ham og joikeren Ole Larsen Gaino blir også et møte mellom norsk og aswansk vokaltradisjon.

FRA FINNMARK TIL OPERATAKET: Johan Sara jr. fikk trampeklapp på Roskilde i sommer. På Ultima møtes vokaltradisjoner fra to verdenshjørner og møter tekniske dippedutter med nysgjerrighet. Foto: Knut Åserud

– Jeg vet ikke akkurat hva vi skal spille på Ultimas åpning på operataket. Men jeg har en plan for gjenforeningen vår, og vi skal også øve sammen kvelden før, forteller Sara jr.

De nubiske musikerne stiller med oud, perkusjon, fløyte, tambur og sang. Med i gruppen er Abu Darwish, en av mesterne innenfor tradisjonen.

– Han har en utrolig personlighet. Det blir ufattelig moro å få til dette møtet mellom ham og en av våre store mestere innen joiketradisjonen, sier musikeren.

Sara jr. beskriver Gaino som «en av de beste joikerne som behersker den arkaiske joiketradisjonen». De to lagde plata *Ludiin muitalan* med tradisjonell joik i 2009, noe som innbrakte dem Folkelarmprisen.

Sara jr. ser flere likhetstrekk mellom joik og den aswanske vokaltradisjonen:

– Den klinisk rene stemmen som de synger med, og teknikken synes jeg har veldige sterke paralleller til joiken. Tonalt er det også mye likt. Når det gjelder skalaer og det rytmiske, er det også mange sterke likhetstrekk, men også veldig mye som er forskjellig. Det oppstår mye interessant når disse to tradisjonene møtes, mener han.

– Du er kjent for å blande tradisjonell joik med mer moderne sjangre. Gjelder det også dette prosjektet?

– Ja. Jeg har brukt moderne elementer i dette samarbeidet, som klangmaskiner og prosessering. Nubierne var nysgjerrige på de tekniske dippeduttene jeg tok med, og de syntes det var veldig interessant å kombinere det tradisjonelle og det moderne. De vil også fornye og dra strikken litt lenger. Vi lever i en moderne verden hvor både tradisjon og nyskaping er viktig, understreker Sara jr.

Johan Sara jr. var på Roskilde-festivalen i 1984, som publikummer. I sommer sto han selv på scenen der. Tusen publikummere møtte hans blanding av jazz, joik og elektronika med trampeklapp.

– Jeg var i forkant spent på hvordan publikum ville ta imot så smal musikk. Jeg stilte med bandet mitt, og i musikken er det mange referanser folk kjenner igjen. Vi bruker en god del elementer fra elektronisk musikk, ambient og elektronika, akkorder og rytmikk fra disse sjangrene. Samtidig har vi også med elementer fra jazzen og rocken. Til tider er musikken veldig improvisert, og til tider *hardcore* elektronika. Vi gjør det hele litt røffere, bryter lydmuren, avslutter han.

Av Ingrid Sande Larsen

EGYPTIAN POETRY “BATTLE”

Nameem is a poetic competition between two poet-singers in which each poet tries to “top” his rival’s poetic lines. The performance can last all night as they try to outlast each other.

The Jaafra Perform the Art of Nameem. Arab poem from Aswan

The Jaafra tribes live in the Aswan Governorate and they trace their lineage to El Emam Ali Ibn Abi Taleb, a nephew of the prophet, Mohamed, and a key figure in the history of Islam. Their situation is, currently, no different from that of the rest of the Egyptians in that most of their traditional arts have disappeared under the onslaught of media culture and the priorities of official and commercial institutions.

Among the arts practiced by both the Jaafra and “Jaafrat tribes” is the art of Nameem. This art is derived from forms of classical Arab poetry, but is distinguished by unique characteristics that set it apart from other popular literary art forms.

Nameem is a kind of poetic competition between two poet-singers in which each poet tries to “top” his rival’s poetic lines with spontaneously composed poetry. Except for the melodically improvised and un-metered introduction to each stanza (“ya leil” or “lolee”) which is shared by other traditional Egyptian song forms, Nameem can be most clearly compared to the rhythmic and chant-like rap or hip hop. The poets sing in turns, each vying for the greatest impact on the listeners, as it

is the audience who makes the ultimate judgment. The performance can last all night without a break (as there are no accompanying instruments, so there are no instrumental interludes to provide breaks for the performers) as the singers do their best to outlast each other.

Abu Darwish and Sayed Rekabi are among the few poet-singers who still perform the Nameem. The performance requires not only great stamina, but great skill and creativity on the part of the performer, who is expected to touch his listeners with imagery, wit and feeling. At the same time, the poet’s spontaneous composition must adhere to the requirements of the Nameem stanza, which is characterized by unified rhyme and meter at the end of the hemistich. The rhymes may be partial or complete puns (play on words). For example, the word “gani” in Arabic means “criminal” as well “harvest” and “genie”. Within this framework the poet draws on his memories, emotions, experiences and empathy with the listeners to review the past, contemplate nature, ponder history and highlight the adventures and feelings of daily life.

OM SCHNEE: Hans Abrahamsen inviterer oss inn, skriver forfatteren Erland Kjøsterud. Komponisten og forfatteren samtaler før konserten. Foto: Ellen Lande Gossner

HANS ABRAHAMSENS SCHNEE

snø
mellom Bach og Basho
hør!
musikken lytter til seg selv

Det er med komponister som med forfattere; når vi leter etter verkets etos, det som taler til oss der inne fra, inne i verket, når vi leter etter kunstnerens stemme, hans måte å være på, finner vi det hverken som direkte innhold eller utsagn i verket, heller ikke i formen alene. Det er i selve måten kunstneren bruker språket på, og det er ikke alltid like lett å sette ord på, i måten hun gjennom sitt verk lar verden, en gang til, tre frem for oss – i hvordan kunstneren gjennom sin verden forholder seg til oss, at vi nærmer oss stedet verket taler fra, og vi bestemmer oss for å åpne oss eller lukke oss, tilbe eller forakte, gå i dialog, eller med stor undring bare lytte. Det er et veldig komplekst sett av relasjoner som foldes ut i dette møtet mellom verk og tilhører, i det vi på ny lar oss utfordre, utspørre, dannes, bli til; det innebærer alt hva det vil si å være menneske.

I Hans Abrahamsens verk *Schnee* møter vi en moden komponist varsomt tre tilbake i det han, gjennom sin komposisjon, samtidig åpner opp et stort, sjenerøst rom hvor han inviterer oss, sammen med ham, til å lytte – hør!

Og hva er det vi hører? Hva slags rom er dette – så konkret og sanset, vart, følsomt og flyktig,

sammensatt og enkelt, reflektert og opplevd på en gang – som Abrahamsen inviterer oss inn i? Rent faktisk er *Schnee* et poetisk og konkretistisk, klassisk verk, ett sett av fem par kanon i utvikling under felles tittel, men *Schnee* er også en undersøkelse av musikken selv, og det er en vakker meditasjon over livets mulighet og forgjengelighet et sted mellom Johann Sebastian Bach og japansk haikudiktning og moderni-teten, og som når man først har hørt det, vanskelig slipper taket. Dypt fascinerende. Rikt, forunderlig.

Hvordan kom Hans Abrahamsen hit, hvordan kom han frem til dette uttrykket? Og hva er det vi hører?

Da Hans Abrahamsen begynte på komposisjonsundervisning ved Det Kgl. Danske Musikkonservatorium i 1970, bare atten år gammel, hadde han allerede markert seg som opprørsk modernist. Samme år skrev han sitt første orkesterstykke, *Skum*, en ung rebell trådte inn på den danske musikkscenen. Politisk falt opprøret sammen med hippiebevegelsens drøm om frihet og fred, formulert som motstand mot krig og et ugjennomtrengelig europeisk byråkrati; musikalsk var det et stormløp mot ugjennomtrengelighet i kunsten, mot tradisjonen og den sentraleuropeiske

modernismens forkjærlighet for kompleksitet representert ved Karlheinz Stockhausen og Pierre Boulez: Abrahamsen knyttet seg til det som i samtidens avantgardelitteratur og musikk fikk betegnelsen "ny-enkelhet": Kunsten skulle fra nå av fremstå som objektiv, klar, gjennomslutlig uten fiksfakserier, metoden var konkretisme, kunstverket ble lagt frem som noe rent objektivt, lytterne skulle vite hva de hørte.

Men som alle sanne opprørere begynte Abrahamsen i sin søken etter et musikalsk språk samtidig et livslangt studium av det han hadde gjort opprør mot, en musikkhistorie som mer og mer, på et særegent vis, skulle komme til å inngå som en del av hans musikk og forståelseshorisont.

Mot slutten av syttitallet kommer Abrahamsens fordykning i romantikken til uttrykk i form av klare poetiske kvaliteter i verkene hans. Konkretisme er fremdeles metoden, men den brukes nå til å fremkalle – åpne opp for en ny type følsomhet; en poetisk sensibilitet, emosjonell flertydighet, og ikke minst lengsel gjør seg gjeldene i hans tonedikt, som i *Nacht und Trumpeten* og *Winter-nacht*. Og i Cellokonserten, *Lied in Fall* fra 1987.

Men så blir det stille. Ja, helt taust. Ingen nye verker ser dagens lys. Abrahamsen fremstår på 1990-tallet som den stringente, myteomspundne, selvbevisste avantgardekomponisten som etter å ha fordypet seg i romantikken og klassisk komposisjon slutter å komponere. At han under en konsert i hjemlandet observeres å ydmykt vende notebladene til konsertens pianistinne, gjør ikke myten mindre virksom. Det man ikke vet er at han i denne perioden igjen har kastet seg inn i studier

og bearbeidelser av så vel modernister som de klassiske komponistenes verk, og av sine egne, tidligere verk. En musikalsk modning finner sted. Og i 2000, med *Conserto for Piano and Orchestra*, urfremført på Ultimafestivalen i Oslo samme år, trer Abrahamsen på ny frem i offentligheten hvor han reformulerer sitt kunstneriske ståsted nok en gang. Bak pianoet sitter Anne Marie Abildskov, som pianokonserten også er dedikert til, den samme kvinnen Abrahamsen på en konsert noen år tidligere ble observert snu notebladene for.

I pianokonserten tar Abrahamsens uttrykket sitt opp til et nytt nivå. Moderniteten er like present, poesi-en og det romantiske draget umiskjennelig mens klassisk struktur sammenholder det vakre materialet hvor lengsel, poesi, avgrunn og livsglede står side om side; de kyndige hører åpenbare allusjoner og stilmessige referanser til blant annet Mahler, Ligeti, og Abrahamsens egne verk. Den modernistiske lydpoeten Abrahamsen komponerer nå med hele musikkhistorien som sin verktøykasse.

Skulle Abrahamsen betraktes i lys av hvordan Wagner ved modernismens frembrudd løste verkets krise ved å strekke den musikalske ideen ut til lange dramatiske tonedikt med psykologisk suspens, og Brahms, som med variasjoner bygget opp verket ved å la det musikalske materiale gå i intellektuell dialog med seg selv, så hører Abrahamsen nok hjemme hos den siste, selv om det hos den klassisk orienterte, stringente og svært formbevisste Abrahamsen også finnes en Wagnersk åre; modernisten står trygt på forgjengernes skuldre.

Det er i måten Abrahamsen fusjonerer konkret,

objektiv behandling av direkte sanset lyd og toner med romantisk følsomhet og klassisk stringens, i en flerfoldig dialog med musikkhistorien, at hans originalitet er å finne. I denne selvbevisste, komplekse lag-på-lag musikken skaper Abrahamsen et musikalsk rom hvor fortidens komponister, inkludert egne tidligere verker, lyder og lytter til seg selv, som i et speilkabinett.

Etter ungdommens opprør mot tradisjon og kompleksitet har Abrahamsen på et vis vendt hjem til det han tok avstand fra, men nå fra et sted i historien hvor han betrakter og bearbeider den samme musikken. Og der det for noen komponister gjelder sterkt å formidle intense følelser, er det for Abrahamsen viktig å lytte, ja, tre litt tilbake, for å skape et rom hvor verden kan gjenoppdages – for å gi plass til lydene og musikken, som vi nå lytter til fra et sted i tiden hvor et irreversibelt brudd med den samme musikken har inntruffet.

I *Schnee*, Abrahamsens hovedverk fra 2008, som er det lengste han har skrevet, lar han seg blant annet inspirere av Johann Sebastian Bachs utforskning av kanontechnikken og av japansk haikudiktning og tar i bruk konkretisme, serialisme, som klassiske harmonier.

Alle som har vært med på å synge kanon i barneskolen husker den sitrende, litt oppildnede følelsen når de andre i klassen med forsinkelse begynte å synge det samme som deg og hvordan du i det rommet ble delaktig i musikken på en helt spesiell måte. I kanon gjentas musikken som om den hører seg selv fra et annet sted i verket. Bach utforsket kanonen ved flere anledninger. Og som Bach vrir og vender Abrahamsen på det musikalske materialet i *Schnee*,

speilvender det, reverserer det – til et nå, til en evighet, fremover og bakover, som i en utforskning av tiden selv.

Tid er også helt sentralt i den japanske haikudiktningen, utviklet av Matsuo Basho til en av de mest sublimelitterære uttrykkene verden har sett. Et haikudikt består av tre korte strofer hvor en årstid sammenstilles med en forbigående hendelse, og bevisstheten vendes mot livets flyktighet, idet diktet åpner opp for sentrale forståelser i japansk filosofi av væren som noe veldig konkret, som øyeblikk, tomhet, og som overgang. I stedet for å gripe verden, holde den fast, erfares livet som prosess, som noe midlertidig, lik høstens fallende blader, den korte kirsebærblomstringen, eller vårsnøen som en kort stund bøyer den fiolette krusens blader mot bakken. Melankolsk og vakkert, som livet selv.

Her, kun for å antyde; fire tilfeldig valgte haikudikt med snø som tema, forfattet av Bachs samtidige, henholdsvis Basho, Buson, Chiyo-Ni og Sobaku:

den første snøen
faller
på den halvferdige broen

den gamle dammen
snøen faller på endene
i skumringen

fullmåne
fotspor deler snøen
lyden av stein

jeg hadde glemt
at den falt
snøens stillhet

Konserttrommet er organisert med slagverket i midten, ett piano med tre strykere danner kvartsirkelen til venstre, og ett piano med tre blåsere danner kvartsirkelen til høyre.

En nærmest konkret,

mekanisk lyd, åpner verket. Men er det også en forberedelse til en Buddhistisk seremoni? Eller er det snøen som bare faller, der variasjonene etter hvert går i dialog og skaper komplekse, flerdimensjonale rom, inn mot et dypt midtparti ... mens det daler, fyker, driver, stilner; tørt, kjølig, knitrende, tidløst, her og nå ... Tonematerialet, som naturen og livet selv, er i *Schnee* konstant under forandringens lov, høyt blir lavt, kulde blir varme, hurtighet langsomhet, krystallinsk, knusktørr, kald, gjennomsigtig, hvit, konkret lyd; sanset og romlig, avbrutt av tre intermessoer, som kan minne om instrumentstemming om-dannet til melankolske harmonier, før musikken på ny hører seg selv, og like brått forsvinner. Hvit polyfoni. Og verden fortsetter.

Av Erland Kiøsterud

SOLDAT, SPION OG SPØKELSE

Lett tilgjengelig musikk, lek med begreper, tegneserier og tre historier om krig. Velkommen i Operaen!

WAR SUM UP: - Jeg er fascinert av manga og opptatt av opera, og sammen blir det noe enda bedre, sier regissør Kirsten Dehlholm. Foto: Hotel Pro Forma

Bare noen dager etter urpremieren i Riga ankommer *War Sum Up* til Oslo for skandinavisk premiere. Forestillingen spilles to ganger på Scene 2 i Den Norske Opera & Ballett, og produksjonen skal senere på Europa-turné.

Men først – vi vet hva opera er, at manga er japansk tegneserie. Men mangaopera?

–Vi leker med begrepene, sier regissør Kirsten Dehlholm om *War Sum Up*, som spilles på Operaens Scene 2.

–Jeg synes det er spennende å trekke sammen forskjellige sjangre og skape noe nytt. Jeg er fascinert av manga og opptatt av opera, og sammen blir det noe enda bedre. Jeg kjøpte noen bøker med temaet «How to draw manga» og ble opptatt av den forenklingen som ligger i tegningene. Denne forenklingen har vi videreført til scenen, det er på en måte levende bilder med musikk. Og så er librettoen på japansk, det er fire–fem hundre år gamle tekster som min samarbeidspartner Willie Flindt, som snakker japansk, har funnet frem passasjer som passer, i.

Musikken blir også sammensatt. Den latviske komponisten Santa Ratniece i samarbeid med den franske Gilbert Nuono har inngått et samarbeid med engelske Jamie McDermott om komponeringen.

–Jamie har skrevet sangene til de japanske tekstene vi ga ham, og The Irrepressibles har spilt inn musikken. Santa Ratniece er den klassiske komponisten — men det har vært spennende å se hvordan musikken hennes passet sammen med Jamie McDermotts, selv om de jobbet uavhengig av hverandre. Og jeg legger selv stor vekt på at musikken skal være lett tilgjengelig og melodisk, sier Kirsten Dehlholm.

–Tittelen forteller oss at *War Sum Up* handler om krig. Men er det en spesiell krig?

–Nei, det er alltid en krig et eller annet sted i verden. Historien fortelles gjennom tre personer, den ene er soldaten som kommer hjem fra krigen og lider av post-traumatisk stress-syndrom. Han blir sendt tilbake i krigen igjen og blir drept av en veibombe. Denne krigeren blir så til et spøkelse, det er typisk for japansk kultur at hvis et menneske lider en unaturlig død, blir det til et spøkelse. For å finne fred må han fortelle sin historie. Den tredje skikkelsen er spionen, en kvinne, som blir tatt til fange. Hun er inspirert av fantasy-sjangeren, har overnaturlige krefter som hun bruker for å befri seg. I tillegg er det med en slags «game master», som setter spillet i gang, forklarer Dehlholm. Som også legger til at hun har engasjert den prisbelønnede klesdesigneren Henrik Vibskov til å lage kostymene til oppsetningen.

War Sum Up uroppføres i Riga bare noen dager før den kommer til Oslo, 2. september.

Av Kurt Hanssen

TØYER GRENSER

Klaverstjernen, komponisten og pianisten Marino Formenti ble kalt «a Glenn Gould for the 21st Century» av Los Angeles Times. Med denne attesten og en maraton-konsertserie under beltet er han nå klar for årets Ultimafestival.

– Ha ha ha! Marino Formenti, den italienske pianisten som ser så alvorlig ut på bildene, ler av spørsmålet: – Grenser det ikke til tortur å skulle fremføre Luciano Berios *Sequenza IV for piano*, et stykke skrevet for å tøye grensene for hva et piano kan gjøre, som du skal gjøre under Ultimas åpning PRIMA? – Det er vanskelig, ja, men ikke tortur. Derimot

lurer jeg av og til på om vi har kommet til et punkt der kunsten er mer inhuman enn human. Det er som med fjellklatring: Jo høyere og vanskeligere fjell, jo større prestasjon. Når det er sagt, synes jeg Berios musikk er preget av lykke og entusiasme. Litt som Rossini. Selv om han er vanskelig å spille, er han ikke vanskelig å høre på. Målet mitt er å spille ham slik at tilhørerne forstår at moderne musikk ikke er

tortur. Også György Ligetis *Piano Concerto*, som han skal fremføre sammen med KORK, beskriver han som en blanding av lett og vanskelig. – Det er musikk på sitt beste: både kompleks og direkte. Ligeti er unik. Du kjenner ham igjen fra første tone. Formenti skal også dirigere verket *Naturlyd* med Ensemble Allegria i løpet av festivalen. – Det å dirigere har en sosial dimensjon som gjør at jeg blir lykkeligere enn om jeg bare skulle sittet alene ved pianoet hele tiden. Under Ultimas avslutning EXIT på Kunsthøgskolen i Oslo den 17. september står Formenti for urpremierer på Evan Gardners nye verk *Variations on a Theme by John Cage*. Noe han gleder seg kanskje aller mest til. – Gardner er en av de aller beste unge komponister

vi har i dag, en som gjør ting ingen andre har gjort før. Verket er variasjoner over et tema av John Cage, og jeg skal ha på meg spesielle hansker med sensorer som fanger opp bevegelsene mine mens jeg spiller, for så, i tråd med årets tema på Ultima, å morfe både lyden fra pianoet og stillheten mellom tonene elektronisk. Det er både en plikt og en fornøyelse å spille ikke bare ny, men også morgendagens musikk, sier Formenti. Pianisten er kjent for å ha en bred og eklektisk tilnærming til musikk. Han har spilt både Billie Holiday, Jacques Brel og The Beatles.

Av Thomas Berg

HUMAN KUNST Marino Formenti vil spille slik at tilhørerne forstår at moderne musikk ikke er tortur. Foto: Gyula Fodor

FOLKEMUSIKK MED STING I

Det rå og uttrykksfulle i Chopins mazurkaer, et sigøynerorkester og en samtidskomponist fra Stavanger har innkassert spellemannpris og skal lage liv på Nasjonal jazzscene.

En av de kanskje mest uventede suksesser på platefronten det siste året: komponisten og pianisten Nils Henrik Asheim og Gjertruds Sigøynerorkester med et samlet løft for Frederic Chopins masurkaer. Resultatet ble *Mazurka – Remaking Chopin*. Som bryter med a) ideen om hva samtidskomponister skal bedrive (Asheim), b) hvordan Chopin bør lyde, og c) hvordan sigøynermusikk bør lyde. «Alt er vittig, vakkert og fenomenalt godt spilt, og det er velsignet upretensiøst, til tross for all den historien Asheim lekent setter i bevegelse», skrev Erling Sandmo i Morgenbladet. For prosjektet ble Nils Henrik Asheim belønnet med en Spellemannpris i klassen «Samtidskomponist» tidligere i år. Møtet mellom Chopins noterte komposisjoner og fyrig og fri sigøyner musikk kom til etter et initiativ fra Asheim. – Vi bor i samme by, Stavanger. Han hørte oss spille og tok kontakt med meg, og sånn kom prosjektet i gang. Det var hans idé og han som strukturerte det, forklarer Gjertrud Økland, fiolinisten som leder og har gitt navn til orkesteret. Nils Henrik Asheim utdyper hva det var i Chopins

utgangspunkt som satte fyr i ham. – Det var en lang prosess. Jeg puslet med Chopins masurkaer ved pianokraken tilbake i 2006. Dette var musikk jeg hadde behov for i den perioden. Så begynte jeg å gå ned i materien, gå ned i krateret med forstørrelsesglass. Og da var det mye å finne. Hver enkelt frase har så mye uttrykksfullhet i seg. Det inspirerte meg til å lage en annen musikk, som dvelte ved disse frasene. I masurkaene våger Chopin å lene seg mot en helt annen praksis enn den som ble presentert i den klassiske salongen. Det er veldig rå og uttrykksfulle ting her. Folkemusikk med sting i. Og da gjaldt det for meg å finne et miljø å samarbeide med, som kjenner disse røttene. Jeg var fascinert over dette ustyrlige, frodige ensemblet til Gjertrud. Hvor alle er ute og gjør sine egne ting, hvor det er mye individuell varme og instrumentasjon. Men hvor de samles til slutt i spillet uansett. – Musikken ble til under en lang prosess med mye utforskende samspill. En del rammer og ting er

fastlagt på forhånd, men det er også en del improvisasjon, sier Gjertrud Økland om masurkaenes møte med sigøynerorkesteret. Med en besetning som til daglig er spredt fra Tromsø i nord til Budapest i sør, er det ingen enkel sak å få Gjertruds Sigøynerorkester opp og stå. Men likevel har de holdt det gående i over tjue år – med samme besetning. Alle syv i gruppen er profesjonelle musikere. De har klassisk bakgrunn, men er allsidige og jobber innenfor flere sjangre. Økland er selv ansatt som fiolinist i Stavanger symfoniorkester. – Gjertruds Sigøynerorkester er en bra ventil for oss. Vi spiller mest mulig på gehør, det holder uttrykket levende og sørger for at vi har spontaniteten i behold. Men jeg liker også godt å spille i Stavanger symfoniorkester. Neste prosjekt for Gjertruds Sigøynerorkester er av en ganske annen karakter. – Til neste år skal vi jobbe sammen med felespilleren Susanne Lundeng, sier Økland.

Av Kurt Hanssen

SAMSPILT: Gjertruds sigøynerorkester har holdt det gående i over 20 år. Begge foto: Tove Elin Berg

SVENSK SETESDØL

14 år gammel kom Daniel Sandén-Warg over en kassett med spellemennene Torleiv og Hallvard T. Bjørgum hjemme i Värmland. Han bare måtte bli setesdøl.

BYTUR: Daniel Sanden-Warg kommer til Oslo fra sitt hjem i Setesdalen. Spellemannen snakker til og med setesdøl. Foto: Rune Kongsro

Nå drøyt 20 år senere er han etablert som en av de fremste hardingfelespillerne i bransjen. Med base i Setesdal. Sandén-Warg har blant annet vunnet Folkelarm-prisen og vært nominert til Spellemannprisen for album med munnharpespilleren Sigurd Brokke. Han har også gitt ut plate med hardingfelekollega Per Anders Buen Garnås – og svensk-setesdølen er medlem av folkemusikkgruppen Harv og spelemannslaget Knud Heddis Minne. Blant mye annet.

Med et program som ellers består av musikk av både Iannis Xenakis og Giacinto Scelsi, kan det bli uvante musikalske omgivelser for Daniel Sandén-Warg under konserten *Naturlyd*, søndag 11. september. Men brå skifter er ikke nytt for ham. Under oppveksten ble han musikalsk fanget av bluesrock generelt og Jimi Hendrix spesielt. Men i 14-års alderen ble han så grepet av folkemusikken fra Setesdal at han rett og slett endte opp med å flytte dit for å lære seg å spille fele. Men hvorfor ble han egentlig interessert i norsk folkemusikk?

«Det er et kompromissløst driv i folkemusikken fra Setesdal, som jeg synes er veldig appellerende», forteller han. «Det begynte med at jeg var opptatt av folkemusikk fra hjemtraktene mine i Karlstad i Sverige. Faren til en kamerat av meg spilte fele, og en gang jeg lette i platesamlingen hans, fant jeg en kassett som het *Klunkaren* med Torleiv og Hallvard Bjørgum. Den slo knockout på meg *med ein gong*», kommer det på klingende setesdalsdialekt.

Den unge Sandén-Warg dro til Setesdalen for å lære å spille hos Hallvard Bjørgum. I tre år pendlet han mellom musikerjobb på

Riksteateret i Stockholm og felespill i Setesdal – «den gangen gikk det nattog til Oslo, og så bar det rett på Haukeliekspressen.»

Da jobben i Stockholm tok slutt, meldte han seg arbeidsledig i Sverige og flyttet til Setesdal i smug – til å begynne med for ett år.

«Det har blitt tolv år nå, og jeg har bygd hus.»

Nå er Daniel Sandén-Warg 33 år gammel og musiker på heltid, blant annet som medlem av bandet til Odd Nordstoga helt siden 2004 – «han er kreativ og inspirerende», sier Daniel.

Dessuten har han rukket å utdanne seg til sølvsmed, og jobber også deltid som arkivar i Agder folkemusikkarkiv.

«Tanken er å få hele arkivet inn på harddisk og opprette et slags bibliotek som skal legges ut på nett. Jeg finner selv mye musikk i samlingen som jeg kan bruke, jeg er heldig som har den stillingen», sier Daniel Sandén-Warg.

Han har ennå ikke bestemt seg for hva han skal spille under *Naturlyd*-konserten.

«Jeg må prøve å veve det sammen så programmet gir en slags helhet, det er intensjonen. Jeg er veldig spent, jeg også, men det blir kjempeartig. Alt er etter minnet, det er sånn det er. Jeg kan kanskje nitti hardingfeleslåtter og et par hundre feleslåtter utenat. Det er ikke så uvanlig, dette er helt andre tradisjoner enn kunstmusikken. Jeg har opplevd misunnelse fordi jeg bare kan ta fela og spille, men jeg er misunnelig på dem som kan spille noter rett fra bladet.»

Av Kurt Hanssen

MAGNETISK ATMOSFÆRE
Olav Anton Thommessen
beskriver sitt nye verk *Raske
skyer*, en komposisjon som trer
i bakgrunnen som en magnet og
lar POING skape mønstre rundt.

I KIRKEN: Olav Anton Thommessens “Raske skyer” spilles av Telemark kammerorkester og POING i Grønland kirke. Foto: Rune Kongsro

Jeg har skrevet et stykke på bestilling fra POING og Telemark Kammerorkester. Det heter *Raske skyer* og er en slags lyrisk pastell. Meget tilbaketrukket. Ingenting sensasjonspreget. Svak strykerasling. Stykket er en slags atmosfære. Det preges av raske strukturer som etter hvert avdekker en sakte rytmikk og harmoni.

Stykket er skrevet for å improviseres over. Jeg tenkte som så da de bestilte noe fra meg, at POING, de er jo så flinke, så hvorfor skal de egentlig spille en av mine trudelutter når de kan finne på så mye selv. Derfor har jeg overlatt strukturene og konturene til dem og skrevet noe som egentlig er ment å fungere som en bakgrunn, en innfatning. Det er faktisk ikke så lett å skrive noe slikt. Jeg er jo vant til å forholde meg til forgrunnen.

En gang skrev jeg et stykke for en sopran og strykere der jeg tenkte meg at sangeren var en magnet og strykerne jernspon som laget mønstre rundt henne. På en lignende måte håper jeg dette skal fungere. Med min komposisjon holder jeg en magnet, og så lager POING fine mønstre rundt denne.

Jeg skal være der når POING øver inn stykket. De er så dyktige, snille, flinke og velvillige, så de er helt med på opplegget og improviserer i stedet for å spørre «hva fæn skal vi gjøre?».

Raske skyer er skrevet i et register de egentlig ikke spiller i til vanlig. Det ligger for høyt, men jeg håper de finner bunnen i stykket. Det har bare ikke villet gå ned når jeg har skrevet det. Derfor har de mye igjen å fylle ut lydbildet med. Men de skal ikke briljere eller mette stykket på noen måte. For dette er som sagt atmosfære, en lyrisk pastell.

Fortalt til Thomas Berg

ET DRIVHUS FOR LYD
OG LEK
Er samtidsmusikk noe for barn,
egentlig? Ja, mener både
Drivhuset og Teknisk museum.

PÅ NETT
www.drivhuset.no
www.ultimaskinen.no
www.tekniskmuseum.no
www.musikkverksted.no

LEKENT: 1.-4. klassinger i Målselv spiller på koffert og plastsjiraff når Drivhuset har musikkverksted. Foto: Drivhuset

Barn leker, og mye av det vi kaller samtidsmusikk springer ut av eksperimentering, som ikke ligger langt fra leken i uttrykk. Da dyrker man fram noe man ikke helt vet hva blir til slutt, som i et avansert drivhus der nye arter podes og mikses fram.

Den fargeglade hjemmesiden til Drivhuset gjenspeiler hvilken musikalsk lekeplass det er som holder til i Biermannsgården på Sagene i Oslo. Arbeidet startet i

1998, da Stiftelsen for musikalsk verkstedsarbeid ble opprettet. Drivhusets folk, med Bjarne Kvinnsland og Jon Halvor Bjørnseth, reiser rundt i landet og oppfordrer unger til musikklek. Hverdagslig utstyr tas i bruk, og en symfoni for pølseklype og oppvaskkum venter på å bli skapt.

Både lekenhet og vitebegjær trekker unger og foreldrene deres til Teknisk museum. I 2009 åpnet

utstillingen Musikkmaskiner her. har under Ultima hatt verksteder i utstillingen for skoleklasser, som kan komponere sin egen musikk på flere av instrumentene og mikse sin egen musikk i ett av utstillingens studioer. Verkstedet er vanligvis forbeholdt skoleklasse, men lørdag 10. september er det åpen dag så alle, store og små, kan lage skrekkefilm-musikk på theremin eller hva man ellers måtte ønske.

For fjerde år på rad tar Drivhuset opp lyd fra mange av Ultimas konserter. Fra ultimaskinen.no kan hvem som helst plukke ut lydkutt og mikse dem etter egne ønsker og innfall. Lekelysten kan for eksempel gi deg en en ringetone ingen har hørt maken til.

Av Ingrid Sande Larsen

ALTMULIGMANN MED HJERTE FOR BARN

Blårollinger får en legende på besøk når Georg Jøje Wadenius entrer Parkteatret.

PÅ NETT
www.wadenius.com
www.blarollinger.wordpress.com

LEGENDE: Georg "Jøje" Wadenius har spilt med utallige kjente artister og band. Med Blårollinger deler han av det han kanskje er mest kjent for: Musikk for barn.

Man kan lett få inntrykk av at Georg "Jøje" Wadenius er overalt. Han bor her i Oslo, og han var sist å se her på Oslo jazzfestival 16. august på Parkteatret. Her spilte han gitar i bandet bak Jan Eggum, sammen med blant andre saksofonisten Bendik Hofseth. Han er musikalsk ansvarlig under konserten til årets Polarprisen, Sveriges største musikkpris. I september spiller han med sitt eget jazzband på en turné rundt i Sverige. I 1945 ble Wadenius født

i Stockholm. Musikk drev han med fra starten, Fra ung alder har han jobbet som en altmuligmann innen musikk, som komponist, gitarist, produsent og arrangør. I tjueårene dro han til USA for å prøve lykken der, og ble der i 25 år. Fra 1972 til 1975 var han medlem av Blood Sweat and Tears, som blander rock, jazz og soul og med "Spinning Wheel" som sin største hit. Listen over kjente musikere og band han har spilt med i studio og live, vil ingen ende ta. Blant dem

er Aretha Franklin, Dionne Warwick, Steely Dan, Backstreet Boys, Simon and Garfunkel, Luther Vandross og Diana Ross. Foreldrene til dagens Blårollinger vil nok først og fremst kjenne Jøje Wadenius fra da de selv var barn, kanskje uten å være klar over det. Wadenius lagde musikken til flere animerte serier for svensk barne-tv. Fra åttitallsoppveksten er det mange som vil huske fengende intromusikk fra seriene *Kalles klatretre* og

Farbror'n som inte ville va' stor. Allsidigheten er stor, men barnesangene har aldri ikke sluppet tak i. For tiden skriver han på et barneskuespill, Teddy Bamsebjørn, for Riksteatret.

Av Ingrid Sande Larsen

GJESTMILDT TEATER

I PME-Arts Hospitality-forestillinger kommer du ikke utenom å tenke over hva du gjør sammen med andre, både i teaterrommet og i livet ellers.

MUSIKKHISTORIER: PME-Art deler historier om LP-er og maner oss til å ta et oppgjør med individualismen. Foto: PME-Art

Den kanadiske filosofen Mark Zlomislic sier at «gjestfrihet fordrer en absolutt overraskelse. Vi er uforberedte, eller forberedte på å være uforberedte, på at en ukjent Annen uventet dukker opp. Gjestfrihet er det å ta imot eller ønske velkommen uten å reguleres av makt, lover og forskrifter.» Dette er også kjernen i Hospitality-prosjektet til PME-Art, den Montréal-baserte trioene Caroline Dubois, Claudia Fancello og Jacob Wren. Tittelen på *Hospitality 3: Individualism was a mistake* viser hva de opponerer mot på sin egen måte, som er nyskapende og mye omtalt

i scenekunstkretser. Oppgjøret med egoismen og individorienteringen i samfunnet tas i form av å slippe gjestmildheten til, åpne for samvær – rett og slett snakke sammen. På norsk får «hospitality» flere nyanser. Gjestfrihet handler om å åpne hjemmet, ønske noen velkommen inn, servere kaffe, lytte og prate – noe ganske konkret. Gjestmildhet er mer av en innstilling, en iboende tilbøyelighet til å åpne døra for et uventet besøk. Det uventede står sentralt i forestillingen. Hva er så overraskelsene? Publikum besvarer spørsmål som Dubois, Fancello og Wren

delar ut, blant dem «Hva kan du lære av dine fiender?» og «Når passer det best å lyve?». Svarene blir skrevet på Post it-lapper. Disse limes så opp på veggen, slik at svarene til hver enkelt person står under hverandre loddrett. Svarene på hvert enkelt spørsmål blir stående vannrett ved siden av hverandre, for å vise hvordan det å dele gir en økt verdi. Svarene gjennomgås, side om side med musikk fremført på instrumenter for barn, dans, skulpturer blir bygd av rekvisittene ... det gjenstår å se hva PME-Art fyller forestillingen med. Publikums svar blir ulike fra gang til gang, dermed blir

forestillingen det samme. *Hospitality 5: The DJ who gave too much information* bygger på samme idé. De tre deler historier om plater de liker, og spiller fra dem. Som et godt, gjestmildt vennefelleskap publikum ikke bare ser på, men også får være en del av. Etter besøket i Oslo drar PME-Art videre til Teaterhuset AvantGarden i Trondheim.

Av Ingrid Sande Larsen

DEN BITTERT SØTE
SMAKEN AV LIVET

Komponisten Helge Iberg
lot hybris være hybris og startet
med blanke ark da han tok for
seg fire av de seks diktene som
hos Mahler ble til *Das Lied
von der Erde*. Både Mahlers
verk og Ibergs nyskapning
Sanger fra livets jord framføres
i Universitetets aula onsdag
13. september.

TIL KILDEN: Helge Iberg går til de originale diktene som *Das Lied von der Erde* er bygget over.

Sangsyklusen *Das Lied von der Erde* er bygget over kinesiske dikt fra 700-tallet. Gustav Mahlers tekster er hentet fra samlingen Kinesische Flöte av den tyske gjendikteren Hans Bethge, som i sin tur bygger på flere tidligere antologier. Jeg har alltid følt en sterk dragning mot dette bittersøte kunstverket, og da jeg tilfeldigvis kom over de kinesiske diktene i en ord for ord-oversettelse, slo det meg at det var mulig å lage en mer moderne musikalsk versjon.

Det er opplagt en slags musikalsk hybris å gi seg i kast med tekster som allerede er omskapt til genial musikk. Fordi diktene har gjort et så sterkt inntrykk, og fordi Mahlers eksistensielle “Weltschmerz” er gjenkjennbar for meg, lot jeg imidlertid hybris være hybris og startet med blanke ark. Det vil blant annet si at det ikke fins “sitater” fra *Das Lied von der Erde* i min musikk.

Forestillingen om universet som en sykisk, tilbakevendende hendelse, gjorde veien kort til den orientalske tankeverden for Mahler. Han var en stor beundrer av Goethe som forkynner den klassiske harmonitanken (at det store fins i det lille og det lille fins i det store, og at alt er forent av “kjærlighetsprinsippet”), men han var like dypt grepet av tidens pessimistiske viljesforkynnere, Arthur Schopenhauer og hans læregutt Friedrich Nietzsche. Allerede i symfoni nummer 3 fins det et tekstutdrag fra Nietzsches *Also sprach Zarathustra*.

Den orientalske middelalderpoesien rommer de samme paradoksene og den samme kjærligheten til livet som gjennomsyrrer Mahlers hele livsverk. I de kinesiske diktene, skrevet tusen år før hans levetid, fant Mahler en billedverden som talte

direkte til hans egen eksistensielle nostalgi: Her fins lovprisinger av skjønnheten, av ungdommens letthet og alkoholens berusende, men høyst temporære kur mot skjebnens grimhet. Her fins nihilismens hybris og den fortvilt galgenhumor. Og midt oppe i alt dette bitter-søte fins ettersmaken av det store alvorret - døden, tomheten, det evige kretsløpet, Schopenhauers inferno av lidelse, viljen i uendelig strid med seg selv.

Min musikk tar utgangspunkt i de kinesiske originalene. I motsetning til Mahlers sanger, og Bethges melodramatiske fortellinger, er de kinesiske diktene “haiku-aktige”, det vil si korte, antydende beskrivelser - tablåer, om du vil. Det kinesiske språket har en mye løsere setningsbygning enn det vi er vant til. Den indoeuropeiske måten å tenke meningsammeheng på er nærmest ikke tilstede i kinesisk poesi. Lingvisten Teng-Leong Chew forklarer dette fenomenet på følgende måte: Det kulturelt/filosofiske underlaget for den klassiske poesien i Kina er en fundamental idé om noninterference with nature's flow.

Vanskelighetene med å oversette den kinesiske (mangel på) setningsbygging til en europeisk “fortelling” har resultert i diverse misforståelser og feiltolkninger. Den mest slående feiltolkningen av originalene finnes i det rørende bilde av porselenspaviljongen – en berømt strofe fra Mahlers sang *Von der Jugend*. Dette skyldes en feiloversettelse av tegnet Tao - som i bestemte sammenhenger kan bety porselen, men som i Li Thai Po’s dikt utvilsomt (og i følge forskeren Fusako Hamao) refererer til den aktede personen Tao, som eier en paviljong midt i et

vakkert landskap der det avholdes en stor fest. For egen regning vil jeg også nevne at begrepet Tao rett og slett betyr vei - den veien som handler om direkte (ikke teoretisk) erkjennelse av naturen og livet (“værens grunn”).

Jeg har tatt for meg fire av de seks diktene som hos Mahler ble til hans *Lied von der Erde*. Min “syklus” er ikke sanger i tradisjonell forstand, men inneholder brokker fra originaltekstene, sunget eller resitert. Jeg har også lånt noen tekstlinjer på fransk fra oversetteren Judith Gautier (som sies å ha vært Wagners “muse” og elskerinne under komponeringen av operaen *Par-sifal*). Musikken inkluderer en fiolinkonsert skrevet for Terje Tønnesen og en pianokonsert som urframføres av Christian Ihle Hadland. Denne siste er tilegnet min venn Nina Witoszek som ble utsatt for et livstruende traume i det jeg hadde startet komponeringen. Ninas “selvfølgelige letthet” minner om atmosfæren i Li Bais dikt, *Lotus-plucking song*.

Det er Arnold Schönbergs kammerversjon av *Lied von der Erde* som framføres i Aulaen, og min musikk er skrevet for samme orkesterbesetning (pluss trompet og harpe). Konserthen inkluderer en kinesisk skuespiller som resiterer noen av diktene på originalspråket, og flere tekster vil inngå i projeksjoner som er komponert inn i sammenhengen. Ved å føye sammen den nykomponerte musikken med Mahlers “Lied”, håper jeg å understreke den universelle livsfølelsen som preger tekstunderlaget. Jeg er absolutt ingen purist når det gjelder å forholde seg til kunst og den tidsriktige tolkningen av den. De kinesiske originalene tilbyr imidlertid en poetisk nøkternhet som

moderne mennesker kan gjenkjenne og forholde seg til.

Vår egen samtids livsfølelse er blant annet preget av den akselererende globale oppvarmingen. Med prosjekttittelen *Sanger fra livets jord* våger jeg en aldri så liten hentydning til dette forterpede, men påtrengende klimaperspektivet. Det kan sammenfattes slik: Det altfor korte og bittert søte menneskelivet kan synes meningsløst for mange. Noen finner trøst i de evighetsmetaforene som har å gjøre med naturens vekslings og livets tilbakekomst i forskjellige former. Men i våre dager er selv denne “dypøkologiske” tankegangen truet av en sivilisatorisk hybris. Vil vår sterkt plagete planet også i framtiden gi oss nye sanger fra livets jord?

Av Helge Iberg

KULTURPÅDRIVEREN

70 ÅR: Komponisten og kulturpådriveren John Persen feires av KORK i Store Studio 16. september. Foto: Guri Dahl

John Persen ble født i Porsanger 9. november 1941. 70-årsdagen feires på forskudd 16. september, når Kringkastingsorkesteret spiller i Store Studio. 16. september.

“En utrettelig pådriver for norsk kulturliv” er en presis karakteristikk av denne komponisten. Persen var i sin tid aktivt med i arbeidet for å få etablert Norges Musikkhøgskole, som ble etablert i 1973. Han var også sentral da MIC Norsk Musikkinformasjon ble opprettet. Ikke minst var han en av de første ildsjelene bak Ultimafestivalen og var den første lederen av festivalen, fra 1991 til 1995. Ledergjerningen og virket som komponist fikk han Oslo bys kulturpris for i 1995.

På det prestisjetunge sommerkurset for komponister i Darmstadt i 1976 hadde han Mauricio Kagel og György Ligeti som lærere. Ligetis pianokonsert skal framføres på samme konsert som *Orkesterverk II* av KORK. Den samiske bakgrunnen kommer blant annet til uttrykk i orkesterverket *Over kors og krone* (på cd i 2003). Verket handler om et sameopprør i Kautokeino i 1852.

Av Ingrid Sande Larsen

SPUNK I REIR

KONSERT: - Det handler om å være kreativ med det man får, sier Maja Ratkje i SPUNK.

På Oslo kulturnatt blir du invitert med inn til et reir fylt til randen. Som skjærer har Maja Solveig Kjelstrup Ratkje, Lene Grenager, Kristin Andersen og Hild Sofie Tafjord. Det er ikke første gang SPUNK har samlet ting og laget konsert av det. Som fire skjærer gikk de omkring i Bodø sommeren 2008 og spurte folk etter ting de kunne gi bort.

- Vi har ikke sett etter noe spesielt, bare alt som vi faller over, sa Maja Ratkje den gangen, og la til:

- Det handler om å være kreativ med det man får.

Bildene er fra den nedlagte Pizzakjelleren, hvor de etter å ha samlet inn

tingene til reiret sitt hadde en konsert under Nordland Musikkfestuke. Vi får se hva som skjer når SPUNK inntar Sagene Kulturverksted og har konserten sin fra kl 18.00 inn i kulturnatta. Gå opp trappa til venstre for Nazar kafé og bar og du kommer inn. Adressen er Kristiansands gate 2.

FØRSTE REIR: Bildene er fra REIR i Pizzakjelleren i Bodø sommeren 2008.

ULTIMA I KULTURNATTEN

KULTUR HELE NATTEN: Kulturnatt i Oslo går av stabelen for syvende gang. Her fra en konsert i fjor. Foto: Oslo kommune

Under en av Oslo-høstens heftigste netter deltar Ultimafestivalen med hele fire konserter. Torsdag 16. september er tusenvis av mennesker ute i gatene for å feire byen, livet og kulturen – over hele Oslo. Kulturnatta arrangeres i år for syvende gang og rommer hundrevis av konserter, utstillinger og andre kulturarrangementer.

Ultima har et vidt spenn på de fire konsertene: Reirbygging med SPUNK, den sjeldne sjangeren samtidsbalkanfeleflamenco på Cafétéatret, en kveld med spesialskrevne verker i en av Oslos til nå best bevarte hemmeligheter, Gustav Vigeland-mausoleet, og til sist

konsert med det norske Ci-kada, som er et av Europas fremste samtidsensembler.

Det er Oslo kommune ved Kulturetaten som står bak Oslo kulturnatt.

Alle arrangement er gratis.

For mer informasjon: www.prosjekt-oslokulturnatt.oslo.kommune.no

PRESENTASJON MONICA
AASPRONG

rase storme
skare skred
kam sko
mare mast
larm kast
kardel elde
erke stalker
aksle treet
maske serk
kam sko

mmmmmmmmmm
mmmmmm
mm

oblebarnet
slo og slo
lolo o blo
o blo
o lo

Monica Aasprong (f. 1969) debuterte i 1997 og er forfatter og oversetter. Hun har vært elev ved Forfatterstudiet i Bø og har senere undervist både her og ved Skrivarakademin i Stockholm.

Soldatmarkedet er et tekstarbeid i ulike deler. En diktsamling med denne tittelen er utkommet på N.W. Damm & Søn, en pamflett på Biblioteket Gasspedal, og fragmenter er publisert i tidsskrifter, ved opplesninger og utstillinger. Arbeidet startet i 2003, og er et forsøk på å nærme seg selve tittelordet, dets mulige betydninger.

www.monicaaasprong.com

Foto: Cato Lein

WHY DO WE HATE MODERN
CLASSICAL MUSIC?
Avant garde art and architec-
ture are loved, but in music we
cling to the past. We’re missing
out.

SAMTIDSMUSIKK: Sier du at du ikke liker samtidsmusikk, går du glipp av mye. Som Sons of God fra Ultima 2010. Foto: Rune Kongsro

A full century after Arnold Schoenberg and his students Alban Berg and Anton Webern unleashed their harsh chords on the world, modern classical music remains an unattractive proposition for many concertgoers. Last season at the New York Philharmonic, several dozen people walked out of a performance of Berg’s *Three Pieces for Orchestra*; about the same number exited Carnegie Hall before the Vienna Philharmonic struck up Schoenberg’s *Variations for Orchestra*.

The mildest 20th-century fare can cause audible gnashing of teeth. Benjamin Britten’s *Serenade for Tenor, Horn and Strings* is a more or less fully tonal score, yet in 2009 at Lincoln Centre, it failed to please a gentleman sitting behind me. When someone let out a “Bravo!” elsewhere in the hall, he growled: “I bet that was a plant.” I resisted the temptation to swat him with my pocket score.

Some of this behaviour can be blamed on the notorious bad manners of certain New York patrons, but the problem is widespread, as any music administrator with a yen for 20th-century repertory will tell you. Some

Prommers are still traumatised by the shock of encountering Harrison Birtwistle’s ultraviolent piece *Panic* at the 1995 Last *Night of the Proms*. For decades, critics, historians and even neuroscientists have been pondering the question of why so-called modern music seems to perplex the average listener. After all, adventurous artists in other fields have met with a very different reception. The highest-priced painting in history is Jackson Pollock’s *swirlingly abstract No 5*, 1948, which sold in 2006 for 140m. Tycoons and emirs covet avant garde architects. James Joyce’s *Ulysses* inspires worldwide drinking parties every 16 June.

Once, these cultural untouchables were dismissed as charlatans – merchants of the “emperor’s new clothes”, to employ a phrase that remains commonplace among unappreciative concertgoers. A New York Times editorial threw a “new clothes” insult at Marcel Duchamp’s *Nude Descending a Staircase* when it showed in 1913. The same conceit was trotted out in 1946 by a commentator who perceived no difference between a Picasso and a child’s drawing. TS Eliot’s *The Love Song of J Alfred Prufrock* was cited for its “incoherent banalities”. These days, you would draw puzzled stares if you announced at a dinner party that Pollock is a crock. But if you said the same of John Cage, you might get no argument.

Explanations for the abiding resistance to musical modernism have proliferated, their multiplicity suggesting that none quite holds the key. One theory holds that a preference for simple tonality is wired into the human brain. Attempts to test this proposition have produced ambiguous results. For example, a couple of studies suggest that infants prefer consonant to dissonant intervals. Yet infants hear tonal music almost from the moment of birth, and so have been conditioned to accept it as “natural”. Moreover, visual arts research demonstrates that children prefer representational images to abstract ones. The 327,000 people who came to see bleak late Mark Rothko works at Tate Modern in 2008 and 2009 overcame that inclination; the same can happen with music.

There’s also a sociological explanation: because concert audiences are essentially trapped in their seats for a set period, they tend to reject unfamiliar work more readily than do gallery visitors, who can move about freely, confronting strange images at their own pace. Yet if the style of presentation conditioned the response, one would expect that dance, theatre and movie audiences would show the same revulsion toward novel ideas.

The relative popularity of George Balanchine, Samuel Beckett or Jean-Luc Godard suggests otherwise. Indeed, it’s striking that film-makers have made lavish use of the same dissonances that concertgoers have found so alienating. Stanley Kubrick’s *2001: A Space Odyssey*, with its hallucinatory György Ligeti soundtrack, mesmerised millions in the late 1960s. Martin Scorsese’s *Shutter Island*, which deploys music by Cage, Morton Feldman, Giacinto Scelsi, and Ligeti again, was a recent box-office hit. Michael Giacchino’s score for the TV series *Lost* is an encyclopedia of avant garde techniques. If the human ear

were instinctively hostile to dissonance, these and 1,000 other Hollywood productions would have failed. Composers: better off dead? The core problem is, I suspect, neither physiological nor sociological. Rather, modern composers have fallen victim to a long-smouldering indifference that is intimately linked to classical music’s idolatrous relationship with the past. Even before 1900, people were attending concerts in the expectation that they would be massaged by the lovely sounds of bygone days. (“New works do not succeed in Leipzig,” a critic said of the premiere of Brahms’s *First Piano Concerto* in 1859.) The music profession became focused on the manic polishing of a display of masterpieces. By the time Schoenberg, Stravinsky and company introduced a new vocabulary of chords and rhythms, the game was fixed against them. Even composers who bent over backwards to accommodate a taste for Romantic tonality encountered scepticism; they could not overcome, except by drastic measures, the disadvantage of being alive. Museums and galleries took a markedly different approach. In America, the Museum of Modern Art, the Art Institute of Chicago, and other leading institutions propagandised for modern art. Wealthy patrons embraced some of the most radical new work; dealers whipped up publicity; critics romanticised Pollock and company as go-it-alone heroes. The idea took hold that museums could be sites of intellectual adventure. On a recent trip to MoMA, I was struck by a poster at the entrance: “Belong to something brilliant, electrifying, radical, curious, sharp, moving . . . unruly, visionary, dramatic, current, provocative, bold . . .” Car parts as percussion At present, no major orchestra is able or willing to describe itself in the same terms. But a few organisations are moving in that direction. Beginning in 1992, Esa-Pekka Salonen gave the Los Angeles Philharmonic a bolder profile, and he is now applying the same model to the Philharmonia in London. Youngish crowds of 1,000 or more show up for the Chicago Symphony’s Music-NOW series, which cannily offers a supplement of free pizza and beer. London’s Southbank Centre and the Barbican have drawn eager throngs to evenings of Edgard Varese, Iannis Xenakis, Luigi Nono and Karlheinz Stockhausen. Even in New York, the situation isn’t entirely hopeless. Alan Gilbert, who took over as the New York Philharmonic’s music director last season, has had startling successes with such rowdy fare as Ligeti’s *Le Grand Macabre*, Varese’s *Amériques*, and, at the beginning of this season, Magnus Lindberg’s *Kraft*. Veteran observers were agog at the sight of Philharmonic subscribers cheering Lindberg’s piece, which contains hardly a trace of tonality and requires the use of discarded car parts as percussion. What made the difference was Gilbert’s gift for talking audiences through unfamiliar territory: in a mini-lecture, he mapped out the structure of the piece, demonstrated a few highlights, made jokes at his own expense, and generally gave people the idea that if they left early they’d be missing out. All music is an acquired taste; no music is

everywhere beloved. A couple of months ago, the blogger Proper Discord noticed that the top-selling album in America that week – Katy Perry’s precision-tuned pop medley *Teenage Dream* – had been purchased by only one in 1,600 citizens. Certainly, some genres are more popular than others, but individual tastes change dramatically. When I was young, I loved the 18th- and 19th-century repertory to the exclusion of 20th-century music, both classical and pop. Then, once I acknowledged the force of dissonance, I went from Schoenberg to Messiaen to Xenakis, and, following the path of noise, moved on to the post-punk sound of Sonic Youth. Some of my contemporaries found classical music by proceeding in the opposite direction: they began not with Mozart but with Steve Reich or Arvo Pärt. To build the audience of the future, classical institutions should make more of unexpected bridges between genres. What must fall away is the notion of classical music as a reliable conduit for consoling beauty – a kind of spa treatment for tired souls. Such an attitude undercuts not only 20th-century composers but also the classics it purports to cherish. Imagine Beethoven’s rage if he had been told that one day his music would be piped into railway stations to calm commuters and drive away delinquents. Listeners who become accustomed to Berg and Ligeti will find new dimensions in Mozart and Beethoven. So, too, will performers. For too long, we have placed the classical masters in a gilded cage. It is time to let them out.

By Alex Ross

ALEX ROSS
Alex Ross er en fremtredende, amerikansk musikkskribent og foredragsholder. Fra 1992 til 1996 var han musikkritiker i New York Times, og han har siden 1996 vært musikkritiker i The New Yorker. For sin første bok *The Rest Is Noise: Listening to the Twentieth Century* mottok han en rekke internasjonale priser, blant annet National Book Critics Circle Award og Guardian First Book Award. Alex Ross’ andre bok *Listen to This* ble utgitt i 2010. Han arbeider nå på en ny bok, med tittelen *Wagnerism*.

Artikkelen stod på trykk i The Guardian 29.11.10 og er gjengitt her med forfatterens tillatelse.

www.therestisnoise.com

SISTE ORD

Da jeg var 21 år og oppsøkte min første klassiske orkesterkonsert i livet, ble jeg tiltalt av en av publikumsvaktene i pausen: «Ærlig talt, unge mann. Hvilke forestillinger er det du har om klassisk musikk?» Jeg hadde kjøpt et glass med hvitvin, fordi det gjorde alle andre – og trodde det var greit å ta med det halvfulle glasset inn. Så feil kunne man ta. Vakten bommet på samtlige punkter i «Hvordan skaffe nytt publikum»-testen – men heldigvis var kraften i Mahlers 5. symfoni etter pausen sterkere enn det bedrøvelige forsøket på å oppdra ungdommen. Jeg gikk på konsert igjen. Det er ingen enkel øvelse, dette. Som vi i kulturbransjen kaller publikumsutvikling. Ordet er blitt et mantra hos norske arrangører de siste årene. Men kjerne-spørsmålet har de stilt seg i årtier: Hvordan skal vi få

publikum på arrangementene våre? I Oslo alene vil publikum i år ha hele 5000 konserter i alle kategorier å velge mellom. Et fantastisk tilbud som setter skarpe krav til arrangører i feltet. Ultimas styrke er at vi har sjeldne varer. I betydningen at det er sjelden du får høre denne musikken live i Norge. Det spenner fra de moderne orkesterklassikerne fra forrige århundre til Lars Lillo-Stenberg som utforsker støymusikken og beslektede temaer på Nasjonal Jazzscene, sammen med POING, Lasse Marhaug og Tone Åse. Og innimellom dette: stjerneensembler fra Tyskland og Frankrike, musikalske forundringspakker i Operaen og på Kunsthøgskolen, kammerkonsserter, sceneproduksjoner, samtidsbalkanfeleflamenco og annet fint. Vi sier ikke at samtidsmusikk bestandig er lett tilgjengelig. Men det er heller

ikke så vanskelig som mange tror de vet. OG: Før mange av våre konserter vil vi tilby introduksjoner av musikere, komponister, musikkvitere og andre kunnskapsrike mennesker. Personlig synes jeg det er fantastisk når en eminent formidler som komponisten Henrik Hellstenius kan fortelle meg om kodene i lyttingen. For eksempel når han i én og samme setning under et foredrag forklarer hvordan teksturen virker i Haydns *Skapelsen*, i Suedelåta *Filmstar* og i Ligetis *Kammerkonsert*. Vi tar tak i rekrutteringen tidlig og ønsker også velkommen til ulike barnearrangement under festivalen. Voksne med barn kan spesielt se opp for årets Blårollinger på Parkteatret, der vi blant annet får besøk av «barneprogrockeren» Jølle Wadenius, som skrev mye av musikken vi kjenner igjen fra svenske barne-TV-produksjoner fra 70-tallet. Kom inn i musikken. Jeg gleder meg til å se deg på konsert.

Sverre Gunnar Haga
direktør, Ultima

PS! Det er kanskje ikke lov å ta med hvitvin inn på alle våre konserter, men vi lover å ikke skremme deg bort for forsøket.

Bil for hånden

2.200 husstander og bedrifter viser at en kan **tenke nytt** i forhold til transport.

Som medlemmer av Bilkollektivet har de tilgang til ca 175 biler, på 60 ulike oppstillingsplasser i Oslo.

Våre medlemmer begrenser bilbruken til de tilfellene der de trenger bil, og kan da velge mellom miljøvennlige småbiler, romslige stasjonsvogner eller praktiske varebiler, – alt til rimelige priser.

Du finner også biler fra Bilkollektivet i Kristiansand, Stavanger og Tromsø.

Les mer på www.bilkollektivet.no

FILHARMONIEN OSLO

Krig uten vinnere

Dmitrij Sjostakovitsj Symfoni nr. 9
Rolf Wallin Strange news

Lawrence Renes dirigent
Arthur Kisenyi skuespiller (foto)

Torsdag 27. oktober
Oslo Konserthus kl. 19.30

Billetter:
www.oslofilharmonien.no
Billettservice 815 33 133
Oslo Konserthus 23 11 31 11

Arthur Kisenyi

GO AWAY GO AWAY GO AWAY

Oslo Jazzfestival, Kongsberg Jazzfestival, Norwegian Wood, Vossa Jazzfestival, Slottsfjell festivalen, Rakfiskfestivalen, Oslo Musikk Festival, Ultima Oslo Contemporary Music Festival, Varangerfestivalen, Risør Kommunesmusikkfest, Delajazz - Lillehammer Jazzfestival, Osafestivalen, Notodden Blues Festival, Drøbak Blues Festival, Countryfestivalen, Oslo Internasjonale Kirkemusikkfestival, Vestfold Festspillene, Førde Internasjonale Musikkfestival, Fjellparkfestivalen, Rauma Rockfestival, Trønafestivalen, Motstøyfestivalen, Ålesund Festival, Egersund Visefestival, Eikerfestival, Malakoff Rockfestival, Buktafestival, Fjordfestivalen, Sula Musikkfestival, SMUKfestivalen, Domkirkefestivalen, Steinkjerfestivalen, Lost Weekend, Rock, RockArt Festivalen, Frostafestival, Blåhø blueslag, På Kanten - Filosofifestival, Hagefestival, Bygdalarm, Ps-tereo, Randsfjordfestival, Norsk Fjellfestival, Afrikan History week, Osterøy Festivalen, Jorddunstfestivalen, Vømnesfestival, Frøyafestivalen, Periferifestivalen, Hamarfestival, Astrofestivalen, Inferno Music Festival, Blues in Hell, Tysnesfestival, Glommafestivalen, Grasrot Festivalen, Holmestrand Kulturfestival,

Få de største
nyhetene - først!

**billett
service.no**

OSLO DOMKOR HØSTEN 2011

ET NORDISK REQUIEM

av Ragnar Söderlind (urforeførelse)
konsert fredag 21. oktober i Oslo domkirke

7 solister fra de nordiske landene
Oslo Domkor, Paulikor, barnekor, orgel, KORK
Peter Szilvay, dirigent

BOB DYLAN MASS

arrangert og tilrettelagt av Kjetil Bjerkestrand
konsert søndag 13. november i Oslo domkirke

Oslo Domkor, Consortium Vocale, solister
Det Norske Blåseensemble, orgel
Terje Kvam, dirigent

For mer informasjon, billetter
og øvrig program, besøk
www.oslodomkor.no

Oslo Domkor

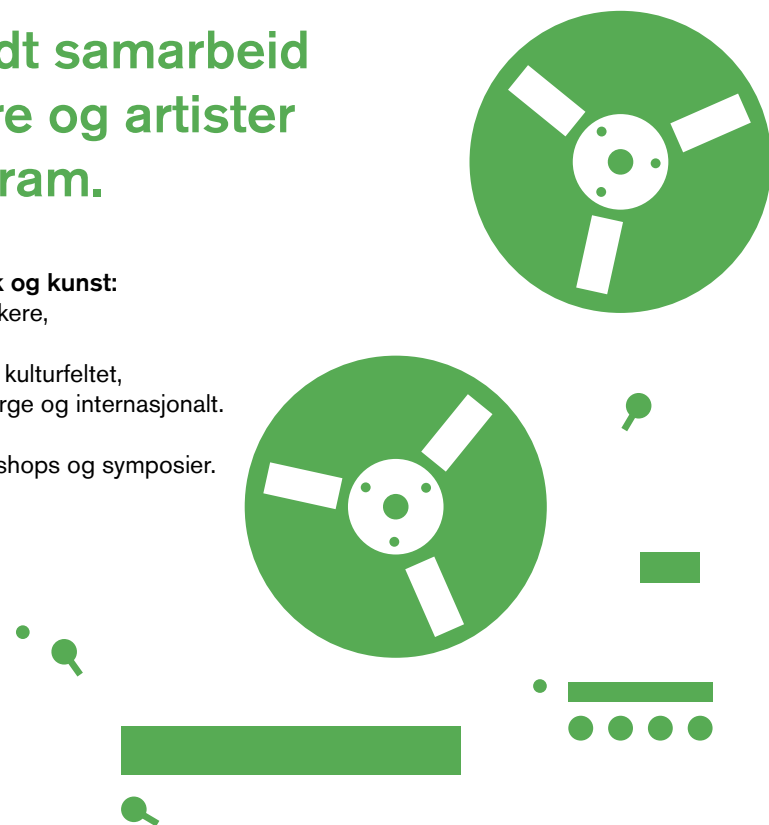
NOTAM takker for godt samarbeid med Ultima, kunstnere og artister om årets festivalprogram.

NOTAM – Norsk senter for teknologi i musikk og kunst:

- Ressurssenter som tilbyr teknisk støtte til musikere, komponister og kunstnere.
- Legger vekt på nyskapende bruk av teknologi i kulturfeltet, og samarbeider med andre utviklere både i Norge og internasjonalt.
- Kurs- og videreutdanningssenter.
- Arrangerer konserter, kunstinstallasjoner, workshops og symposier.
- Mottar driftsmidler fra Norsk kulturråd.

www.notam02.no

notam.

ULTIMA 2011:

Das Lied von der Erde

Universitetets Aula, tirsdag 13. sept. kl. 19.00

Helge Iberg:
Sanger fra livets jord

Mahler/Schubert:
Das Lied von der Erde

Marianne Beate Kielland – mezzosopran
Helge Rønning – tenor
Terje Tønnesen – fiolin
Christian Ihle Hadland – klaver
Christian Eggen – dirigent

Billetter: billettservice.no (tlf 815 33 133) og ved inngangen.
Mer info: www.kammerorkesteret.no

Det Norske
Kammerorkester

BLI MEDLEM I NY MUSIKK OG FÅ RABATT PÅ FESTIVPASS TIL ULTIMA!

I tillegg til dette får du gratis og rabattert inngang på Ny Musikk's konserter, og en rekke fordeler på andre interessante kulturarenaer der du bor.

Sjekk www.nymusikk.no for oppdaterte medlemsfordeler

Standardmedlemskap koster kr. 350,-

Ekstramedlemskap til kr. 550,-

Samme fordeler som standardmedlemskap, og gir i tillegg:
3 utgaver av utvalgte musikkmagasiner
1 CD med norsk eller internasjonal ny musikk

Nytt i år: Studentmedlemskap til 250,-
Samme fordeler som ekstramedlemskap!

Ny Musikk

Ultima på iPhone

Programmet, musikken og oversikten

Finn oss i AppStore

Utviklet av JPG
www.jpg.no

Morgenbladet har kåret norgeshistoriens beste plater, stemt frem av musikerne selv. Følg med på kåringen utover høsten!

Få **MORGENBLADET** levert på døra

3 mnd. for kun kr 290,-

Slik bestiller du:

SMS: MORGEN M til 2030 **Nett:** www.morgenbladet.no **Telefon:** 23 33 91 80

Gjelder nye abonnenter i Norge. Abonnementet løper til det sies opp.

www.gloger.no
25.-29. januar 2012

HØSTEN PÅ LITTERATURHUSET
Mario Vargas Llosa
Torgny Lindgren • Tariq Ali
Mette Moestrup & Vibeke Tandberg
Mathias Eick & Rune Christiansen
Erling Sandmo om musikk og politikk
Ragnar Hovland • Anne B. Ragde
og mye, mye mer... **Litteraturhuset**
www.litteraturhuset.no

VICTORIA
NASJONAL JAZZSCENE
Karl Johans gate 35

Smakebiter fra høstprogrammet

FRISTIL

En konsertserie for eksperimentell jazz. Kurator: **Stian Westerhus**

21/09 **Leverton Fox + Snah solo**

19/10 **Ståle Storløkken solo + Fire!**

02/11 **Mikado med Christian Wallumrød**

01/12 **Erland Dahlen solo + Martin Tømt solo**

Ny serie:
New York NOW
- det beste fra New Yorks jazz-undergrunn!

Ellers:

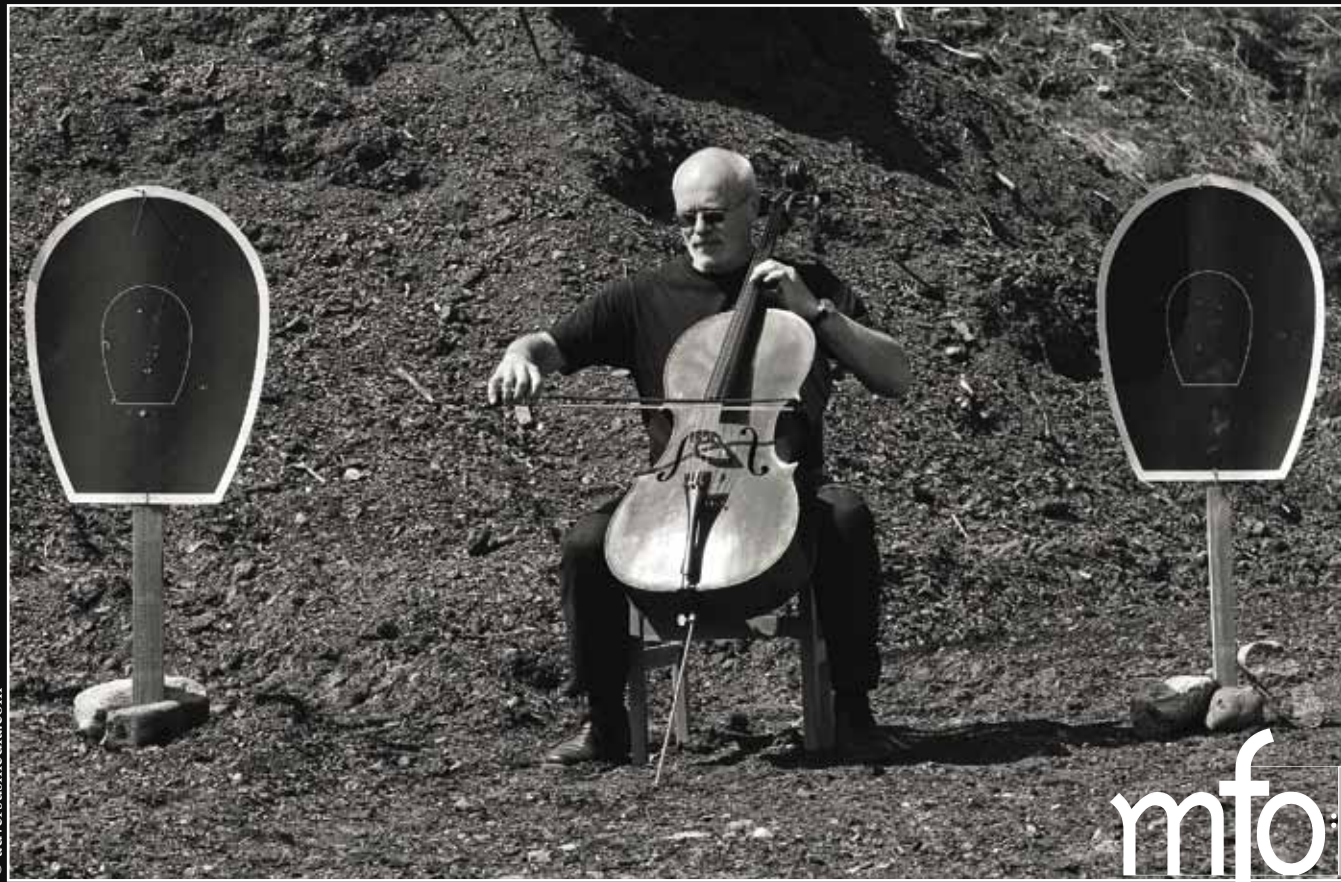
05/10 **1982**

12/11 **Jon Hassell og Jan Bang**

17/11 **The Necks**

www.nasjonaljazzscene.no

TØR DU STÅ ALENE?

mfo

ULTIMA-QUIZ: Hvem har sagt...

– Min store drøm er at folk skal komme på konsertene våre for å høre meg synge, ikke for å se på meg.

a) Lady Gaga; b) Egil Hegerberg; c) Marion Ravn

– Jeg skulle ønske jeg hadde hatt en saksofon, så jeg kunne ula litt.

a) Magnhild Meltveit Kleppa; b) Tora Aasland; c) Kristin Halvorsen

– Helvete er fullt av musikalske amatører.

a) Pave Benedikt XVI; b) Egil Monn-Iversen; c) George Bernard Shaw

– Å lære å nyte musikk ved å lese om det, er som å elske gjennom e-post.

a) Gudmund Hernes; b) Kristin Spitznogle; c) Luciano Pavarotti

– Musikalske mennesker er så absurd urimelige. De ønsker alltid at man skal være totalt stum når man selv lengter etter å være stokk døv.

a) Henrik Groth; b) Anniken Huitfeldt; c) Oscar Wilde

Har du fem c-svar, er det bare å gratulere!

TAKKELISTE:

Ana Emilia Tavares Pires
Bilkollektivet
Caféteatret
Conseil des arts du Canada
Conseil des arts et des lettres
Quebec
Conseil des arts de Montreal
Det Kongelige Teater
Det norske komponistfond
Dr. Ahmed el Maghraby
Dramatikkens hus
Drivhuset
Egyptian Centre for Culture and Art
(MAKAN)
Emanuel Vigelands mausoleum
Embassy of the Arabic Republic of
Egypt
FFT (Düsseldorf)
Fond for Lyd og Bilde
Fond for utøvende kunstnere
Gamle Logen
Geir Moe Sørensen
Grusomhetens teater
Grønland kirke
Harbourfront Centre (Toronto)
Hotel Pro Forma
Institusjonen Fritt Ord
Institut fran ais de Norv ge
Integra
Jazzmonter
Jens Haftorn
Kulturdepartementet
Kulturkirken Jakob
Kunststiftung NRW (Allemagne)
Latvian National Opera
Latvian Radio Choir
Längmanska Kulturfonden
Mona Sayed
Morgenbladet
Musikhuset Aarhus
Nasjonal jazzscene
Nationaltheatret
NISS (Nordisk Institutt for Scene
og Studio)
NODE Berlin Oslo
Nordiska Kulturfonden
Norsk kulturfond
Norsk kulturråd
Odense Teater
Olympen mat & vinhus
Oslo domkirke
Oslo kommune
Oslo Konserthus
Parkteatret
PME-ART
RAS
Riksscenen
Rob Waring
Rogaland Fylkeskommune
Scandic Hotels
Statens Kunstfond (Danmark)
Stavanger Kommune/kulturbyfondet
Taxi Take Away
Teater Innlandet
Teknisk Museum
The Norwegian Emabassy in Egypt
Tou Scene
Universitetet i Oslo
Universitetsbiblioteket, Blindern
Usine C (Montreal)
Utenriksdepartementet
Åse Markussen

MFO ønsker publikum, funksjonærer, komponister og utøvere en flott festival!

Musikernes fellesorganisasjon er Norges største fagforbund for musikere og artister. Besøk oss på www.musikerorg.no

